

รายงานการวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม
แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
INNOVATION TO COMMUNICATE IDENTITY AND LEGENDS OF CRADLE
CIVILIZATION CITY ATTRACTIONS THE LAND OF BUDDHISM,
COMPREHENSIVE NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมงคลธรรมวิธาน

เกศินี ประทุมสุวรรณ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม
แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
INNOVATION TO COMMUNICATE IDENTITY AND LEGENDS OF CRADLE
CIVILIZATION CITY ATTRACTIONS THE LAND OF BUDDHISM,
COMPREHENSIVE NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมงคลธรรมวิธาน

เกศินี ประทุมสุวรรณ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร 3) เพื่อถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา (1) สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น (2) สถานการณ์ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา ยังคงเป็นที่น่าสนใจของคนไทยและต่างชาติ เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่มีความน่าสนใจที่หลากหลาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรศาสนา (3) ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรมแดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ควรต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นแบบแผนล่วงหน้าในการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่ไม่คาดคิด (4) ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นกระแสดอรับบริการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี (5) ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร (6) ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ประการดังกล่าวข้างต้นล้วนแต่เป็นทั้งจุดอ่อนที่นำมาพิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างโอกาสและนำมาเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยว (7) นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้างที่ยังเหลือสืบทอดจนถึงปัจจุบัน 2) นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จะต้องเกิดจากการผสมความร่วมมือทั้งภายในจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศเพื่อตีแผ่ขยายผลให้กว้างขวางออกไป

คำสำคัญ : 1. นวัตกรรม 2. การสื่อสารอัตลักษณ์ 3. ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม 4. พระพุทธรศาสนา

ABSTRACT

The purposes of this research study were 1) to study the potential of tourism products in the city of civilization, land of Buddhism. 2) to develop and increase the value of tourism products in the cradle of civilization land of Buddhism. 3) to present guidelines for developing and adding value to tourism products in the Cradle of Civilization land of Buddhism. This research is a qualitative research, by in-depth interviews with key informants, 20 person and focus group discussions, 18 person. Data were analyzed using contextual content analysis techniques.

Findings indicated that 1) Identity and legend of tourist attractions in the city of civilization Land of Buddhism (1) general condition of the legend of the tourist attraction of the city of civilization, land of Buddhism it is a very important ancient city. Since late prehistoric times connected to the early historical period (2) the situation of the legend of the tourist attractions of the city of civilization, land of Buddhism it is still interesting for Thai people and foreigners. Because Nakhon Pathom province has a history that is interesting in many ways. especially related to Buddhism (3) strategies, policies, plans, projects in managing the legendary tourist attractions of the city of civilization. A unified Buddhist land you should be prepared to drive. To be a plan in advance for taking action to produce concrete results and to prevent unexpected mistakes as well (4) results of the communication of the legend of the tourist attractions of the city of civilization. A unified Buddhist land It is a good response to tourism (5) network partners participate in communicating the legends of tourist attractions in the city of civilization. A unified Buddhist land (6) Problems, obstacles, weaknesses, and strengths in managing the legend of the tourist attraction of the city of civilization. A unified Buddhist land the above points are all weak points that are taken into account in terms of the problems that arise. to lead to creating opportunities and turning them into strengths in tourism (7) innovation in creating the identity and legend of tourist attractions in the city of civilization. An unified Buddhist land there is a variety of history, including ancient sites, antiques, and buildings that are still passed down to the present 2) innovation in communicating identity and legends of tourist attractions in the city of civilization.

A unified Buddhist land It must come from a combination of cooperation within the province and tourism agencies at the national level in order to spread the results widely.

Keyword : 1. Innovation 2. Identity Communication 3. Legends of Cradle Civilization City Attractions 4. Civilization City, Buddhism

บทสรุปผู้บริหาร

การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากการแสวงบุญที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งในสมัยนั้นชาวพุทธจะแสวงบุญโดยการเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อมาภายหลังมีผู้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ผู้ศรัทธาควรไปยัง ณ สถานที่ใดเพื่อยังให้เกิดความเจริญใจ ด้วยศรัทธา เหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ สังเวชนียสถาน 4 ตำบล เป็นสถานที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ด้วยปรากฏในพระพุทธรูปที่ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ตามหลักฐานในพระไตรปิฎกความว่า (ที.ม. (ไทย) 10/202/150) “สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธา 4 แห่งนี้ ๑ แห่งเป็นไฉน คือ สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธาว่าพระตถาคตประสูติ ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปาทิ เสสนิพพานธาตุ ณ ที่นี้ 1 สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธา 4 แห่ง นี้แลฯ อานนท ขนเหล่าใดเที่ยวไปตามเจดีย์สถาน จักมีจิตเลื่อมใส ทำกาลแล้ว ขนเหล่านั้นจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ภายหลังแต่การตายเพราะการทำลายร่างกาย ดังนี้” ความสำคัญทางด้านจิตวิญญาณของการแสวงบุญ ถือว่าสำคัญที่สุด กล่าวคือ แสวงบุญเป็นหนทางแห่งการบรรลุธรรมเป็นการเดินทางอันเนื่องจากจิตวิญญาณและศาสนา เป็นการเดินทางเพื่อสั่งสมบุญบารมี เป็นการเดินทางที่ทำให้คุณค่าทางด้านจิตใจ กระตุ้นเตือนให้เกิดธรรมสังเวช เกิดความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า เกิดความอึดเอิบในจิตใจ จิตใจผ่องแผ้วใสสะอาดปราศจากความเศร้าหมอง เกิดความสงบเยือกเย็นขึ้นในจิต ทำให้ผู้แสวงบุญได้ใกล้ชิดกับความจริงสูงสุด นำไปสู่การหมดซึ่งกิเลสและการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิงตามลำดับ นั่นคือหนทางแห่งการบรรลุผลแห่งพระนิพพาน ในท้ายที่สุดระหว่างการแสวงบุญ ผู้แสวงบุญจะสัมผัสได้ถึงจิตที่เป็นสุขประกอบด้วยกุศลธรรม ด้วยการประพฤติดี ปฏิบัติชอบด้วยกายวาจาและใจ ในสถานที่อันควรประกอบกิจกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า ได้ฟัง คือได้ฟังธรรม ฟังเรื่องราวพุทธประวัติก็เป็นบุญได้ดู คือได้เห็นพุทธเจตสังเวชนียสถานก็เป็นบุญตา ได้บูชา คือได้ปฏิบัติบูชาพระรัตนตรัยและพุทธสถาน ก็เป็นบุญตน ได้สวดมนต์ คือได้สรวายพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณก็เป็นบุญปาก ได้บริจาค คือได้ช่วยเหลือให้ทานแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ก็เป็นบุญทาน ได้อธิฐานคือ การตั้งใจทำงานในคุณงามความดีพัฒนาชีวิตก็เป็นบุญใจ

จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครปฐม นครชัยศรี สามพราน ดอนตูม บางเลน กำแพงแสน และพุทธมณฑล มีพลเมือง 720,337 คน ความหนาแน่น 332 คน/ตารางกิโลเมตร ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกัน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเหมาะแก่การเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชผัก พืชไร่ ผลไม้

ประมงและปศุสัตว์ สนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล ซึ่งแต่ละจังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลางที่มีประชากรใกล้เคียงกันประมาณจังหวัดละกว่า 8 แสนคน เหมาะแก่การบริหารพัฒนาในด้านต่างๆ ของประเทศ เพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระประโทณเจดีย์ วัดไร่ขิง วัดไผ่ล้อม วัดกลางบางพระ วัดดอนยายหอม วัดศิระชะทอง เป็นต้น ต่างได้มีการส่งเสริม “การพัฒนาและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา” ให้เกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงในชุมชนและสังคม ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีความสันติสุขในชุมชน ทั้งนี้มีงานวิจัยพบว่า แนวทางการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความเห็นสอดคล้องกัน และเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และยังมีงานวิจัยที่พบว่า บ้าน วัด โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาติดเกม โครงการบวรสันติสุข ได้จัดกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เทศนาธรรม เสวนาธรรม การตอบปัญหาธรรมะ จำนวนมากทุกปี โดยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงาน ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และมียังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน

โครงการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ให้เกิดความหลากหลายในการเสริมสร้างคุณค่าทั้งวัตถุที่เป็นศาสนสถานและจรรโลงคุณค่าทางจิตใจแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนทั้งด้านร่างกายและจิตใจสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้จะไม่สามารถดำเนินการเสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้หากปราศจากการสนับสนุนของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยชี้แนะให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยตลอดมา รวมถึงผู้ประสานงานโครงการที่ช่วยดูแลให้คำแนะนำจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ตลอดถึงนักวิชาการหลายมหาวิทยาลัย ได้มีส่วนร่วมสำคัญในความร่วมมือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ท้ายสุดที่ไม่อาจลืมได้คือผู้ช่วยวิจัยทุกท่านที่ได้ร่วมกันทำงานอย่างแข็งขันในการลงสนามครั้งนี้

พระมงคลธรรมิชาน, ผศ.ดร.

หัวหน้าโครงการผู้วิจัย

1 ธันวาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	27
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา	30
2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย	34
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	47

สารบัญ (ต่อ)

3	วิธีดำเนินการวิจัย	48
	3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม	48
	3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม	53
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
	4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม	58
	4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม	79
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	95
	5.1 สรุปผลการวิจัย	95
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย	100
	5.3 ข้อเสนอแนะ	104
	บรรณานุกรม	106
	ภาคผนวก	110
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	107
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	113
	ประวัติผู้วิจัย	130

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดนครปฐม	37
ภาพที่ 2.2 สรุปรอบแนวความคิด	46
ภาพที่ 4.1 เมืองเก่ากำแพงแสน	63
ภาพที่ 4.2 ศิลปะ นครปฐมในพุทธศตวรรษที่ 3-10	65
ภาพที่ 4.3 ประติมากรรมพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาท แสดงวิตรรกมูทราพระหัตถ์ขวา ศิลปะทวารวดี	70
ภาพที่ 4.4 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบศรีวิชัย จังหวัดนครปฐม	83
ภาพที่ 4.5 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่ง ท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบศรีวิชัย จังหวัดนครปฐม	88
ภาพที่ 4.6 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบศรีวิชัย จังหวัดนครปฐม	91
ภาพที่ 4.7 ผลจากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบศรีวิชัย จังหวัดนครปฐม	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมเพราะมนุษย์มีการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมวดหมู่ มิได้ใช้ชีวิตอยู่เพียงคนเดียวตามลำพังแต่อย่างใด เนื่องจากมนุษย์ต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแต่ละชีวิตต่างก็ต้องการที่จะเสริมสร้างความสุข ความมั่นใจ และความปลอดภัยให้กับตนเองอยู่เสมอ สังคมจึงเป็นแหล่งรวมศูนย์ทางความคิดที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อแสวงหาคำตอบทุก ๆ อย่างให้กับตนเอง ในสังคมทุกระดับชั้นเป็นแหล่งรวมคนหลาย ๆ คนเข้าด้วยกัน ซึ่งในจำนวนผู้คนเหล่านั้น แต่ละคนต่างก็มีชีวิต มีจิตวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิดและมีจุดหมายปลายทางที่แตกต่างกันออกไป

นวัตกรรมการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ในปัจจุบันการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น (สุปรیتی สุวรรณบุรณ์, 2555) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาการเรียนรู้ รับรู้วัฒนธรรมและสังคมของตนเองได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน การสื่อสารก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีสะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิตของผู้คน ช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข (สุปรیتی สุวรรณบุรณ์, 2555)

ตัวตนหรือเอกลักษณ์ (identity) เป็นลักษณะพิเศษอันโดดเด่นของบุคคลสังคม หรือองค์กรเป็นการบ่งบอกถึงบุคคล สังคมหรือองค์กรนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไรโดยมีการแสดงออกผ่านทางสัญลักษณ์ซึ่งมีความหมายเป็นที่เข้าใจร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งตัวตนหรือเอกลักษณ์นั้นเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546) เป็นการสร้างความหมายผ่านระบบสัญลักษณ์ภาพตัวแทน หรือเป็นการนำเสนอภาพตัวแทนที่ว่า อะไรบ้างที่เป็นเรา และเรามีความแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2549) เอกลักษณ์จึงไม่ได้ถือกำเนิดขึ้นได้เอง แต่เป็นการก่อรูปจากสิ่งที่เป็นอยู่จริง และดำรงไว้เพื่อให้เกิดการรับรู้สำหรับตนเองและผู้อื่น โดยมี

กระบวนการทางสังคมในการร่วมสร้าง สืบทอด มีลักษณะเป็นพลวัตที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของเวลาและสังคม

เมืองนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์อัตลักษณ์ที่โดดเด่นทางกายภาพ มีบทบาทสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงปัจจุบัน มีรูปแบบอารยธรรมของตนเอง รวมถึงยังรับอารยธรรมจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิม กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และใช้ภาษาที่แตกต่างกันไป มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นที่ผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์สืบทอด กันมาคนในชุมชนบางส่วนยังคงรักษาเอกลักษณ์ เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้และมีบางส่วนที่ได้เลือนหายไปกับเวลา และความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน จังหวัดนครปฐมจึงนับเป็นจังหวัดที่มีอารยธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงยังมีความพร้อมทางด้านการผลิตทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จังหวัดนครปฐมนับว่ามีการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนาผ่านความประทับใจที่ได้มา

การสื่อสารเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เศรษฐกิจการท่องเที่ยวในชุมชน ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและ มนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคน ในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณี (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556)

ดังนั้น กล่าวได้ว่า นวัตกรรมสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จึงเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนอันมีศักยภาพโดดเด่น ซึ่งชุมชนสามารถใช้อัตลักษณ์หรือสิ่งที่ตนเองมีอยู่เพื่อสื่อสารออกไป ทำให้การสื่อสารอัตลักษณ์ ของชุมชนสามารถถูกนำมาใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ผ่านการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าการสื่อสารอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้

(Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่มีความเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ทางสังคม และเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ต่อสิ่งต่างๆ (UNESCO, ม.ป.ป.) เพื่อให้ผู้รับสารหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ ถึงความเป็นชุมชนของจังหวัดนครปฐมได้อย่างน่าสนใจ และเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความยั่งยืนของชุมชน

1.2 ปัญหาวิจัย

1. อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
2. การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ควรทำอย่างไร
3. การถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ควรทำอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาเนื้อหาที่มุ่งเน้นในประเด็นของการกำหนดกิจกรรมเป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยว

เมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนาเชิงบูรณาการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. **ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรต้น** ได้แก่ 1) สภาพแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 2) ปัญหาในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 3) อุปสรรคในการจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร ซึ่งประกอบไปด้วย 1) สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 2) สถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 3) ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 4) ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 5) ภาศึเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 6) ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร 7) นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัดที่มีวัดถุวมงคล และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านพระพุทศาสนาในจังหวัดนครปฐม จำนวน 7 อำเภอ คือ 1) อำเภอเมืองนครปฐม 2) อำเภอนครชัย 3) อำเภอสามพราน 4) อำเภอดอนตูม 5) อำเภอบางเลน 6) อำเภอกำแพงแสน 7) อำเภอพุทธมณฑล

1.4.4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอที่ดูแลปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารมวลชน และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนที่เป็นผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอที่ดูแลปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารมวลชน และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 1 ปี (ปีงบประมาณ 2565) โดยกำหนดระยะเวลาจำแนกตามกิจกรรมหลักของการดำเนินการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาวิจัย นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. นวัตกรรม หมายถึง การทำงานสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ และยังอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าจะการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติ การเปลี่ยนอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ มักมีการแยกแยะความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม อันหมายถึงความคิดริเริ่มที่นำมาประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผล

2. การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและผู้สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

3. อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัว ที่บ่งบอกหรือมีความชี้ชัดของตัวบุคคล สังคม ชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ไม่มีทั่วไปและเป็นสากลกับสังคมอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่อัตลักษณ์จะใช้ในวงแคบ ๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้

4. ตำนาน หมายถึง เรื่องเล่าขานที่มีมาแต่อดีต เปรียบได้เหมือนเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ของคนในยุคอดีต อาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ได้ อาจมีหลักฐานหรือไม่ก็ได้

5. แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านเกจิอาจารย์ ด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล ด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม และด้าน สถานที่ปฏิบัติธรรม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบอัตลักษณ์ และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

2. ทำให้ได้แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3. มีการถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4. นำข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัยไปพัฒนาการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวัตกรรมการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์แล้ว การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ในปัจจุบันการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น (สุปรดี สุวรรณบุรณ์, 2555) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาการเรียนรู้ รับรู้วัฒนธรรมและสังคมของตนเองได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน การสื่อสารก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีสะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิตของผู้คน ช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข

ทั้งนี้ ประเทศไทยประกอบด้วยชาติพันธุ์ที่หลากหลายหลายภาคอาศัยอยู่ร่วมกัน มีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นและถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน และได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการในการดำรงชีวิตของชุมชนต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญสำหรับชนชาติ เป็นมรดกของแผ่นดิน เป็นแบบฉบับของการแสดงออกทางด้านความรู้สึนึกคิด การกระทำของมนุษย์ดังกล่าวได้วิวัฒนาการจนกลายมาเป็นวัฒนธรรมด้านจิตใจและวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ชาติไทยตลอดจนเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงควรหาหนทางเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมการนำทุนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มาพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ทางด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของความเป็นไทยในการหารายได้เข้าประเทศ นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังเป็นวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนซึ่งแสดงออกผ่านการดำเนินชีวิต พฤติกรรม ศิลปะ และอื่น ๆ เพราะวัฒนธรรมเป็นกระจกส่องพฤติกรรมของชุมชนได้ดีที่สุด และบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดีที่สุด ด้วยการที่ชุมชนใดจะมีวัฒนธรรมเป็นของชุมชนเองเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เนื่องจากกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องได้รับการตีค่าจากทุกภาคส่วนร่วมกัน และต้องดำรงอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานพอที่จะผ่านบททดสอบของสังคม จึงทำให้เห็นบางกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนแค่ระยะเวลาหนึ่งก็เลือนหายไป แต่บางกิจกรรมที่ผ่านช่วงเวลาทั้งขาลงและขาขึ้นจนสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้สามารถเอื้ออรรถประโยชน์ให้กับชุมชนได้ และผ่านการกล่อมเกลามาจากสังคมเป็นเวลายาวนาน ก็จะแบ่งบานเป็นวัฒนธรรมประจำชุมชนใน

ที่สุด ด้วยความยากลำบากก่อนจะมาเป็นวัฒนธรรมในชุมชนเช่นนี้ เมื่อมีวัฒนธรรมเกิดขึ้นในชุมชนใดแล้ว สมาชิกในชุมชนนั้นจึงต้องร่วมใจกันอนุรักษ์ หวงแหน ต่อยอด พัฒนาให้ยืนหยัดอยู่คู่ชุมชนตราบนานเท่านาน จังหวัดนครปฐมก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นของตนเองเช่นกัน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคูอารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อตอบโจทย์จัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปศาสนาและวัฒนธรรม และเพื่อเตรียมการรองรับสถานการณ์ในอนาคตอันจะนำไปสู่นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคูอารยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ที่ยังยืนต่อไป ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรมนำข้อค้นพบไปสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การศึกษาประเด็นดังกล่าวจะทำให้เข้าใจบริบทเชิงพื้นที่ในมิติที่หลากหลาย โดยทำการทบทวนวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
- 2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

การศึกษาเรื่องนวัตกรรม (Innovation) จำเป็นต้องทำความเข้าใจในบริบทความเปลี่ยนแปลงทางกลไกแห่งโลก ซึ่งนวัตกรรมเป็นการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ๆ และยังสามารถหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าจะเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ การเปลี่ยนอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ มักมีการแยกแยะความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม อันหมายถึงความคิดริเริ่มที่นำมาประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผล (McKeown, 2008) และในหลายสาขาเชื่อกันว่าการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมีความแปลกใหม่อย่างเห็นได้ชัด และไม่เป็นแค่เพียงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เป็นต้นว่า ในด้านศิลปะ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐ ในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเพิ่มมูลค่า มูลค่าของลูกค้า หรือมูลค่าของผู้ผลิต เป้าหมายของนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ดีขึ้น นวัตกรรมก่อให้เกิดได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และเป็นที่มาสำคัญของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมเป็นหัวข้อหลักในการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และวิศวกรรม และหากพูดกันแบบภาษาชาวบ้านแล้ว คำว่า “นวัตกรรม” มักจะหมายถึงผลลัพธ์ของกระบวนการ และในฐานะที่นวัตกรรมมักจะได้รับการยกย่องว่าเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจ ปัจจัยที่นำไปสู่นวัตกรรม มักได้รับความสำคัญจากผู้ออกนโยบายว่าเป็นเรื่องวิกฤติ (วิกิพีเดีย, 2562)

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมถือเป็นสิ่งที่คิดค้นขึ้นใหม่จากแนวความคิดที่ก่อให้เกิดผลสู่การพัฒนาในเชิงบวก จึงถือเป็นแนวทางให้กับองค์กรต่าง ๆ ได้นำไปเป็นแบบแผนการปฏิบัติก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การจะให้เกิดนวัตกรรมในรูปแบบใดนั้นจำเป็นต้องอาศัยบริบทความเป็นเป็นมาทางประวัติศาสตร์เพื่อประกอบการศึกษาเปรียบเทียบบอกให้เห็นทิศทางแนวโน้มที่จะสร้างนวัตกรรมใหม่ที่จะได้พัฒนาองค์กรรวมในแขนงวิชาที่เราทำการศึกษา

2.1.1. ความหมายของคำว่านวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นคำที่ได้รับการนิยามในแวดวงของศาสตร์ด้านการพัฒนาในแขนงต่าง ๆ จึงได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายอยู่พอสมควร จากการศึกษาแล้ว นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก innovare ในภาษาลาตินแปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ตามความหมายของนวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์คือ การนำแนวคิดใหม่หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือก็คือการทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราให้กลายเป็นโอกาส และถ่ายทอดไปสู่แนวคิดใหม่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม แนวความคิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงต้นศวรรษที่ 20 โดยจะเห็นได้จากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม เช่น ผลงานของ Joseph Schumpeter ใน The Theory of economic Development (1934) โดยจะเน้นไปที่การสร้างสรรค การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่ง นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological innovation) เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นหลัก นวัตกรรมยังหมายถึงความสามารถในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้อีกด้วย (พันธุอาจ ชัยรัตน์, 2547) ทั้งนี้ นวัตกรรม ถูกรับรู้ว่าเป็น สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคม อาจหมายถึงสิ่งใหม่ๆ เช่น สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดเคยทำมาก่อนเลย สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วในอดีตแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ สิ่งใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม เป็นต้น (Rogers, 1983) อีกทั้ง Joseph Schumpeter (1934) ได้นำเสนอผลงานชื่อ “ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ (The Theory of Economic Development)” โดยเน้นที่การสร้างสรรค การวิจัยและพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันนำไปสู่การได้มาซึ่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยี

(Technological Innovation) เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นหลัก และยังเขียนบทความเสนอแนวคิดที่ว่าผู้ประกอบการต่างก็หาทางใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตสินค้าบริการ หรือนวัตกรรมที่เป็นสินค้าใหม่ เพื่อสร้างประโยชน์เชิงธุรกิจให้กับองค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากนวัตกรรมนั้นสามารถทำให้องค์กรมีกำไรจากการเป็นผูกขาด (Monopoly profit) ได้เปรียบในการแข่งขัน จึงเกิดมีนักธุรกิจบางส่วนที่พยายามจะลอกเลียนแบบเทคโนโลยีของผู้อื่น หรือดัดแปลงพัฒนาต่อยอดก็ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ตลอดเวลาเช่นกัน เกิดเป็นวงจรเช่นนี้เรื่อยไป จนกระทั่งถึงจุดที่ความสามารถในการผูกขาดหมดไป ณ จุดนี้ สิ่งต่าง ๆ จะวนกลับมาเป็นวัฏจักร เพื่อหนีการลอกเลียนแบบผู้ประกอบการเดิมหรือคนที่มองหานวัตกรรมใหม่ ๆ จะทำให้เกิดรูปแบบการแข่งขันใหม่ๆ ผ่านการคิดค้นสร้างนวัตกรรมขึ้นมา โดย Schumpeter เรียกวัฏจักรนี้ว่าเป็น การทำลายที่สร้างสรรค์ (Creative Destruction) เมื่อมีการคิดสิ่งใหม่ ๆ ทำลายสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรเพิ่มขึ้นให้กับองค์กรหรือเพื่อทำให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้ กิดานันท์ มลิทอง (2540: 245) ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมเป็นแนวความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อนหรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย อีกทั้ง เป็นการนำวิธีการใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิมโดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาหรือมีการปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมและสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการทดลอง พัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วว่าได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2521 : 14) แม้ในภาษาอังกฤษเอง ความหมายก็ต่างกันเป็น 2 ระดับ โดยทั่วไป นวัตกรรม ยังหมายถึง ความพยายามใดๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำอยู่เดิมแล้วกับอีกระดับหนึ่งซึ่งวงการวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม ได้พยายามศึกษาถึงที่มา ลักษณะ กรรมวิธี และผลกระทบที่มีอยู่ต่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง คำว่า “นวัตกรรม” มักจะหมายถึง สิ่งที่ได้นำความเปลี่ยนแปลงใหม่เข้ามาใช้ได้ผลสำเร็จและแผ่กว้างออกไป จนกลายเป็นการปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ (จรรยา วงศ์สายัณห์, 2520 : 37) และเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม

2.2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรม ตามนิยามโดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดต่าง ๆ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนวัตกรรมไม่ได้มีความหมายเฉพาะการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเพื่อหาข้อสรุปหรือแนวทางเชิงสร้างสรรค์

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งส่งผลไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักนวัตกรรมแห่งชาติ, จารุณี วงศ์ลิขิตรัตน์, 2558) เป็นความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย (อำนาจ เดชชัยศรี, 2544) ทั้งนี้ นวัตกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2543) คือ

ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรับปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลองจัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project)

ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม ศุภชัย หล่อโลหะการ และปัทมาวดี พัวพรหมยอด (2558) ได้เสนอ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรม สามารถแบ่งได้เป็น 5 ทฤษฎีดังนี้

1. นวัตกรรมมีกำเนิดจากวิทยาศาสตร์ (technology push)
2. นวัตกรรมมีกำเนิดจากความต้องการของตลาด (market pull)
3. นวัตกรรมมีกำเนิดจากความเชื่อมโยงระหว่างผู้มีบทบาทสำคัญในตลาด
4. นวัตกรรมมีกำเนิดจากเครือข่ายทางเทคโนโลยี
5. นวัตกรรมมีกำเนิดจากเครือข่ายทางสังคม

ทั้งนี้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและการจัดการนวัตกรรม ซึ่ง E.M. Rogers (1995) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการแพร่กระจายของนวัตกรรม โดยทฤษฎีนี้เน้นความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งและสังคมนั้นรับเข้าไปใช้สิ่งใหม่ๆ นี้ คือ นวัตกรรม ซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยได้อธิบายทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ว่ามีตัวแปรหรือองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. นวัตกรรม (Innovation) หรือสิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคม นวัตกรรมที่จะแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความคิดและส่วนที่เป็นวัตถุ

2. การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง (Types of Communication) เพื่อให้คนในสังคมมีการติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลางใดตัวกลางหนึ่งที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับนวัตกรรม อันเป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันของมนุษย์

3. เกิดในช่วงเวลาหนึ่ง (Time or Rate of Adoption) เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักนวัตกรรมหรือมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์นวัตกรรมต้องอาศัยระยะเวลาและมีลำดับขั้นตอนเพื่อให้บุคคลปรับตัวและยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่

4. ระบบสังคม (Social System) โดยการแพร่กระจายเข้าสู่สมาชิกของสังคม ระบบสังคมจะมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายและการรับนวัตกรรม กล่าวคือ สังคมสมัยใหม่ระบบของสังคมจะเอื้อต่อการรับนวัตกรรม ทั้งความเร็วและปริมาณที่จะรับ ดังนั้น เมื่อมีการแพร่กระจายสิ่งใหม่เข้ามาสังคมก็จะยอมรับได้ง่าย

องค์ประกอบต่าง ๆ ของนวัตกรรมยังเชื่อมโยงไปถึงหลายศาสตร์ด้วยกัน ประกอบด้วย

1. The engineering theory of innovation ทฤษฎีนวัตกรรมแนววิศวกรรม ก่อนปี ค.ศ.1960 (the engineering theory of innovation) เป็นยุคแรกมีรากฐานมาจากแนวทางการแก้ปัญหาทางวิศวกรรม รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และขบวนการผลิต ทฤษฎีนวัตกรรมนี้ หัวใจของการสร้างนวัตกรรม ขึ้นอยู่กับความสามารถในทางวิศวกรรมของนักวิจัย อาศัยความรู้ความสามารถทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ของนักวิจัย,วิศวกร,นักวิทยาศาสตร์ เป็นการสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ขึ้นมาแทนสิ่งเก่า ตัวแปรที่มีผลต่อการสร้างนวัตกรรมล้วนเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ได้แก่ ทุนทางการเงิน(Financial capital) ทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ (human capital) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนที่มีการศึกษา และได้รับการฝึกอบรมจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และทุนทางกายภาพ (physical capital) ได้แก่ อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาวัตกรรม มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

2. The market theory of innovation ทฤษฎีนวัตกรรมแนวการตลาด (the market theory of innovation) Schmookler (1966), Myers and Marquis (1969) แนวคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความสำเร็จของการสร้างสรรค์นวัตกรรมเกิดจากข้อมูลการตลาดมากกว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นวัตกรรมจะดีอย่างไรก็ตามถ้าหากไม่มีกลยุทธ์การตลาดนั้นก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้

3. The chain link theories of innovation ทฤษฎีนวัตกรรมห่วงโซ่ความสัมพันธ์ (the chain link theories of innovation) (Mowery, D.C. and Rosenberg N.1978) แนวคิดทฤษฎีนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของตลาดและความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ไม่ได้มีลักษณะตรงไปตรงมา แต่มีกลไกซับซ้อนตั้งแต่การออกแบบทางวิศวกรรม การผลิต การพัฒนาเทคโนโลยี การจัดซื้อวัตถุดิบ การขาย ตลอดจนไปถึงการส่งมอบลูกค้า และการบริการส่งผ่านข้อมูลความต้องการของตลาดจากลูกค้าผ่านผู้ผลิตไปสู่ผู้ส่งมอบวัตถุดิบ ดังนั้นนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยข้อมูลนวัตกรรม ไม่ใช่ข้อมูลทางการตลาดเพียงอย่างเดียว

4. The technology network theory of innovation ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายเทคโนโลยี (the technology network theory of innovation) (Lundvall 1988, 1992, 1995) ภายใต้ชื่อ “ระบบสังคม” ทฤษฎีนี้ อธิบายว่า องค์กร สถาบันมีบทบาทในการสร้างสรรค์นวัตกรรม จะมีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ความเข้มแข็งเกิดจากการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันภายนอก มีการถ่ายทอดข้อมูลทางนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงทางเทคนิค เชื่อมโยงทางการตลาดและ เครือข่ายข้อมูลนวัตกรรม นวัตกรรมเกิดจากการผสมผสานระหว่างทุนที่จับต้องได้กับทุนที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งช่วยให้องค์กรมีขีดความสามารถในการดูดซับข้อมูลทางนวัตกรรมเพิ่มสูงขึ้น

5. The social network theory of innovation ทฤษฎีนวัตกรรมแนวเครือข่ายทางสังคม (the social network theory of innovation) (Arundel et al 1998, Cowan and Foray 1998) ทฤษฎีนี้เชื่อว่านวัตกรรมจะสร้างสรรค์ขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้จากทั้งภายในและภายนอก การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารที่จะทำให้เกิดการแพร่กระจายนวัตกรรมไปอย่างรวดเร็วและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และแนวคิดนี้ทำให้องค์กรมีการปรับเปลี่ยนการทำงาน โดยวัดความสามารถขององค์กรจากปริมาณความหนาแน่นของความสัมพันธ์ ความร่วมมือของบุคลากรทั้งระบบ ผู้สนับสนุนเงินทุนสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา หน่วยงานพัฒนาในระดับภูมิภาค และอื่น ๆ ผ่านระบบเครือข่าย และหน่วยงานย่อย นวัตกรรมนี้จึงเป็นนวัตกรรมที่ผสมผสานของทุนที่จับต้องได้ และทุนที่จับต้องไม่ได้

ทั้งนี้ นวัตกรรมสามารถแบ่งประเภท ตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (บุญสม ลิขยาคิตติกร, 2558 : 9-10) คือ

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึง นวัตกรรมในรูปแบบของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ไม่เคยมีในตลาดมาก่อน หรือเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นเพื่อให้มีคุณภาพสูงขึ้นหรือเพื่อให้มีจุดเด่นแตกต่างไปจากสิ่งที่มีอยู่ในตลาด

2) นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) หมายถึง รูปแบบการนำเสนอบริการที่ให้แก่ลูกค้าหรือผู้บริโภคด้วยวิธีการใหม่ๆ และวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจ โดยส่วนใหญ่ นวัตกรรมบริการจะจับต้องไม่ได้ เช่น การที่ธนาคารมีการเปิดสาขาแบบ One Stop Service มาใช้ หรือ ธนาคารออนไลน์บนมือถือ (Mobile Banking) เป็นต้น

3) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง นวัตกรรมในกระบวนการผลิต การค้นพบวิธีการผลิตใหม่ที่ทำให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง หรือ ระยะเวลาการผลิตลดลง เช่น iPhone ย้ายฐานการผลิตไปที่จีน เป็นต้น

4) นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) หมายถึง รูปแบบการทำการตลาดแบบใหม่ เช่น การเข้าตลาดใหม่ การหาช่องทางใหม่ การเข้าถึงลูกค้า

5) นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Innovation) หมายถึง การสร้างกับดักประสบการณ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มประสบการณ์

กล่าวโดยสรุป นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดต่าง ๆ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนวัตกรรมไม่ได้มีความหมายเฉพาะการนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้อย่างเดียวเท่านั้น ยังรวมถึงสิ่งใหม่ทั้งสิ่งเป็นนามธรรมและรูปธรรม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

2.2.1 ความหมายของการสื่อสาร

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 55) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่อาศัยกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยอาศัยเครื่องมือวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงเป้าหมายเพื่อให้มีความเข้าใจร่วมกัน การแสดงออกเพื่อการติดต่อสื่อสารนั้นมนุษย์จำเป็นต้องใช้ภาษาในด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2543 : 9) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า คือ “การติดต่อกันระหว่างมนุษย์ เพื่อให้รับรู้เรื่องราวอันมีความหมายร่วมกันและเกิดการตอบสนองต่อกัน”

พิชิต แก้วก่อง (2549 : 20) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น เรื่องราวต่าง ๆ จากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยอาศัยเครื่องนำสื่อสารเป็นตัวกลางถ่ายทอด

ชนันว์ ชามทอง (2550 : 10) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารหมายถึง การติดต่อซึ่งกันและกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยอาศัยสื่อกลางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร และสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ

อรอำไพ ศรีวิชัย (2555 : 11) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นการติดต่อและถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ข้อมูลของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

จากความหมายของการสื่อสารสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมการติดต่อกันระหว่างมนุษย์ที่อาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น เรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

2.2.2 ความสำคัญของการสื่อสาร

ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2564) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสาร ดังนี้

1) การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ไม่มีใครที่ดำรงชีวิตได้ โดยปราศจากการสื่อสาร โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา พัฒนาการทางสังคมจึงดำเนินไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางการสื่อสาร

2) การสื่อสารช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับระเบียบประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคมและความรู้ต่าง ๆ จำเป็นต้องรับการถ่ายทอดเพื่อให้เป็นมรดกทางสังคมตกลงใช้ร่วมกันอย่างสันติ

3) การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ รวมทั้งในการสื่อสารจำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งและต้องใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การใช้สื่อโซเชียล หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในงานสาธารณสุข เป็นต้น

อุเทน สวัสดิ์ทอง (2564) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารมีดังนี้

1. การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ไม่มีใครที่จะดำรงชีวิตได้ โดยปราศจากการสื่อสาร ทุกสาขาอาชีพก็ต้องใช้การสื่อสารในการปฏิบัติงาน การทำธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา พัฒนาการทางสังคมจึงดำเนินไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางการสื่อสาร

2. การสื่อสารก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิตของผู้คน ช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3. การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคม การพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ รวมทั้งศาสตร์ในการสื่อสาร จำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญ ก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ

ณภัทร ธนเดชาภัทร์ (2564) ได้กล่าวความสำคัญของการสื่อสารดังนี้

การสื่อสาร เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไร ล้วนต้องอาศัยการสื่อสาร

เป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคน ต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้ว เครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็นดังเช่นในปัจจุบัน

ในสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้นเช่นปัจจุบัน การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากขึ้น หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิด หรือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้ ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ปัญหา ที่เกิดขึ้นกับบุคคลและสังคมทุกวันนี้ มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการสื่อสาร ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้าน คือ

1. ด้านชีวิตประจำวัน ในชีวิตประจำวันหนึ่ง ๆ แต่ละคนจะต้องสื่อสารกับตัวเองและสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา นับตั้งแต่เวลาตื่นนอนก็ต้องสื่อสารกับตัวเองและคนอื่นที่อยู่ใกล้ตัว การฟังวิทยุ อ่านหนังสือ ออกจากบ้านไปปฏิบัติภารกิจประจำวัน ก็ต้องพบปะบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ต้องทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ไม่ในฐานะผู้ส่งสารก็ในฐานะผู้รับสาร หากคนเราขาดความรู้หรือทักษะการสื่อสาร ก็อาจทำให้การปฏิบัติภารกิจประจำวันอาจบกพร่องได้

2. ด้านสังคม การรวมกลุ่มในสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ จะต้องมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ มีกระบวนการทำให้คนยอมอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม มีการถ่ายทอดความรู้และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

3. ด้านธุรกิจอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การบริหารติดต่อประสานงาน การฝึกอบรมพนักงาน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสาร ฯลฯ กิจการด้านธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องมีการสื่อสารที่ดี จึงจะประสบผลสำเร็จได้

4. ด้านการเมืองการปกครอง กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองจะต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน เช่น การประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล การสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ การบังคับบัญชาสั่งการ การให้บริการประชาชน การชักชวนให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายซึ่งล้วนจะต้องใช้เทคนิควิธีการของการ สื่อสารทั้งสิ้น

5. ด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งต้องมีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การค้า การทหาร การทำสนธิสัญญา ฯลฯ การมีนักการทูตประจำในประเทศต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ มีความจำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันอยู่เสมอ หากผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และทักษะในการสื่อสารเพียงพอ ย่อมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้

จากความสำคัญของการสื่อสารสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไร ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น โดยสภาพสังคมในปัจจุบัน การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากขึ้น หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายที่เกิดขึ้นกับบุคคลกับสังคมทุกวันนี้ มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการสื่อสาร ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญสำหรับบุคคลและสังคมหลายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ

2.2.3 องค์ประกอบในการสื่อสาร

ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2564) ได้กล่าวว่าการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) **ผู้ส่งสาร (sender)** คือบุคคลที่เริ่มต้นสร้างสารและส่งสารไปยังผู้อื่น โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ผู้ส่งสารในฐานะผู้เริ่มต้น การสื่อสารจะส่งสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1.1) เป็นผู้ที่มีเจตนาแน่วแน่ที่จะให้ผู้อื่นรับรู้ความประสงค์ของตน
- 1.2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสื่อสารเพียงพอ
- 1.3) เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 1.4) เป็นผู้มีความพยายามที่จะเข้าใจความสามารถและความพร้อมของผู้รับสาร
- 1.5) เป็นผู้รู้จักใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอสาร

2) **สาร (message)** เรื่องราวอันมีความหมายและแสดงออกโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ สารประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

2.1) รหัสของสาร คือภาษาสัญลักษณ์หรือสัญญาณที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อแทนความคิด เช่น ช้างคือสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง มิงวงมีงา ตัวโตว่าสัตว์สี่เท้าทั้งปวง หรือ เสือ คือ สัตว์ป่าสี่เท้ารูปร่างคล้ายแมว คุร่ายชอบกินสัตว์อื่นเป็นอาหารมีหลายชนิด

2.2) เนื้อหาของสาร จะครอบคลุมความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่มนุษย์ต้องการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเพื่อความเข้าใจร่วมกัน เนื้อหาของสารอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต สุขภาพภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ปรัชญาศาสนาเศรษฐศาสตร์กฎหมาย การเมืองการปกครอง ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ การจัดการ ฯลฯ เนื้อหาของสารดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ เนื้อหาสารที่แสดงข้อเท็จจริง เนื้อหาสารที่แสดงข้อคิดเห็นหรือทรรศนะและเนื้อหาที่แสดงความรู้สึก

2.3) การจัดสาร คือ รูปแบบวิธีการในการนำรหัสสารมาเรียบเรียงเพื่อให้ได้ใจความตามเนื้อหาที่ต้องการ สารที่ได้รับการจัดอย่างดีทั้งในด้านการเรียบเรียง การลำดับความยากง่าย ตลอดจนรูปแบบและการใช้ภาษาที่ดี จะทำให้สารมีคุณสมบัติในการสื่อสารได้ดี เช่น การจัดสารเพื่อโน้มน้าวใจในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การเขียนคำขวัญต้องใช้ภาษาที่เลือกสรรอย่างประณีตเพื่อดึงดูดความสนใจให้จดจำและเกิดการปฏิบัติตามที่ ต้องการนอกจากนี้ บุคลิกลักษณะของผู้ส่งสารยังสัมพันธ์กับการจัดสารคนที่อารมณ์เย็นมักจะพูดจาด้วยวิธีการที่สุภาพ สุขุม เยือกเย็น ขณะที่คนอารมณ์ร้อน มักจะพูดรวบรัด เพื่อให้จบเร็วๆ เป็นต้น

3) สื่อหรือช่องทาง (media or channel) เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งในการสื่อสาร ผู้ส่งสารต้องอาศัยสื่อหรือช่องทางทำหน้าที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร สื่อที่มนุษย์ใช้ได้แก่ ประสาทสัมผัส สื่อธรรมชาติ สื่อที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ IT สื่อที่ที่จะต้องเป็นสื่อที่เหมาะสมในการสื่อสาร

4) ผู้รับสาร (receiver) ผู้รับสารที่ดีควรทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองและควรพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติดังนี้

- 4.1) เป็นผู้ที่มีเจตนาแน่วแน่และกระตือรือร้นที่จะรับสาร
- 4.2) เป็นผู้พยายามรับรู้เรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
- 4.3) เป็นผู้ที่มีความไวรู้สึกรวดเร็ว และถูกต้อง
- 4.4) เป็นผู้ที่มีสมาธิ สามารถบังคับใจให้ให้อยู่ที่เรื่องราวที่กำลังสื่อสาร

เกรียงศักดิ์ เจตย์แปง (2551 : 8 – 9) ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสื่อสาร มีดังนี้

นิยมเรียกกันตามตัวอักษรว่า S-M-C-R โดยปัจจัยย่อยต่าง ๆ ขององค์ประกอบ 4 อย่างต่างมีส่วนช่วยให้การสื่อสารได้ผลสมบูรณ์มากขึ้น

S	หมายถึง	Source	แหล่งข่าวสาร
M	หมายถึง	Message	ข่าวสาร
C	หมายถึง	Channel	ช่องการสื่อสาร
R	หมายถึง	Receiver	ผู้รับสาร

การสื่อสารเกิดจากองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ดังนี้ คือ

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวสาร ความคิดทัศนคติเพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะบอกกล่าว ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนสารสนเทศเพื่อความเข้าใจร่วมกัน ผู้ส่งสารนี้อาจทำหน้าที่เป็นแหล่งสาร (Sender) และผู้เข้ารหัส (Encoder) ในเวลาเดียวกัน หรือทำหน้าที่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ผู้รับสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับสารที่ถูกส่งมาจากแหล่งสาร ผู้รับสารจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารเสมอ กระบวนการสื่อสารจึงจะเกิดขึ้นได้

สาร หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารไปให้ผู้รับสารในรูปของรหัส ซึ่งอาจเป็นในรูปของสัญญาณ (Signal) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ผู้รับสารสามารถนำไปถอดรหัสและตีความให้เข้าใจความหมายได้ สัญลักษณ์นี้อาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ รูปภาพ กิริยาท่าทาง เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารออกมา

สื่อ หมายถึง พาหนะที่นำสารไปสู่ผู้รับ การที่สารจะเดินทางจากแหล่งสารไปยังจุดหมายปลายทางได้นั้น ต้องประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ ผู้เข้ารหัส / ผู้ถอดรหัส ตัวนำสาร หรือสื่อ และช่องทางการสื่อสาร

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นได้สรุปองค์ประกอบในการสื่อสาร ดังนี้

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคลหรือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งสาร หรือเป็นแหล่งกำเนิดสาร ที่เป็นผู้เริ่มต้นส่งสารด้วยการแปลสารนั้นให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะบอกกล่าว ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนสารสนเทศเพื่อความเข้าใจร่วมกัน ผู้ส่งสารนี้อาจทำหน้าที่เป็นแหล่งสาร (Sender) และผู้เข้ารหัส (Encoder) ในเวลาเดียวกัน หรือทำหน้าที่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

ผู้รับสาร หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคลหรือมวลชนที่รับเรื่องราวข่าวสารจากผู้ส่งสาร และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ต่อผู้ส่งสาร ซึ่งได้รับสารที่ถูกส่งมาจากแหล่งสาร ผู้รับสารจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารเสมอ กระบวนการสื่อสารจึงจะเกิดขึ้นได้

สาร หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารไปให้ผู้รับสารในรูปของรหัส ซึ่งอาจเป็นในรูปของสัญญาณ (Signal) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ผู้รับสารสามารถนำไปถอดรหัสและตีความให้เข้าใจความหมายได้ สัญลักษณ์นี้อาจเป็นคำพูด ตัวหนังสือ รูปภาพ กิริยาท่าทาง เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารออกมา

สื่อ หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะที่นำสารทำหน้าที่นำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารต้องอาศัยสื่อหรือช่องทางทำหน้าที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งการที่สารจะเดินทางจากแหล่งสารไปยังจุดหมายปลายทางได้นั้น ต้องประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ ผู้เข้ารหัส / ผู้ถอดรหัส ตัวนำสาร หรือสื่อ และช่องทางการสื่อสาร

2.2.4 หลักในการสื่อสาร

ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2564) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการสื่อสาร คือ

1) จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการสื่อสาร และปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจำซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร การพัฒนาความรู้และทักษะในการสื่อสาร จะสามารถนำไปประยุกต์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

2) ต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร ได้แก่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมบริบททางเวลาบริบททางกายภาพ เช่น การชวนเพื่อนรับประทานอาหารขณะที่เพื่อนเพิ่งกลับจากงานเลี้ยง ปฏิกริยาตอบกลับจะแตกต่างจากการชวนขณะที่เพื่อนกำลังหิวข้าว

3) คำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) ถ้าผู้สื่อสารใดมีกรอบแห่งการอ้างอิงคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน จะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น มีการตีความใกล้เคียงหรือตรงกันมากกว่าที่มีกรอบแห่งการอ้างอิงแตกต่างกัน เช่น ผู้ที่เคยบาดเจ็บจากการเล่นกีฬาจะมองว่าการเล่นกีฬาทำให้เจ็บตัว เสียเวลาและสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ขณะที่คนชอบกีฬาจะมองว่าการเล่นกีฬาช่วยรักษาสุขภาพ ผ่อนคลายและมีมิตรมากขึ้น

4) ส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสมถึงผู้ส่งสารที่มีทักษะในการสื่อสารและมี วัตถุประสงค์สอดคล้องกัน

5) การเตรียมตัวและการเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสารราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถแก้ไขได้ทันที่ หากเกิดอุปสรรคที่จุดใดจุดหนึ่ง

6) ต้องศึกษาเรื่องการใช้ภาษาและสามารถใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล เนื้อหาของสาร และช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร

7) คำนึงถึงปฏิกริยาตอบกลับตลอดเวลาเพื่อประเมินผลการสื่อสาร

2.4.5 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2564) ได้กล่าวเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

- 1) เพื่อแจ้งให้ทราบและเพื่อทราบ เช่น แจ้งข่าวสารเรื่องราวข้อมูลต่าง ๆ
- 2) เพื่อให้ความรู้หรือเพื่อเรียนรู้ เช่น ความรู้ทางวิชาการ
- 3) เพื่อเสนอหรือชักจูงใจและเพื่อกระทำและตัดสินใจ เช่น การจูงใจให้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ
- 4) เพื่อให้ความพอใจและเพื่อหาความพอใจ เช่น การฟังเรื่องสนุกสนาน การฟังเพลง

ในการสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจมีวัตถุประสงค์หลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น การโฆษณาสินค้า ผู้ส่งสารอาจมีความต้องการให้ผู้รับสารได้ทราบข้อมูลของสินค้าและจงใจให้ใช้สินค้าไปพร้อม ๆ กัน

อุเทน สวัสดิ์ทอง (2551: 17) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการสื่อสารไว้ดังนี้

1) เพื่อแจ้งให้ทราบ (inform) ในการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความต้องการที่จะบอกกล่าวหรือชี้แจงข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบ

2) เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (teach or education) ผู้ทำการสื่อสารอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะ ถ่ายทอดวิชาความรู้ หรือเรื่องราวเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

3) เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (please or entertain) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจ หรือให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร โดยอาศัยสารที่ตนเองส่งออกไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการพูด การเขียน หรือการแสดงกิริยาต่าง ๆ

4) เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or persuade) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือชักจูงใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสาร และอาจชักจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตาม หรือยอมปฏิบัติตามการเสนอแนะของตน

5) เพื่อเรียนรู้ (learn) วัตถุประสงค์นี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้รับสาร การแสวงหาความรู้ ของผู้รับสาร โดยอาศัยลักษณะของสาร ในกรณีนี้มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้ เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของสารที่ผู้ทำการสื่อสารถ่ายทอดมาถึงตน

6) เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ (dispose or decide) ในการดำเนินชีวิตของคนเรามี สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำ อยู่เสมอก็คือ การตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจ นั้นอาจได้รับการเสนอแนะ หรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทางเลือกในการตัดสินใจของเราจึงขึ้นอยู่กับข้อเสนอแนะนั้น

เกรียงศักดิ์ เจตย์แปง (2551: 8) ได้กล่าวเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร

1) เพื่อแจ้งให้ทราบ หมายถึง ผู้ส่งสารต้องการแจ้งข่าวสารให้ผู้รับสารทราบหรือเข้าใจ

2) เพื่อให้ศึกษา หมายถึง ผู้ส่งสารต้องการสอนเรื่องราวที่เป็นวิชาการให้ผู้รับสารได้รับความรู้

3) เพื่อชักจูงใจ หมายถึง ผู้ส่งสารเสนอข่าวสารชักจูงให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้สึก นึกคิด ทศนคติ หรือพฤติกรรม

4) เพื่อให้ความบันเทิง ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสาร เกิดความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ มีอารมณ์ที่ดีและแจ่มใส เป็นการพักผ่อนภายหลังการเคร่งเครียดจากการทำงาน

ด้านผู้รับสาร

1) เพื่อทราบ หมายถึง การได้รับข่าวสาร หรือรับทราบข่าวสารใหม่เพิ่มเติม ต้องการทราบเรื่องราวหรือติดตามข้อมูล เหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่มีผลกระทบต่อตนเองและต่อสังคม

2) เพื่อเรียนรู้ หมายถึง ผู้รับสารต้องการที่จะรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ วิชาการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนให้สูงมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของตนในอนาคต

3) เพื่อความพอใจ หมายถึง ผู้รับสารรู้สึกพอใจกับสารที่ได้ มีความสุขสนุกสนานรื่นรมย์ พยายามหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียด

4) เพื่อการกระทำหรือตัดสินใจ หมายถึง ผู้รับสารจะอาศัยความรู้จากข่าวสารต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ข่าวสารเหล่านั้นจำเป็นจะต้องเป็นข้อมูลที่มีความละเอียด มีความลึกซึ้งและมีอิทธิพลมากพอที่จะชักจูงใจให้คนเราเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีผลต่อการตัดสินใจได้

จากวัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้สรุปไว้ว่า การสื่อสารอยู่ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ของบุคคล ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไร ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น ซึ่งจะสำเร็จได้ ต้องขึ้นอยู่กับทั้งฝ่ายผู้ส่งสารและฝ่ายผู้รับสาร มีความต้องการที่สัมพันธ์กัน โดยรวมแล้วพอสรุปวัตถุประสงค์การสื่อสารได้ ดังนี้

1) เพื่อแจ้งให้ทราบ (inform) ในการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความต้องการที่จะบอกกล่าวหรือชี้แจงเกี่ยวกับข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบหรือเข้าใจ

2) เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (teach or education) ผู้ทำการสื่อสารอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะ ถ่ายทอดวิชาความรู้ หรือเรื่องราวเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ดียิ่งขึ้น

3) เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (please of entertain) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจ หรือให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร โดยอาศัยสารที่ตนเองส่งออกไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการพูด การเขียน หรือการแสดงกิริยาต่าง ๆ

4) เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or persuade) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือชักจูงใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสาร และอาจชักจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตาม หรือยอมปฏิบัติตามการเสนอแนะของตน

5) เพื่อเรียนรู้ (learn) วัตถุประสงค์นี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้รับสาร การแสวงหาความรู้ของผู้รับสาร โดยอาศัยลักษณะของสาร ในกรณีนี้มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้ เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของสารที่ผู้ทำ การสื่อสาร ถ่ายทอดมาถึงตน

6) เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ (dispose or decide) ในการดำเนินชีวิตของคนเรามี สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำ อยู่เสมอก็คือ การตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจ นั้นอาจ ได้รับการเสนอแนะ หรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ

2.2.6 ประเภทของการสื่อสาร

ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2564) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสาร ดังนี้

2.2.6.1 พิจารณาจากจำนวนผู้ทำการสื่อสารแบ่งออกได้เป็น

- 1) การสื่อสารภายในบุคคลเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลคนเดียว เช่น การคิดถึงงานที่จะทำ
- 2) การสื่อสารระหว่างบุคคล จะประกอบด้วย บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เป็นการสื่อสารในลักษณะกลุ่มย่อย
- 3) การสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นการสื่อสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากทำให้โอกาสที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารแลกเปลี่ยนข่าวสาร กันโดยตรงได้น้อย
- 4) การสื่อสารในองค์การเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกในองค์การ เช่น การสื่อสารในหน่วยราชการ
- 5) การสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารที่ซับซ้อน ผู้รับข่าวสารมีจำนวนมากอยู่กระจัดกระจายมีจำนวนไม่จำกัดและไม่เป็นที่รู้จักของผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อที่เป็นสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ ฯลฯ

2.2.6.2 พิจารณาจากการเห็นหน้ากัน แบ่งได้เป็น

- 1) การสื่อสารแบบเฉพาะหน้าเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเห็นหน้าและสังเกตกิริยาอาการของกันและกัน
- 2) การสื่อสารแบบมีสิ่งสกัดกั้น เป็นการสื่อสารที่ผู้สื่อสารไม่สามารถเห็นหน้ากัน เพราะอยู่ห่างไกล

2.2.6.3 พิจารณาจากความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร แบ่งได้เป็น

- 1) การสื่อสารระหว่างเชื้อชาติ เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ต่างเชื้อชาติ ย่อมมีปัญหา มากกว่าการสื่อสารระหว่างชาติเดียวกัน

2) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารชนิดนี้เกิดขึ้นได้ในระหว่างคนที่อยู่ในประเทศเดียวกันหรือคนละประเทศ

3) การสื่อสารระหว่างประเทศเป็นการสื่อสารที่เป็นทางการ เช่น การเจรจาติดต่อสัมพันธ์ทางการทูต

2.2. 6.4 พิจารณาจากเนื้อหาวิชา แบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ

1) ระบบข่าวสาร จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิเคราะห์ระบบจึงนำไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสาร

2) การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การสื่อสารในกลุ่มย่อย

3) การสื่อสารมวลชน จะเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อมวลชน

4) การสื่อสารในองค์การ จะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีและการวิเคราะห์ห้บทบาทของการสื่อสารในการดำเนินงานขององค์การ

5) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการปฏิบัติในการสื่อสารระหว่างประเทศการเปรียบเทียบระบบการสื่อสารระหว่างประเทศและเชื้อชาติที่แตกต่างกัน

6) การสื่อสารการเมือง จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ของกระบวนการสื่อสารได้แก่ผู้ส่งสาร สื่อและผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมการเมือง

7) การสื่อสารการสอน จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนระบบการสอน

8) การสื่อสารสาธารณสุข จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสื่อสารที่เกี่ยวกับสุขภาพ การแก้ปัญหาสาธารณสุขด้วยการสื่อสาร เป็นต้น

2.2.7 ปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสาร

การสื่อสารในทุกระดับและทุกรูปแบบอาจมีอุปสรรคของการสื่อสารเกิดขึ้นได้เสมอ บุคคลผู้กระทำการสื่อสารจึงควรจะต้องตระหนักถึงอุปสรรคของการสื่อสารและพยายามขจัดอุปสรรคของการสื่อสาร ซึ่งมีดังนี้ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2542 : 150-152)

อุปสรรคที่ผู้ส่งสาร

ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้เพียงพอ ถ้าหากผู้ส่งสารขาดความรู้ในเรื่องที่จะส่งแล้ว ผู้รับสารก็จะขาดความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสาร ขาดความเต็มใจที่จะรับสารจากผู้ที่ไม่รู้จริง ซึ่งจะมีผลทำให้การสื่อสารสะดุดหยุดลงและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ผู้ส่งสารต้องการ นอกจากนี้ หากผู้ส่งสารมีทัศนคติใน

ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ต่อการสื่อสารแล้วก็จะทำให้การสื่อสารเป็นไปได้โดยราบรื่นได้ยาก เช่น หากผู้ส่งสารมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้รับสารก็จะเกิดความไม่เต็มใจในการสื่อสาร หรือหากผู้ส่งสารมีทัศนคติไม่ดีต่อตนเอง เกิดความไม่มั่นใจก็อาจทำให้เกิดผลในทางลบต่อการสื่อสารได้ ด้วยเหตุนี้ ในการสื่อสารทุกครั้ง ผู้ส่งสารจึงควรจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดีในเรื่องของข้อมูล ความรู้และสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อความสำเร็จในการสื่อสาร

อุปสรรคที่สาร

ในกระบวนการสื่อสาร สารที่ผู้ส่งสารออกไปยังผู้รับสารอาจจะเป็นอุปสรรคของการสื่อสารได้ หากสารนั้นขาดความเหมาะสมพอดีกับกำลังความสามารถในการรับสาร เช่น ยาวหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้รับสาร สารซึ่งขาดการจัดลำดับเรื่องราวที่ดีพอ สารที่มีลักษณะสลับซับซ้อนคลุมเครือไม่แจ่มชัด สารที่มีรูปแบบล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับผู้รับสาร ฯลฯ ล้วนแล้วแต่จะทำให้การสื่อสารไม่ประสบผลได้ นอกจากนี้สารที่มีลักษณะขัดกับความคิดความเชื่อและค่านิยมของผู้รับสารก็อาจจะเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้

อุปสรรคที่ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ

อุปสรรคของการสื่อสารอาจอยู่ที่สื่อหรือช่องทางที่ผู้ส่งสารเลือกใช้ ถ้าผู้ส่งสารเลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ไม่เหมาะสมก็จะมีผลต่อการสื่อสาร เช่น หากผู้รับสารไม่มีความรู้ในการอ่านออกเขียนได้แต่ผู้ส่งสารเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ก็จะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคได้ ด้วยเหตุนี้การเลือกใช้สื่อจึงต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด และยังต้องคำนึงถึงความสะดวก ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของผู้รับสารในการที่จะรับสารจากสื่อที่ผู้ส่งสารเลือกใช้ด้วย

อุปสรรคที่ผู้รับสาร

อุปสรรคที่เกิดจากผู้รับสารอาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับสารขาดพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่ตนจะเป็นผู้รับสาร การที่จะรับสารได้อย่างเข้าใจแจ่มแจ้งก็เป็นไปได้ยาก บางครั้งผู้รับสารก็อาจจะสำคัญผิดคิดว่าตนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการสื่อสารมากพอแล้ว ทำให้เกิดความไม่สนใจไม่ตั้งใจที่จะรับสารหรือเกิดความเข้าใจผิดในสาร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าใจได้ยากและเป็นอุปสรรคที่ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุผล

ขวัญเรือน กิติวัฒน์ และภัสวดี นิติเกษตรสุนทร (2542 : 36-37) ได้กล่าวถึงแหล่งกำเนิดของอุปสรรคของการสื่อสาร ดังนี้

1) อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านกลไก หมายถึง สิ่งรบกวนภายนอกอันเกิดจากช่องทางการสื่อสาร เช่น วิทยุ เกิดเสียงคลื่นแทรก โทรทัศน์ภาพล้าม โทรศัพท์เสียงไม่ชัด ตัวหนังสือในจดหมายเลือน ฯลฯ

2) อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านความหมายของภาษา หมายถึง สิ่งรบกวนภายในตัวบุคคลที่เกิดจากการตีความ การกำหนดความหมายหรือการทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระของสาร

3) อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านปัจจัยบุคคล เกิดจากภูมิหลังทางด้านสังคมของผู้ส่งสารและผู้รับสาร เกิดจากบุคลิกภาพและจิตวิทยาเฉพาะบุคคล เกิดจากการขาดทักษะความรู้ในกระบวนการส่งและรับสาร เกิดจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะที่ทำการสื่อสารในช่วงเวลาทำการสื่อสารกัน และอุปสรรคที่เกิดจากสารและสื่อ หากเนื้อหาสาระไม่ได้รับการจัดกระทำให้อยู่ในรูปแบบที่สมบูรณ์ง่ายต่อการเข้าใจ ประกอบกับสื่อมีข้อบกพร่องบางประการก็ทำให้การสื่อสารล้มเหลวหรือผิดพลาดเช่นกัน

2.2.8 ประโยชน์ของการสื่อสาร

อุเทน สวัสดิ์ทอง (2564) ได้กล่าวโดยสรุปดังนี้

1. งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่น
2. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความสามัคคี
3. เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
4. ลดข้อขัดแย้งที่เกิดจากความไม่เข้าใจกัน
5. ประหยัดทรัพยากรในการทำงาน
6. ประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย
7. ป้องกันการทำงานซ้ำซ้อน

นชรี เพชรสงค์ (2564) ได้กล่าวว่าเกี่ยวกับประโยชน์ของการสื่อสารดังนี้

1) **การจัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและสื่อสารได้รวดเร็ว** การจัดเก็บข้อมูลซึ่งอยู่ในรูปของสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดเก็บไว้ในแผ่นบันทึกที่มีความหนาแน่นสูง แผ่นบันทึกแผ่นหนึ่งสามารถบันทึกข้อมูลได้มากกว่า 1 ล้านตัวอักษร สำหรับการสื่อสารข้อมูลนั้น ถ้าข้อมูลผ่านสายโทรศัพท์ได้ด้วยอัตรา 120 ตัวอักษรต่อวินาทีแล้ว จะส่งข้อมูล 200 หน้าได้ในเวลา 40 นาที โดยที่ไม่ต้องเสียเวลายานั่งป้อนข้อมูลเหล่านั้นซ้ำใหม่อีก

2) **ความถูกต้องของข้อมูล** โดยปกติมีการส่งข้อมูลด้วยสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์จากจุดหนึ่งไปยังจุดอื่นด้วยระบบดิจิทัล วิธี การรับส่งนั้นจะมีการตรวจสอบสภาพของข้อมูลหากข้อมูลผิดพลาดก็จะมี การรับรู้ และพยายามหาวิธีการแก้ไขให้ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง โดยอาจให้ทำการส่งใหม่ หรือกรณีที่ผิดพลาดไม่มากนัก ฝ่ายผู้รับอาจใช้โปรแกรมของตนแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

3) **ความเร็วของการทำงาน** โดยปกติสัญญาณของไฟฟ้าจะเดินทางด้วยความเร็วเท่าแสง ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์ส่งข้อมูลจากซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งหรือค้นหาข้อมูลจาก

ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถทำได้รวดเร็ว ความรวดเร็วของระบบจะทำให้ผู้ใช้สะดวกสบายอย่างยิ่ง เช่น บริษัทสายการบินทุกแห่งสามารถทราบข้อมูลของทุกเที่ยวบินได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การจองที่นั่งของสายการบินสามารถทำได้ทันที

4) ต้นทุนประหยัด การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ต่อเข้าหากันเป็นเครือข่ายเพื่อส่งหรือสำเนาข้อมูลทำให้ราคาต้นทุนของการใช้ข้อมูลไม่แพง เมื่อเทียบกับการจัดส่งแบบวิธีอื่น นักคอมพิวเตอร์บางคนสามารถส่งโปรแกรมให้กันและกันผ่านทางสายโทรศัพท์ได้

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเป็นกระบวนการเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไรใด ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคน ต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้ว เครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็นดังเช่นในปัจจุบัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

สังคมมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัดและอื่น ๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณีรวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ขัดเกลามาโดยลำดับจนกลายเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงย่อมมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวถือเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น แม้ว่าจะมีชนกลุ่มต่าง ๆ ตามภาษาพูดที่หลากหลายแต่วัฒนธรรมจะแสดงถึงความเป็นปึกแผ่น การมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัดและหลากหลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ

มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมทำให้เกิดการหล่อหลอมให้สมาชิกในสังคมมีทัศนคติความเชื่อ ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือการนิยามตัวตนหรือบอกว่าตนเป็นใครตรงกับศัพท์ทางวิชาการด้านมานุษยวิทยาที่ว่า “อัตลักษณ์” (दारंग ฐานตี, 2546 :73)

อัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเองคือใครมีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายของการแสดงออกว่า “อัตลักษณ์” นั้น หมายถึงอะไร ซึ่งถ้าพูดกันง่าย ๆ ก็คือสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตน

ของคน ซึ่งส่วนหนึ่งก็จะเป็นลักษณะของตัวตนภายนอก เช่น กิริยาท่าทาง ภาษาและการแสดงออก ต่อบุคคลอื่นกับลักษณะของตัวตนภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอ คตินิยม ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคลและเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน เช่น เชื้อชาติ ภาษาวัฒนธรรม ท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2546 : 65)

“อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต รวมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่าตัวตน ของตน ส่วน“ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คำนิยามและตีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากลแต่เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคมซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคำนิยามสมัยแรกที่จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจังในสมัยก่อนนั้น เมื่อพูดถึงคนไทยในสายตาของชาวต่างประเทศ ก็คือการยิ้มแย้มจนได้รับสมญานามว่าเป็น “Land of Smiles” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ถัดมาก็คือ การเป็นมิตรกับชาวต่างชาติและความเอื้ออารีโดยปกติคนไทยมักจะเป็นคนที่สุภาพเรียบร้อย รักสนุก ชอบความสะอาดสบาย และเก็บความรู้สึก นอกจากรอยยิ้มแล้วคนไทยไม่ค่อยแสดงอะไรออกมาทางสีหน้าหรืออากัปกิริยา ไม่ว่าชอบหรือไม่ชอบ จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงออกจะเป็นการยากที่จะคาดเดาความหมายจากรอยยิ้มของคนไทย (ประสิทธิ์ สปิรีชา, 2547 : 32)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2554 : 155) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

อภิญา เพ็องฟูสกุล (2543: 4) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อกับสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณค่าที่ติดตามมากับความเป็นสามีม-ภรรยา ความเป็นศิษย์-อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ด้วย อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือ ยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป หรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต ผสมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อุตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่ว่า “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึงหนึ่งเดียวจึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม ยุทธธร บุญสนิท (2546 : 65) กล่าวว่าอัตลักษณ์คือลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่สามารถบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

อัตลักษณ์คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราและในขณะเดียวกันมโนทัศน์อัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คุณจะมีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543 :1)

อัตลักษณ์แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (Active) บางอย่างในตัวของเรา เช่น เราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือกมากกว่าคนอื่นและอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลทั่วไปจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็นคุณลักษณะภายใน แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่างอาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะบุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ความสำคัญของการแสดงตัวตน (Marking Oneself) คือการมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีกกลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรก และเรากำลังพยายามค้นหาว่าเขาคือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามค้นหาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวของบุคคลนี้และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย (สิ่งที่เรามีส่วนร่วม) และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกลสถานที่ที่คุณจะไป คุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งกำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วยความรู้สึกของการระลึกรู้ (Recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่างร่วมกัน ได้นำเสนอช่วงของการระลึกรู้และการมีบางอย่างร่วมกับผู้อื่นผู้มีอัตลักษณ์ร่วมกับคุณอัต

ลักษณะถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกัน นั่นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความแตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือนกับเรา (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543 :4)

กล่าวโดยสรุป อัตลักษณ์ คือ ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคม อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สมชาติ อ้วน (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเคลื่อนย้ายของผู้คนจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งรวมไปถึงการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องก็นับเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น โดยในหลักเกณฑ์ความหมายกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

- 1) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่มีใจเพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

ทางด้านองค์การท่องเที่ยวโลก ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยว ไว้ในปีพ.ศ. 2506 ว่าเป็นการเดินทางที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้คือการเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ การท่องเที่ยวมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) การเคลื่อนที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของมนุษย์สู่ที่หมายต่าง ๆ รวมทั้งการหยุดพัก ณ ที่เหล่านั้น
- 2) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 2 ส่วนคือ การเดินทางสู่จุดหมายและการหยุดพักกิจกรรมเพื่อจุดหมายนั้น
- 3) การเดินทางและการหยุดพักเกิดขึ้นนอกภูมิลำเนาและที่ทำงาน ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยให้เกิดกิจกรรม ซึ่งแตกต่างจากกิจวัตรของถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านและแวะพัก

(4) การเดินทางสู่จุดหมายนั้น เป็นการเดินทางชั่วคราว ซึ่งมีระยะสั้น ๆ โดยมีความตั้งใจว่าจะกลับภายใน 2 - 3 วัน 2 - 3 สัปดาห์ หรือ 2 - 3 เดือน ความตั้งใจในการเยือนจุดหมายปลายทางมิได้เป็นไปเพื่อหลักแหล่งหรือประกอบอาชีพ การท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ได้แก่ เป็นการเดินทางชั่วคราว เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ และไม่เป็นการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนประกอบกิจกรรมตามความสนใจ หรือเพื่อประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแต่ไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก

นิศา ชัชกุล (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ การเดินทาง การค้างแรม และการกินอาหารนอกบ้าน

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางภายใต้เงื่อนไขดังนี้คือการเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจ ด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ นอกจากนี้การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษาเพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องก็นับเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

2.4.2 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ไว้ดังนี้

ชนัญ วงษ์วิภาค (2552) กล่าวว่า ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยความเชื่อและพฤติกรรมอันมีแบบแผนของมนุษย์ ซึ่งตอบสนองกับความต้องการที่มนุษย์ต้องการจะควบคุมสิ่งที่ไม่มองเห็นโดยความหมายอย่างกว้าง ๆ คือ การกระทำของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนามักจะเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย แต่ในปัจจุบันศาสนาได้ถูกลดความสำคัญในการครอบงำมนุษย์ในชีวิตประจำวันไป คงเหลือไว้แต่ในโอกาสงานพิเศษ งานสำคัญหรือในการท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นการสวดอ้อนวอน เช่น การบรวงสรวงและการประกอบพิธี โดยเราแบ่งกลุ่มพลังที่เหนือธรรมชาติออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) เทพยดา ภูตผี และเทพเจ้าทั้งหลายเพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ห่างไกลมนุษย์
- 2) ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง
- 3) ผีบรรพบุรุษ ที่จะปรากฏตัวเมื่อครอบครัวให้ความสำคัญหรือระลึกถึง

พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายหนึ่งในขณะที่ประกอบพิธีกรรม ซึ่งการประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ก็เพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ได้รับพลังเฉพาะพลังเหนือธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เอง โดยหากมองการกระทำทางศาสนาบางอย่างมักมุ่งเน้นการกระทำชั้นนำของมนุษย์ว่าควรทำตัวอย่างไร กล่าวคือ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่มีการชั้นนำการกระทำตน อาทิ การดูหมอดู การทำนายจากใบเซียมซี หรือการบนบานสาธยาย เป็นต้น ซึ่งแต่ละการกระทำล้วนเกิดจากการชั้นนำ บางกระทำเชื่อในการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บของคนในสังคมที่การแพทย์ปัจจุบันไม่สามารถรักษาได้หาย มนุษย์ก็จะเชื่อการรักษาจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพรต่าง ๆ โดยความเชื่อที่ว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายที่ทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ

เมื่อพิจารณาศาสนาและความเชื่อ ตามหลักของวิทยาศาสตร์จะพบความเหมือนและแตกต่างกันพอสมควร ในสังคมยุโรปสมัยก่อนเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนอยู่ในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อว่าโลกคือศูนย์กลางของจักรวาลและสิ่งประหลาดกาลิเลโอ จากกรณีดังกล่าวก็สังเกตได้ชัดว่าทฤษฎีของวิทยาศาสตร์มีความแตกต่างกันพอสมควรตามหลักการพิสูจน์ความจริง แต่ความเหมือนก็มีเช่นกัน นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็วิทยาศาสตร์หรือไสยศาสตร์ก็ล้วนแต่เป็นวิธีสร้างความเข้าใจของโลกธรรมชาติ แต่มีวิธีการที่แตกต่างกันโดยใช่คำว่าพิสูจน์ได้หรือไม่ได้มาเป็นตัวกำหนดชี้วัดการกระทำนั้น ๆ ของมนุษย์ บนพื้นฐานของความเป็นจริงและความเชื่อ แต่ไม่ว่าวิทยาศาสตร์จะพิสูจน์ทราบปรากฏการณ์การกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้เพียงใดการกระทำบนพื้นฐานของศาสนาและความเชื่อก็ยังคงมีอยู่เพราะมนุษย์มีความต้องการที่จะมีอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงต้องพึ่งการกระทำต่าง ๆ เพื่อความพอใจของตนเอง

ศาสนาความเชื่อทั้งหลายมีบทบาทหน้าที่หลายประการในด้านของจิตวิทยาและสังคม เพราะช่วยลดความวิตกกังวลในความไม่รู้ให้เป็นที่เข้าใจ ขณะเดียวกันก็ให้ความสบายใจในการเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติว่าจะช่วยเหลือตนเองเมื่ออยู่ในเวลาวิกฤติ นอกจากนี้ศาสนาความเชื่อยังเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้กระทำในสิ่งที่ถูกและลงโทษในสิ่งที่ผิด พิธีกรรมที่จัดขึ้นตามความรู้ถูกจัดเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ถ่ายทอดความเป็นประเพณีอีกทั้งยังแฝงการสร้างความร่วมมือให้สังคมเป็นปึกแผ่นอีกด้วย

จากความหมายดังกล่าว ศาสนาความเชื่อเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในมนุษย์ทุกคนเป็นเครื่องมือกำหนดพฤติกรรมกระทำตลอดจนความคิดเพื่อให้มนุษย์สามารถติดต่อกับความเหนือธรรมชาติได้ ดังนั้นการกระทำของมนุษย์ส่วนใหญ่จึงออกมาในรูปแบบของการอ้อนวอน การร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยปัดเป่าความชั่วร้ายหรือเลวร้ายออกจากตนเอง ดังนั้นจึงไม่แปลกที่มนุษย์จะเสาะแสวงหาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อเพื่อให้ได้สัมผัสกับพลังเหนือธรรมชาติ

2.4.3 ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ศุภลักษณ์ อัครางกูล (2551) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็น การปฏิบัติที่มาตั้งแต่ยุคแรก ๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบัน การเดินทางลักษณะนี้จะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางอย่างได้ลดความนิยมไปเนื่องจากจำนวนผู้ที่นับถือศาสนาหรือความเชื่อนั้นลดลง สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไม่ได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนานั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังให้ความสนใจเข้าร่วมชมความงาม หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบัน ผู้คนนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันเสียมากกว่า

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นวัฒนธรรมสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องอาศัยทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุม หากพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ผ่านมามีจากกล่าวได้ว่า ศาสนาสถานในศาสนาต่าง ๆ อาทิ โบสถ์ มัสยิด วัด หรือในพระพุทธศาสนาพบว่าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศาลหลักเมือง ศาลเจ้า และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์และสุสาน ฯลฯ ถือเป็นปลายทางการท่องเที่ยวที่มีผู้มาเยือนเสมอมาทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จึงมีบทบาททับซ้อนกัน กล่าวคือ ในยามปกติผู้เกี่ยวข้องมักใช้เป็นที่ประกอบพิธีและผู้ที่มีส่วนร่วมงานส่วนใหญ่มักได้แก่ ชุมชนในละแวกนั้น และเมื่อการท่องเที่ยวตามสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อกลายเป็นกระแสสถานที่เหล่านี้จึงต้องปรับบทบาทเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการมาเยือน โดยทั่วไปการปรับบทบาทเช่นนี้มักเป็นไปในเรื่องของการปรุงแต่งกายทางกายภาพของสถานที่และการเพิ่มบริการด้านต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาข้อมูล การเดินทางข้อมูล การติดต่อขอเยี่ยมชมและข้อมูลเกี่ยวกับที่พักในบางกรณีมีการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบเช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ในแง่ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปแล้วมีเหตุผลหลายประการที่ผู้คนเดินทางท่องเที่ยวการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนจะเป็นเหตุผลของคนส่วนใหญ่ที่ประสงค์จะหลุดออกไปจากความเบื่อหน่ายจำเจที่บ้าน ที่ทำงานหรือถิ่นกำเนิด การเที่ยวด้วยเหตุผลเช่นนี้ นอกจากจะได้พักผ่อนทั้งใจและร่างกายแล้วยังได้เติมเต็มประสบการณ์ใหม่ ๆ ระหว่างการเดินทางอีกด้วย

จุดประสงค์อื่นอีกประการหนึ่งของการเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาก็คือการได้ไประลึกถึงความดีงามในอดีตของสถานที่นั้น ๆ หรืออาจจะเรียกว่าการเดินทางเพื่อจุดประสงค์การโหยหาอดีต (Nostalgia) ยกตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยือนพุกามต่างก็ระลึกชื่นชมกับความยิ่งใหญ่ในอดีตของอาณาจักรแห่งนี้ที่เคยรุ่งเรืองด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ยังคงอธิบายได้

ด้วยซากปรักหักพังของเจดีย์ต่าง ๆ ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้วจุดประสงค์ของผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกันออกไปโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้คำนึงถึงความสวยงามของสถานที่เท่าไรหรือนักหากแต่คำนึงถึงความเชื่อ อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ตั้งซึ่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ตอบสนองทั้งกายและจิตใจ

กรมการท่องเที่ยว (2559) กล่าวว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ ที่ต้องการการเสริมสร้างความเจริญทางจิตใจและความเป็นมงคลให้กับชีวิตเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันดีงามและสถาปัตยกรรมของประเทศไทยที่มีอยู่อย่างยั่งยืน อีกทั้งเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงความสนใจพิเศษอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่แบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ การท่องเที่ยวเพื่อขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนหย่อนใจ ไม่ได้ใช้เวลานานและเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความสบายใจของตนเอง ส่วนในลักษณะที่สองคือ การเดินทางไปปฏิบัติธรรมเนื่องจากเลื่อมใสในเหตุของพุทธศาสนาและชาวซึ่งถึงสถาปัตยกรรมของซากปรักหักพัง นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะเดินทางไปอย่างน้อยครั้ง 1 เดือนและเดินทางเป็นประจำไม่ต่ำกว่าปีละ 4 ครั้ง อาจเรียกได้ว่าเป็นการแสวงบุญก็ได้ ซึ่งจากการศึกษาความหมายของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะสามารถแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ โดยลักษณะการท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลย่อมโดนจัดประเภทตามพฤติกรรมและโปรแกรมของทัวร์ที่นักท่องเที่ยวเลือกไปด้วยความสมัครใจ แต่อย่างไรก็ตามยังพบการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ในสังคมที่น่าสนใจเช่นกัน

2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย

จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอบางเลน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม และอำเภอสสามพราน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

2.5.1 ประวัติความเป็นมา

นครปฐมเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิและเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้นนครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดความแห้งแล้ง เพราะ

กระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี

จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังทรงผนวชได้ธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม และโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย รวมทั้งสร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดจนสร้างพระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงาม และเปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม” ดังปรากฏในปัจจุบัน

2.5.2 ที่ตั้ง

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 พิลิปดาดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 พิลิปดา มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า - นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภotáมะกา อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.5.3 เขตการปกครอง

จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 904 หมู่บ้าน สำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง

ระยะทางจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอใกล้เคียง

อำเภอนครชัยศรี 14 กิโลเมตร อำเภอพุทธมณฑล 20 กิโลเมตร อำเภอสามพราน 21 กิโลเมตร อำเภอกำแพงแสน 26 กิโลเมตร อำเภอดอนตูม 31 กิโลเมตร อำเภอบางเลน 46 กิโลเมตร

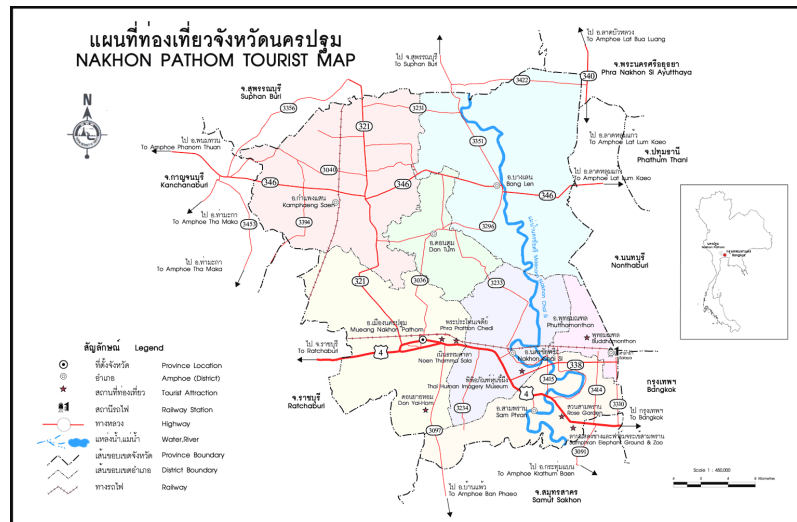
ระยะทางจากจังหวัดนครปฐมไปยังจังหวัดใกล้เคียง

จังหวัดนนทบุรี 65 กิโลเมตร จังหวัดสมุทรสาคร 48 กิโลเมตร จังหวัดราชบุรี 43 กิโลเมตร จังหวัดกาญจนบุรี 112 กิโลเมตร จังหวัดสุพรรณบุรี 160 กิโลเมตร

2.5.4 สภาพภูมิประเทศ

"สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออกมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจ่ายเป็นแห่งๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและคลองขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2-4 เมตร

รายละเอียด ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐม

2.5.5 วัฒนธรรมร่วมสมัยท้องถิ่น

ประชากรในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม โดยในการนับถือศาสนาพุทธนั้นประชากรจำนวนมากนับถือผีควบคู่กันไป ด้วย เห็นได้จากศาลเจ้าที่มีจำนวนมากในนครปฐม เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าเหล่ากกง ฯลฯ ซึ่งชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมไปกราบไหว้ เพราะฉะนั้นการประกอบพิธีทางพุทธศาสนา จึงควบคู่ไปกับการเซ่นไหว้ผีที่เคารพนับถือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวนครปฐม ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งงานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีจนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมได้เป็นจำนวนมาก

2.5.6 ประเพณีเทศกาล

1) งานประเพณีนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์

งานประเพณีนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์เป็นงานที่มีมาแต่โบราณ โดยจัดขึ้นระหว่างวันขึ้น 12 ค่ำ ถึงแรม 4 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุและร่วมกันบริจาคทรัพย์บำรุงรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ให้มั่นคงสืบต่อไป ในวันแรกของงานจะมีขบวนแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ และจะมีการออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและการแสดงมหรสพต่าง ๆ โดยงานนี้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 หลังจากที่โปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์ครั้งใหญ่ และมีการจัดงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์เป็นประจำทุกปี

2) งานเทศกาลอาหาร ผลไม้ และของดินครปฐม

นครปฐมถือว่าเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารและผลไม้ ดังนั้นทางจังหวัดนครปฐมจึงริเริ่ม จัดงานนี้ขึ้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยงานเทศกาลอาหาร ผลไม้ และของดินครปฐมจัดขึ้นในช่วงเทศกาลตรุษจีน ประมาณปลายเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ณ บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เช่น ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม ฝรั่ง กล้วย เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้แก่ กุนเชียง หมูแผ่น หมูหยอง หมูหัน ข้าวหลาม ฯลฯ รวมทั้งอาหารโต๊ะจีนที่ขึ้นชื่อ ตลอดจนสินค้าทางอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยในงานจะมีการประกวดผลผลิตด้านการเกษตรประเภทต่าง ๆ

3) งานประเพณีการแข่งขันเรือยาว

งานประเพณีนี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี บริเวณลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี (แม่น้ำท่าจีน) หน้าวัดบางพระ อำเภอนครชัยศรี ประมาณช่วงออกพรรษา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานโล่รางวัลแก่ทีมชนะเลิศ นอกจากนั้นตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เป็นต้นไป เป็นเวลา 1 เดือน จะมีการแข่งเรือในวันทอดกฐินตามวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งในช่วงดังกล่าววัดต่าง ๆ จะมีการทอดกฐินหรือถวายผ้าไตรจีวรพร้อมเครื่องอัฐบริขารแก่พระภิกษุสงฆ์อันเป็นประเพณีสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ

4) ประเพณีแห่ธงฉลองเทศกาลตรุษจีน

ประเพณีแห่ธงฉลองเทศกาลตรุษจีน จัดขึ้นในวันชิวอิก (วันเที่ยว) ในช่วงเทศกาลตรุษจีนของทุกปีที่ตลาดบางหลวง ร.ศ.122 ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน โดยจะเป็นการเชิดสิงโตและขบวนแห่รอบตลาด ถือว่าเป็นการเริ่มต้นปีใหม่ตามความเชื่อของชาวจีนตั้งแต่เวลาประมาณ 9.00 - 12.00 น.

5) งานนมัสการปิดทองหลวงพ่อวัดไร่ขิง

หลวงพ่อวัดไร่ขิงเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนทั้งประเทศให้ความนับถือ เชื่อกันว่าผู้ศรัทธา ไปบนบานเรื่องใดก็มักประสบความสำเร็จ งานนี้จึงมีผู้ศรัทธาเข้าร่วมงานอย่างล้นหลาม โดยงานจะจัดขึ้นที่ วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน ระหว่างวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 4 ถึงวันแรม 4 ค่ำ เดือน 5 ในบริเวณงานมีการออกร้านจำหน่ายสินค้าจากหน่วยงานต่าง ๆ และการประกวดพืชผลทางการเกษตร และช่วงการคืนมีมหรสพให้ความรื่นเริงแก่ผู้เข้าร่วมงาน

2.5.7 อาหาร

1) ต้มเปราะห้วตาล

ต้มเปราะห้วตาลมีรสชาติคล้ายแกงเลียง แต่ต้มเปราะจะใส่ใบย่านางและห้วตาลอ่อนแทนการใส่ใบแมงลักและผักสารพัดชนิดอย่างแกงเลียง วิธีทำไม่ยุ่งยาก เริ่มจากนำห้วตาลมาผานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วแช่ในน้ำมะขามเปียกจะได้ไม่มีสีดำคล้ำ จากนั้นลวกในน้ำเดือดแล้วตักขึ้นพักไว้ นำน้ำขึ้นตั้งไฟ แล้วตักเครื่องแกงใส่ พอเดือดก็ใส่ปลาช่อนอย่างที่แกะเอาแต่เนื้อและห้วตาลอ่อนที่เตรียมไว้ ปูรสด้วยน้ำปลา น้ำตาล ใส่ใบมะกรูดชุกลินดับคาว

2) ผลิตภัณฑ์หมูแปรรูป

เนื้อหมูและส่วนอื่น ๆ สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้มากมาย อาทิ เช่น กุนเชียงหมู หมูหยอง หมูฝอย หมูหวาน หมูแผ่น หมูแดดเดียว และอีกมากมาย ร้านที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนครปฐมคือ ร้านตั้งสะพาน ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารจากสุกร ในงานมหกรรมสินค้าดีเด่นนครปฐม 3 ปีซ้อน (พ.ศ.2529 - 2531) และในปี พ.ศ.2547 ได้รับการคัดสรรจากจังหวัดนครปฐมให้เป็นผลิตภัณฑ์ระดับห้าดาว ประเภทอาหารตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion)

3) แกงบอน

แกงพื้นบ้านที่หากินไม่ได้ง่ายนัก แต่ในสำหรับของคนนครปฐมยังมีให้เห็นอยู่ วิธีปรุงเริ่มจากเลือกบอนนำมาปอกเปลือก หั่นเป็นชิ้นพอดีคำ แล้วล้างด้วยน้ำแบบไหลผ่าน จากนั้นโขลกเครื่องแกงและใส่เนื้อปลาช่อนลงโขลกให้เข้ากันด้วย นำน้ำขึ้นตั้งไฟ ใส่พริกแกงลงไป ตามด้วยบอน แล้วปรุงรสให้มีรสเปรี้ยวเค็มตัดหวาน เคล็ดลับความอร่อยของแกงบอนอยู่ที่เครื่องแกงและเครื่องปรุงทุกอย่างจะต้องปรุงโดยคนที่ฝีมือจริง ๆ

4) ข้าวหลาม

นครปฐมเป็นจังหวัดที่มีการทำข้าวหลามขายจนมีชื่อเสียงไปทั่วประเทศ ข้าวหลามของนครปฐมจะแตกต่างจากข้าวหลามหนองมน จังหวัดชลบุรี ตรงที่ปริมาณกะทิของนครปฐมจะมีกะทิน้อย เนื้อข้าวหลามจึงแห้งกว่าข้าวหลามหนองมน อีกทั้งข้าวหลามนครปฐมยังปอกผิวไม้ไผ่ที่ถูกไฟเผาออกอีกด้วย การเลือกซื้อควรเลือกข้าวหลามที่เผาสุกใหม่ ๆ เพราะจะยังอุ่นร้อนอยู่และหอมกลิ่นกะทิเป็นอย่างดี

5) ขนมเปี๊ยะบางเลน

ขนมเปี๊ยะของร้านสะพานเสี้ยว ยี่ห้อบางเลน (เจ้าเก่า) ตราเจดีย์ เป็นขนมเปี๊ยะแบบดั้งเดิมที่ทำกันมาตั้งแต่ รุ่นกง การทำขนมเปี๊ยะนั้นมีความยุ่งยากมาก ขนมเปี๊ยะที่ทำแต่ละครั้งจะต้องใช้เวลาถึง 3 วัน เริ่มตั้งแต่การเตรียมไส้ การห่อแป้ง รวมถึงการอบจึงจะได้ขนมเปี๊ยะที่แสนอร่อยพร้อมทาน ขนมเปี๊ยะที่อบเสร็จใหม่ ๆ แป้งและไส้จะนุ่ม สามารถรู้สึกได้จากการสัมผัส

6) ส้มโอ

ส้มโอนครปฐมมีชื่อเสียงมากเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะส้มโอนครชัยศรีที่มีรสหวานอร่อยกว่าที่อื่น ปัจจุบันส้มโอปลูกกันมากที่อำเภอนครชัยศรี อำเภอพุทธมณฑล และอำเภอสสามพราน ส้มโอที่แก่จัดตัดขาย รุ่นแรกได้ราวเดือนสิงหาคม พอถึงปลายเดือนตุลาคมส้มโอก็เริ่มหมดสวนแล้ว ส้มโอนครชัยศรีมีขายอยู่ทั่วไปในจังหวัด แต่อาจจะมีผู้นำส้มโอจากถิ่นอื่นมาขายด้วย ส้มโอนครชัยศรีแท้มีขายอยู่ที่ข้างกำแพงวัดไร่ขิงและ ที่ตลาดดอนหวาย

2.5.8 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

1) สวนป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย

สวนป่าแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งขวาง ลักษณะเป็นสวนป่าที่มีสมุนไพรรักษาโรคประมาณ 500 ชนิด ในเนื้อที่ประมาณ 92 ไร่ บรรยากาศภายในร่มรื่น เหมาะสำหรับพักผ่อนกับธรรมชาติในป่าสมุนไพรรักษาโรค นอกจากนี้ภายในวัดยังมีการนวดแผนไทยโบราณ การอบสมุนไพร การรับประทานอาหารประเภทสมุนไพร ตลอดจนการอบรมจิต และการปฏิบัติธรรม

2) แอร์ออร์คิดส์

สวนกล้วยไม้แอร์ออร์คิดส์ ตั้งอยู่ที่อำเภอบางเลน มีห้องเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ที่อนุบาลกล้วยไม้และมีกล้วยไม้จำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์หายและแคทลียา กล้วยไม้เด่นคือกล้วยไม้โกลด์สตาร์ เป็นพันธุ์แคทลียาสีเหลืองรูปร่างเหมือนดาวที่ทางสวนผสมขึ้นเอง พันธุ์กล้วยไม้ที่นี้ทั้งส่งออกต่างประเทศ และจำหน่ายภายในประเทศในราคาย่อมเยา สามารถให้ผู้สนใจเยี่ยมชมซื้อกล้วยไม้แบบหีบใส่รถเข็นซูเปอร์มาร์เก็ต จึงเรียกกันว่า ซูเปอร์มาร์เก็ตกล้วยไม้

3) อุทยานแมลงเฉลิมพระเกียรติฯ

อุทยานแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศแมลงที่ดีแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ มีโดมแมลงขนาดใหญ่ที่จำลองระบบนิเวศในธรรมชาติของแมลงแต่ละชนิดให้ศึกษา อีกทั้งมีโดมแมลงที่เป็นโดมตาข่ายขนาดใหญ่ ภายในปลูกพันธุ์ไม้ไว้ เพื่อเป็นอาหารและที่อยู่อาศัยของแมลง สามารถเดินเที่ยวชมในบรรยากาศที่มีแมลงรายล้อม นอกจากนี้ยังมีอาคารนิทรรศการแมลงที่ภายในจัดแสดงแมลงสตัฟฟ์มากกว่า 1,000 ชนิด โดยจะจัดแสดงไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ และยังมีนิทรรศการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแมลงและระบบนิเวศของแมลงแต่ละชนิดให้ศึกษาอีกด้วย

4) ชุมชนบ้านศาลาดิน

ชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล เป็นหนึ่งในหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดนครปฐม ถือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิถีชุมชนแห่งคลองมหาสวัสดิ์ที่สามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี มีสวนผลไม้มากมายหลายชนิด เช่น พักขี้หว้า มะม่วง หมากรุก ขนุน กระท้อน กล้วย

มะละกอ รวมถึงส้มโอ ผลไม้ชื่อดังของจังหวัดนครปฐม ชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงกบ การปลูกผักกระเฉดปลอดสารพิษ การทำไร่นาสวนผสม การทำนาบัว ไว้สำหรับไหว้พระ การทำสวนกล้วยไม้ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลผลิตการเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เช่น ข้าวตังจากข้าวซ้อมมือ

2.5.9 สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

1) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหารเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร เป็นที่ประดิษฐานองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งเป็นปูชนียสถานอันสำคัญและมีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เดิมทีพระปฐมเจดีย์เป็นเจดีย์เก่าแก่มีฐานแบบโอคว่ำและมียอดปราสาทอยู่ข้างบน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 4 – 5 เนื่องจากรูปร่างของเจดีย์คล้ายคลึงกับเจดีย์ในอินเดียซึ่งสร้างสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การก่อสร้างเจดีย์ครอบองค์ใหม่เสร็จเรียบร้อยในสมัยรัชกาลที่ 5 พระเจดีย์องค์ใหม่มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงกลม รูประฆังคว่ำแบบลังกา ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงบูรณะวัดพระปฐมเจดีย์ให้สง่างามมากขึ้น ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 6 และภายในวัดพระปฐมเจดีย์ยังมีพระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย ประดิษฐานอยู่ ณ ซุ้มวิหารทางทิศเหนือ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งเป็นงานที่มีมาแต่โบราณ โดยจัดขึ้นระหว่างวันขึ้น 12 ค่ำ ถึงแรม 4 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี

2) ตลาดดอนหวาย

ตลาดดอนหวายตั้งอยู่ที่ตำบลบางกระทีก หลังวัดดอนหวาย เป็นตลาดที่ยังเหลือสภาพตลาดเก่าในอดีตสมัยรัชกาลที่ 6 ให้เห็นลักษณะตัวอาคารที่เป็นอาคารไม้เก่า ๆ ที่อยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน มีพ่อค้า แม่ค้าพายเรือนำสินค้าและอาหารมาจำหน่ายในบริเวณวัดดอนหวาย ทั้งอาหารพื้นบ้านดั้งเดิม ขนม และของดีประจำจังหวัดนครปฐม ยังมีตลาดนัดสินค้าทางการเกษตรที่วัดดอนหวายทุกวัน นอกจากนั้นที่ตลาดดอนหวายมีบริการเรือล่องแม่น้ำท่าจีนด้วยเรือเอี่ยมจูนและเรือกระแซงให้ชมทิวทัศน์ธรรมชาติ บรรยากาศวิถีชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำ ทำให้ได้เห็นบ้านทรงไทยหลายแบบ บางหลังเป็นอาคารไม้เก่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน ถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ไม่ควรพลาดเมื่อมาเยือนตลาดดอนหวาย

3) พระราชวังสนามจันทร์

พระราชวังสนามจันทร์ตั้งอยู่ติดกับมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ การสร้างพระราชวังแห่งนี้มีเหตุมาจากช่วงระหว่างการบูรณปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ มาประทับแรมที่เมืองนครปฐมหลายครั้ง ทรง

พอพระราชหฤทัยในเมืองนครปฐม ประกอบกับทรงมีพระราชดำริที่ลึกซึ้งจากเหตุการณ์ในอดีต ทรงเห็นว่านครปฐมเป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสำหรับด้านทานข้าศึกได้เป็นอย่างดี จึงสร้างพระราชวังสนามจันทร์ไว้สำหรับเป็นพระราชวังสำรอง พระราชวังสนามจันทร์ประกอบด้วยพระที่นั่งและพระตำหนักหลายองค์ รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นทั้งแบบไทย แบบตะวันตกและแบบประยุกต์ อาคารทุกหลังล้วนแต่มีความงดงาม อีกทั้งบริเวณโดยรอบเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ให้บรรยากาศที่ร่มรื่นเหมาะสำหรับเยี่ยมชมและพักผ่อนหย่อนใจ

4) พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย

เป็นสถานที่จัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งไฟเบอร์กลาส ซึ่งมีความสวยงามและเหมือนจริงให้ความรู้สึกนุ่มนวล โดยเป็นผลงานสร้างสรรค์ของคุณดวงแก้ว พิชยากรศิลป์และกลุ่มศิลปินไทยที่ใช้เวลาค้นคว้าทดลองกว่า 10 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ภายในอาคารแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นล่างจัดเป็นห้องแสดงถาวร มีหุ่นชุดต่าง ๆ และชั้นบนจัดเป็นห้องแสดงนิทรรศการชั่วคราวชุดต่าง ๆ หมุนเวียนตามความเหมาะสม

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) ได้ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวน 65 ตัวอย่าง ซึ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสาธารณสุข 3) ด้านการรักษาความปลอดภัย 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 6) ด้านการเมืองและการมีส่วนร่วม 7) ด้านการบริหารจัดการทั่วไป และ 8) ด้านการบริหารงานคลังท้องถิ่น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กรณีศึกษาต่อจากโครงการวิจัยเรื่องวิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปกครองท้องถิ่นของไทยหลังจากมีการดำเนินการกระจายอำนาจ รวมไปถึงเพื่อทราบถึงการนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามภารกิจแต่ละด้านโดยเป็นศึกษาวิจัยเอกสาร (Document research) โดยได้สรุปว่า

วัฒนธรรมท้องถิ่นมีจุดเริ่มต้นและคุณลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแต่สภาพบริบทสังคมและสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่มีการริเริ่มนวัตกรรม ซึ่งการปกครองท้องถิ่นไทยสามารถนำไปสู่การจัดบริการในด้านต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมได้เป็นอย่างดี อนึ่งการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่ควรเลียนแบบจากกันและกันอย่างตรงไปตรงมา หากแต่ควรมีการปรับ ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมของแต่ละชุมชน อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมท้องถิ่นบางประเภทแม้จะเกิดขึ้นต่างกรรมต่างเวลา แต่อาจมีความคล้ายคลึงกันในเชิงเป้าหมายและวิธีการได้ หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งคือนวัตกรรมในกลุ่มนี้เป็นปัญหาสากลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารท้องถิ่นสมควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะความรู้ในด้าน กฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติของทางราชการเท่านั้น หากควรเสริมสร้างทักษะและการปรับเปลี่ยน ทักษะคติของผู้บริหารท้องถิ่นฝ่ายการเมืองให้สามารถบริหารจัดการแบบมีอาชีพได้ในขณะเดียวกัน ประการแรก คำนึงถึงเป้าหมายและผลสำเร็จของงานมากกว่าการปฏิบัติตาม กฎระเบียบ ประการต่อมา มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น (Outside-in) มากกว่าการคำนึงถึงความต้องการของหน่วยงาน (Inside-out) ประการสุดท้ายนอกเหนือไปจากการที่ผู้บริหาร ฝ่ายประจำควรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแล้วนั้น ก็ควรมีทักษะในการปฏิบัติงานที่หลากหลาย และยืดหยุ่น

ณัฐอร กิริติลาภิน (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรกรณีศึกษา โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ที่มีเพศแตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรแตกต่างกัน พบว่า เพศหญิงส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรมากกว่าเพศชายที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนอายุ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน หน่วยงานที่ปฏิบัติที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพ การสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 รูปแบบการสื่อสารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรคือการสื่อสารแบบบนลงล่างรองลงมาคือการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน และการสื่อสารแบบแนวนอน ปัจจัยการสื่อสารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรคือ ปัจจัย ด้านข้อ มูลข่าวสารและรองลงมาคือช่องทางการสื่อสาร

ธัญพัชร ศรีมาร์ตัน (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับ กระบวนการกลายเป็นสินค้า : กรณีศึกษาโรงแรมปิงนคราบูติกโฮเทลแอนด์สปา เชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมล้านนาได้ถูกนำมาแปรรูป ดัดแปลงให้เป็นสินค้าที่สามารถให้คุณค่าแก่ผู้บริโภคและ ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ประกอบการอัตลักษณ์ของปิงนครานี้เกิดจากการเปิดรับและซึมซับ อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาที่มีอยู่อย่างยาวนาน และนำศิลปะทางตะวันตกมาผสมผสานกับความ ร่วมสมัยเพื่อมาผลิตสร้างความหมายให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตดั้งเดิม สัญลักษณ์สัญลักษณ์ที่ปรากฏตัวอยู่ ภายในโรงแรมทั้งหมดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความหมาย และสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ โรงแรม อีกทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าให้กับผู้บริโภคโดยอาศัยเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมมาทำให้กลายเป็นสินค้าผ่านการเลือกสรรของผู้ประกอบการ สถาปนิก นักออกแบบ แต่สิ่งที่ได้ถูกนำเสนอออกมา นั้นแท้จริงแล้วมักมีนัยยะแฝงอาศัยอยู่ซึ่งเป็นไป ตามกระบวนการสร้างมายาคติที่ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในอดีตได้ถูกกลดทอน ปกปิด อำพราง บิดเบือน ในฐานะของการเป็นสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันระหว่างสัญลักษณ์ ทุกสัญลักษณ์ให้กลายเป็นเรื่องของธรรมชาติถูกทำให้คุ้นชินจนกลายเป็นสามัญสำนึกและถูกปลูกฝังใน ความคิดของเราให้เผลอลืมไปกับความหมายเหล่านั้นอย่างแนบเนียน อีกทั้งกระบวนการแปร

รูปอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้ายังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการบริโภคทางภาพลักษณ์มากกว่าความเป็นจริง กลยุทธ์ทางการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้สามารถสร้างความโดดเด่นและแตกต่างได้นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์ความพึงพอใจที่แตกต่างของสถานที่อารมณ์และความรู้สึกเพื่อที่จะดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

อินทิรา พงษ์นาค และ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า คนในพื้นที่เห็นว่าอัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องได้ของชุมชนเมืองโบราณ อุทอง ได้แก่ 1) มีผังเมืองโบราณเป็นรูปวงรี มีคูน้ำคันดินล้อมรอบสภาพภูมิศาสตร์ด้านหนึ่งเป็นภูเขาอีกด้านหนึ่งเป็นน้ำ 2) มีหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแรกเริ่ม 3) มีโบราณสถาน เช่น เจดีย์ วัด 4) มีโบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปสมัยทวารวดีธรรมจักร ลูกปัด 5) มีมรดกทางธรรมชาติ คือสวนหินธรรมชาติพุนางนาค ส่วนอัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ ได้แก่ 1) มีประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ณ วัดเขาทำเทียม 2) มีประเพณีลอยกระทงสวรรค์ 12 นักษัตร ณ วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม 3) มีเทศกาลกินเจ และงานจิวของชาวไทยเชื้อสายจีน 4) มีพิธีกรรมไหว้ผีเจ้านาย ผีเทวดาและงานประเพณีแห่ธงสงกรานต์ของลาวครั้ง 5) มีประเพณีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 5 ชนเผ่าอุทอง ได้แก่ ไทยพื้นถิ่น ไทยจีน ไทยเวียง ไทยทรงดำ และลาวครั้ง

ส่วนแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้อัตลักษณ์เมืองโบราณอุทอง มีดังนี้ 1) กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองโบราณอุทอง ด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูตัวโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมรอบๆ พื้นที่การจัดการภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถานและชุมชนโบราณ พัฒนาลำน้ำเพื่อรองรับการล่องเรือชมเมือง เป็นต้น 2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์เมืองโบราณอุทอง ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ต่าง ๆ จัดตั้งหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้/พิพิธภัณฑ์ลูกปัด เป็นต้น และ 3) กลยุทธ์สื่อสารเพื่อการตลาด ด้วยการสร้างตราสินค้าการท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณอุทองให้เป็นที่รู้จักและใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ผสมผสานสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

สุนิษา กลิ่นขจร (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวมีพฤติกรรมทำให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยว ด้านการจัดกิจกรรมให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีพฤติกรรมได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว มีพฤติกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สำหรับวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ 3) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4) การบริหารจัดการของชุมชน 5) การปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง “การพูดให้ฟัง ทำให้เห็น” สำหรับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทย โดยเรียกรูปแบบนี้ว่า “SLOW LIFE Model” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนา เมื่อพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาอยู่ในระดับดีแต่ยังคงต้องมีการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมให้สูงขึ้น โดยเฉพาะความพร้อมในด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม เพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอารยธรรมล้านนา โดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดีปานกลาง และต่ำ โดยแต่ละแหล่งที่ได้รับการประเมินพบว่า มีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน การเสนอแนะแนวทางจึงมีความแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้สามารถจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา โดยได้มีการจัดประชุมเพื่อนำเสนอแนวคิดคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมล้านนา แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่แต่ละจังหวัด และสร้างกระบวนการเพื่อพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ซึ่งในการประชุมได้พัฒนาโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนาใน 2 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนาตามยุคสมัยของรูปแบบสถาปัตยกรรม และ 2) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนารายจังหวัด

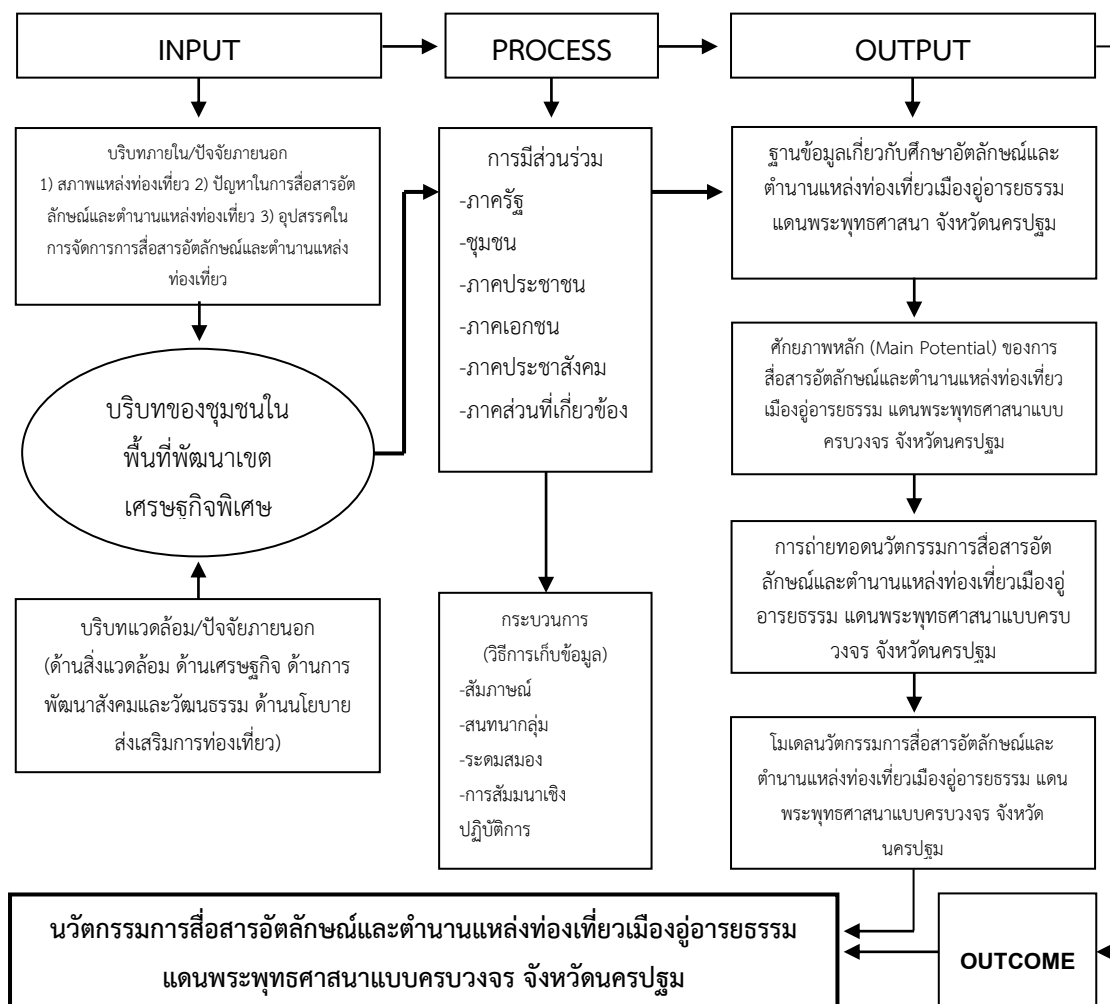
แสงรวี เกตุสุวรรณ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่มีสถานภาพ อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย ด้านจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อสถานที่แตกต่างกัน

กัน ในส่วนของปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ ตั้งใจจะไป พบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พักใน แหล่งท่องเที่ยว มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ส่วนด้าน จำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อสถานที่พบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปด้วยเช่นกัน

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยที่เชื่อมโยงการ สื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แคนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.2 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

1. แหล่งข้อมูล
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1. แหล่งข้อมูล
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

การวิจัยระยะนี้เป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยและพัฒนากระบวนการวิจัย เริ่มต้นจากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง

อยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม จากสภาพแวดล้อมของพื้นที่จังหวัดนครปฐม ที่เปลี่ยนแปลงไปและจากบริบทสภาพประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำราบทความ ทางวิชาการ งานวิจัย สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากนั้นทำการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีด้วย เทคนิคการคิดเชิงเหตุผล (Kenaphoom, Sanya 2014B : 1-19) เพื่อให้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีตกผลึกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความลงตัวของเนื้อหา รวมถึงใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อเก็บข้อมูล เกี่ยวกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

3.1.1 แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้

การวิจัยระยะนี้ เป็นการมุ่งศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม ตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดจากบุคคลทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งผู้แทนที่เป็นผู้แทนที่เป็นกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธรศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์โบราณคดี สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด/อำเภอ

พระสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักท่องเที่ยว และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้มา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัย และสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมี คุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มผู้แทนที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ/นักประวัติศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน
- 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าอาวาส/พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป/คน
- 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 รูป/คน
- 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 3 รูป/คน

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 มีดังนี้

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล โดยกำหนดประเภทเครื่องมือการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary Sources) เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลประเภทเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง อู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

2) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบ กึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูล เชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการจัดเตรียมร่างโครงสร้างคำสัมภาษณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้าง เครื่องมือการวิจัย โดยการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และหรือให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความ คิดเห็นและตรวจสอบ หลังจากนั้น นำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้เหมาะสม เพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้สร้างแบบ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมนอกจากการสัมภาษณ์

เชิงลึก โดยมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเนื้อหาสาระในเชิงบริบทของอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
อุ่ออารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้สังเกตจะอยู่ภายนอกวงผู้ถูกสังเกต และทำ
ตนเป็นบุคคลภายนอก ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้ถูกสังเกตภายในพื้นที่นั้นโดยตรง

5) รวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการด้วยแนวคิด ทฤษฎี
ที่เกี่ยวข้อง

6) ร่างผลการวิจัยพร้อมรูปแบบงานวิจัยที่ค้นพบ

7) สรุปผลการวิจัย

3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจึงดำเนินการออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้
ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง มีวิธีการและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ตามลำดับ ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัย
ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ่านเนื้อหาของเอกสารอย่าง
ละเอียด เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่วิจัย ซึ่งข้อมูลที่สำคัญในขั้นนี้

โดยการวิจัยเชิงเอกสารในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะบันทึกข้อความที่ปรากฏนัยสำคัญที่
เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุ่ออารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัด
นครปฐม ดังกล่าวตามกรอบการวิจัย จากนั้นอ่านสอบทานนัยสำคัญของเนื้อหาอื่นๆ อีกครั้งหนึ่ง และ
สอบทานจากเนื้อหาของเอกสารที่มีเนื้อหาของรายละเอียดใกล้เคียงกัน เพื่อสอบทานนัยสำคัญที่
ปรากฏในเอกสารเหล่านั้น แล้วนำนัยสำคัญในข้อความเหล่านั้นไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ
บูรณาการ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบในการทำการวิจัยในขั้นต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
มีขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการ
วิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 21 รูป/
คน ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

2. การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 21 รูป/คน นั้น
โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คนละประมาณ 60 นาที

3. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อ
สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังจากออกจากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในการศึกษา ดังนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล (Key Informants) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) รวมทั้งกรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่วิจัย (Case study)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และ ฮูเบอร์แมน (M.B. Miles, & A.M. Huberman, 1994 : 10-11) ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ในรายละเอียดว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และ การร่างข้อสรุป และการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การลดข้อมูล หมายถึง กระบวนการคัดเลือก การเน้น การทำให้อยู่ในรูปที่เข้าใจง่าย การย่อความ และการแปลงข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบของข้อมูลดิบให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ในขั้นต่อไป การจัดกระทำกับข้อมูลด้วยการลดข้อมูลนี้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดการทำวิจัย รวมถึงก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยก็ต้องการวางแผนเกี่ยวกับแนวการลดข้อมูล นับตั้งแต่การระบุกรอบแนวคิดการวิจัย กรณีศึกษาที่ต้องการทำวิจัย ปัญหาการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม สิ่งที่ผู้วิจัยกระทำในการลดข้อมูล คือ การเขียนสรุป การให้รหัส การร่างหัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้อง การจัดกลุ่ม การสร้างหลักในการจำแนกกลุ่มของข้อมูล และการเขียนบันทึกเพื่อเตือนความจำหรือความคิดที่ร่างไว้

2) **การจัดรูปข้อมูล** หมายถึง การสร้างรูปแบบข้อมูลที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่านให้เข้าใจได้โดยง่าย เช่น การแสดงข้อมูลด้วยตาราง แผนภาพ เป็นต้น

3) **การร่างข้อสรุปและการยืนยัน** หมายถึง การตีความ การทำความเข้าใจถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็นรูปเล่มในรายงานการวิจัย โดยเป็นข้อสรุปที่ได้รับการตรวจสอบยืนยันถึงความเที่ยงตรงแล้วด้วยวิธีการต่าง ๆ

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

3.2.1 แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยกำหนดไว้จาก 2 แหล่ง ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ ข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

2) แหล่งข้อมูลที่เป็นคน ได้แก่ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดเลือกบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 12 รูป/คน คือ ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา/วัฒนธรรม/นักประวัติศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 รูป/คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 4 รูป/คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 3 รูป/คน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดเลือกบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านนโยบาย ระเบียบแบบแผน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ด้านการปฏิบัติ ฯลฯ เป็นต้น ที่มีประสบการณ์ในวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในแง่ของ แนวคิด นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

1) ร่างข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นแนวทางและมากำหนดสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีประเด็นจากร่างการสร้างนวัตกรรม การสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรูปศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดประเด็นแนวทางเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สนทนากลุ่มกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะร่วม (Common Character)

รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ในหลากหลายมิติ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ จำนวน 18 รูป/คน ที่ได้รับการคัดเลือก มีลักษณะการระดมสมอง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การหาข้อสรุปร่วมกันในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม อย่างเป็นรูปธรรม

3.2.4 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดประเด็นแนวทางการสร้างนวัตกรรมเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นแนวทางและมากำหนดสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐมที่เหมาะสม ครอบคลุมลักษณะของพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนดังนี้

- 1) ยกร่างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐมที่ครอบคลุมประเด็นศึกษา
- 2) นำร่างรูปแบบกำหนดประเด็นคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม
- 3) การสร้างเครื่องมือที่เป็นข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และร่างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม จากนั้นร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข หลังจากนั้นนำไปเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม
- 2) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากโครงการ เพื่อเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
- 3) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน

4) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม

3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และถอดเทปจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

2) นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุทัยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การนำไปปฏิบัติต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม 2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3. เพื่อถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาระเบียงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการระดมสมอง (Brainstorming) จากหลายกลุ่มในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อลดแนวโน้มความลำเอียง (Bias) ของข้อมูล สร้างความมั่นใจในการใช้ได้ของผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะที่ศึกษาได้ และสามารถที่จะสนับสนุนให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

จากที่มาของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งกรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่วิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย วิธีการบูรณาการ รวมถึงการควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามระยะของการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แคนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แคนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
รายละเอียดดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แคนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยววันนั้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ อนุสาวรีย์/อนุสรณ์สถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้วางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 74) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552: 56) กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวในประเทศไทยว่ามีความหลากหลาย สวยงาม และโดดเด่นทางธรรมชาติ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ไปจนถึงวิถีชีวิตชุมชนในภูมิภาคต่าง ๆ กอปรกับความเป็นคนไทยที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและเป็นมิตร ทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์โดยรวมเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยสามารถพิจารณาจากข้อมูลปริมาณนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ. 2503 ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 81,340 คน นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 196 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ และในช่วง 6 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น 11.7 ล้านคน นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 5.47 แสนล้านบาท (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2557: 3) นำรายได้เข้าประเทศ จำนวน 592,794.67 ล้านบาท

ส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น ฉัตรเฉลิม องอาจธานสาน (2551: 1) รายงานว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยวไทยมีความสามารถในการรองรับอยู่อย่างจำกัด แต่ การท่องเที่ยวในรูปแบบมวลชนก่อให้เกิดปัญหา ทั้งในด้านการทำลายสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิสา มามาก (2554: 1) ที่ว่าอดีตการจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ยึดหลักการจัดการตามหลักเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยหาพื้นที่ที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ สะท้อนให้เห็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่มีได้คำนึงผลกระทบที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น หากมีการจัดการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมแล้ว จะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังทำให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน และเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการร่วมอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้าน ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของ ชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2551: 3)

วันที่ 14 กันยายน 2565 ศ.ดร.นพ.สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล ปลัดกระทรวง อว., รศ.ดร.พาสีทธิ์ หล่อธีรพงศ์ รองปลัดกระทรวง อว., นายธวัชชัย เศรษฐจินดา รองประธานกรรมการหอการค้าไทย และนางสาวฐาปนีย์ เกียรติไพบูลย์ รองผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนโครงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สร้างสรรค์ เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามหมุดหมายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งเน้นคุณค่าและความยั่งยืน สามารถเพิ่มพูนมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) บาลกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Growth & Competitiveness) ผ่านกระบวนการสร้างนวัตกรรมจัดการเชิงสังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสมระดับท้องถิ่น

โดยเฉพาะประเด็นการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยพัฒนากลุ่มเมืองท่องเที่ยว และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะให้ความสำคัญกับการตลาด การดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยและพัฒนาท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม เชื่อมโยงสินค้า OTOP กับการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา สอดรับกับแนวคิดนักวิชาการบางท่านกล่าวว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการสร้างนวัตกรรมน้อยมากแม้ว่านวัตกรรมจะมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ก็ตาม (Poon, 1993 อ้างถึงใน วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์, 2559) นวัตกรรมได้สร้างสินค้าใหม่ให้กับวงการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นวัตกรรมยังเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและลดต้นทุนในการให้บริการ เช่น การขายบัตรของขั้วรายการนำเที่ยวผ่านทางระบบออนไลน์ของบริษัทนำเที่ยว นวัตกรรมยังเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานการตลาดท่องเที่ยว เช่น การดำเนินแคมเปญ Visit Thailand Year 1987 ทำให้ชาวไทยเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น อนึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวก็มีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือนจนก่อเกิดสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ และตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญและเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบันและเพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่แบบเชื่อมโยงเครือข่าย (Network Area) จะเป็นช่องทางใหม่ในการจัดการท่องเที่ยวแบบผสมผสานภายใต้แนวคิดของการจัดการเชิงระบบ (Systems management) อาจจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อไปได้

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารศาสนสถานในจังหวัดนครปฐม กลุ่มนักประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเจ้าอาวาส กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน กลุ่มนักท่องเที่ยว และประชาชนชาวบ้าน ทำให้ได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษา จังหวัดนครปฐม ที่ครอบคลุมรอบด้านและหลายมิติ ตั้งแต่สภาพแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จะเชิญนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้อย่างไรมีการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ปัญหาในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร และอุปสรรคในการจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง

คู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรเป็นอย่างไร ซึ่งแต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

4.1.2 ผลการศึกษาสถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

4.1.3 ผลการศึกษายุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

4.1.4 ผลการศึกษาผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

4.1.5 ผลการศึกษาภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

4.1.6 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

4.1.7 ผลการศึกษานวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอสาระสำคัญดังต่อไปนี้

4.1.1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.1.1 สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองคู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

นครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้ทราบว่ามียุคชุมชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย

ยุคโลหะ ภายหลังสังคมเกษตรกรรม อายุประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ในสมัยทวารวดี และได้พัฒนาการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน

เมืองโบราณในสมัยทวารวดี จะมีความสัมพันธ์กับแนวชายฝั่งทะเลเดิมของอ่าวไทย มีความสูง 3-5 เมตร เมืองโบราณเหล่านี้ตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่สูงกว่าแนวชายฝั่งขึ้นไป แนวชายฝั่งดังกล่าวเป็นอ่าวลึกเว้าเข้าไปในแผ่นดิน ด้านเหนือจรดลพบุรี และสิงห์บุรี ด้านตะวันออกจรดนครนายก พนมสาคาม พนัสนิคม และชลบุรี ด้านตะวันตกจรดสุพรรณบุรี อุทอง กำแพงแสน และนครชัยศรี (เมืองพระประโทน)

อำเภอกำแพงแสน เป็นดินแดนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองสมัยทวารวดี ร่วมสมัยกับเมืองโบราณสมัยทวารวดีแห่งอื่น ๆ เช่น เมืองโบราณนครปฐม เมืองอุทอง (สุพรรณบุรี) และเมืองคูบัว (ราชบุรี) นอกจากนี้ยังเป็นดินแดนที่ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์เคยอยู่อาศัยมาก่อน

ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จะกระจุกกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ที่มีแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อมาได้พัฒนาเป็นชุมชนเมือง ชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น ในช่วงเริ่มแรกในจังหวัดนครปฐม จะมีการตัดแปลงพื้นที่ โดยการขุดเป็นร่องน้ำล้อมรอบ และกันด้วยคันดินทั้งสี่ด้าน สภาพชุมชนเมืองโบราณที่ยังคงเหลืออยู่ ในเขตจังหวัดนครปฐมมีอยู่สองแห่ง คือ เมืองนครปฐมโบราณ จากภาพถ่ายทางอากาศที่ได้มีการตรวจสอบกัน เมื่อปี พ.ศ.2509 เห็นร่องรอยผังเมืองโบราณอยู่ที่บริเวณ พระประโทนเจดีย์ ตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างประมาณ 2,000 เมตร ยาวประมาณ 3,600 เมตร ล้อมรอบด้วยคูน้ำขนาดใหญ่ กว้างประมาณ 60 เมตร ยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 3,800 ไร่ ที่เมืองเปรียบเทียบกับเมืองโบราณอื่น แล้วเมืองนี้มีขนาดใหญ่กว่าบรรดาเมืองโบราณที่พบในประเทศไทย ก่อนสมัยอยุธยา มีคลองขุดเป็นเส้นตรงเชื่อมคูเมืองด้านใต้ และด้านเหนือ ปัจจุบันคือ คลองพระประโทน คลองนี้ตัดผ่านถนนเพชรเกษม และวัดพระประโทนไปบรรจบคูเมืองด้านเหนือ คลองนี้น้ำจะขุดขึ้นเพื่อความสะดวกในการคมนาคม ของประชาชนทั้งที่อยู่อาศัยในเมือง และนอกเมือง เช่นเดียวกับเมืองโบราณศรีมโหสถ ในจังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้ยังมีการขุดสระน้ำขนาดใหญ่ และเล็กเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันยังปรากฏอยู่ 6 แห่ง สระที่สำคัญอยู่กลางใจเมืองทางด้านทิศตะวันตกของพระประโทนเจดีย์ มีร่องรอยการขุดคลองเข้ามาหล่อเลี้ยงสระอยู่หลายแห่ง

ปัจจุบันคูเมืองดังกล่าวตื้นเขิน ใช้ประโยชน์ได้เพียงบางช่วง ยกเว้นคูเมืองทางด้านทิศใต้ จะมีน้ำตลอดสายทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีแม่น้ำบางแก้วไหลแยกจากลำน้ำพะเนียง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านเข้าตัวเมือง โดยไหลตัดคูเมืองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไปออกคูเมืองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ใกล้กับวัดธรรมศาลา ปัจจุบันแม่น้ำบางแก้วส่วนที่ไหลผ่านตัวเมืองตื้นเขิน จนแทบไม่เห็นร่องรอยว่าเคยเป็นแม่น้ำมาก่อน ส่วนที่ผ่าน

วัดธรรมศาลาไปแล้ว แปรสภาพเป็นคลองบางแก้ว ไหลไปออกแม่น้ำท่าจีน วัดกลางบางแก้ว อำเภอนครชัยศรี

ทางด้านทิศตะวันตกมีคลองวังตะกู อันเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำท่าหลวง มีต้นกำเนิดจากแม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่านวัดวังตะกู ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ วัดใหม่ปิ่นเกลียว เข้าสู่ตัวเมืองนครปฐม ปัจจุบันผ่านวัดห้วยจรเข้มะ และไปบรรจบกับคูเมืองด้านทิศตะวันตก

ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีแม่น้ำบางแอม ซึ่งไหลแยกจากแม่น้ำแม่กลอง เมื่อถึงเมืองนครปฐมโบราณ จะไหลขนานไปกับคูเมืองด้านทิศใต้ มีร่องรอยการขุดคลองเชื่อมระหว่างคูเมืองด้านหัวมุมทิศใต้เรียกว่า คลองบ่อโดนด และยังขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำบางแก้ว และแม่น้ำบางแอม

ศาสนสถาน เท่าที่พบในบริเวณเมืองโบราณแบ่งออกได้ดังนี้

ศาสนสถานในเมือง คือ เจดีย์จุลประโทน และที่อยู่กลางเมืองคือ วัดพระประโทน

ศาสนสถานนอกเมืองที่เป็นศาสนสถานสมัยทวารวดีคือ วัดพระเมรุ เนินพระ และวัดพระปฐมเจดีย์

ศาสนสถานซึ่งพบเพียงเนินอิฐคือ ศาสนสถานที่วัดธรรมศาลา วัดพระงาม และวัดหลวงประชาบุรณะ

ภาพที่ 4.1 เมืองเก่ากำแพงแสน

เมืองเก่ากำแพงเป็นเมืองโบราณรูปสี่เหลี่ยมมุมมน ยังปรากฏร่องรอยคันดินและคูน้ำล้อมอยู่ในเขตตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน มีขนาดกว้างประมาณ 750 เมตร ยาวประมาณ 1,000 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ ประตุมืองยังคงเห็นได้ชัดเจนทั้งสิ้นสี่ประตู คือ ประตูด้านทิศเหนือเรียกว่า ประตูท่านางสรอง ประตูด้านทิศตะวันออกเรียกกันว่า ประตูท่าพระ ประตูด้านทิศใต้เรียกกันว่า ประตูท่าช้าง ประตูด้านทิศตะวันตกเรียกกันว่า ประตูท่าตลาด

ภายในตัวเมืองอยู่เกือบกลางเมืองอีกสองแห่ง ภายนอกเมืองทางด้านทิศตะวันออก มีคลองรางพิกุล ที่มุมเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีช่องมาในเมืองเรียกว่า ช่องปากเมือง หรือ ปากกลาง พบเศษอิฐจุ่มอยู่ทางด้านใต้ของเมือง พบซากเจดีย์ที่ขุดแล้วหลายองค์ นอกบริเวณเมืองพบ พระพุทธรูปปูนปั้นรูปสิงโต และซากเจดีย์สมัยทวารวดีอีกหลายองค์ มีลักษณะของฐานแบบเดียวกับที่ เมืองคูบัว จังหวัดราชบุรี หลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้แก่ หินบดยา ทำด้วยหินทรายสีแดง ซึ่งพบเป็นครั้งแรก (ส่วนใหญ่จะเป็นสีเขียวหรือสีดำเท่านั้น) นอกจากนี้ยังพบจารึกบนฐานธรรมจักรศิลา อักษรปัลลวะ ภาษาบาลี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 3

นครปฐมในพุทธศตวรรษที่ 3-10 จากการสำรวจทางโบราณคดี เมื่อปี พ.ศ.2519 ที่บ้านดอนตาเพชร จังหวัดกาญจนบุรี เมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และบริเวณใกล้เคียง ได้พบ ลูกปัดโบราณฝังรวมกับสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ ในหลุมฝังศพ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว ลูกปัดที่พบในหลุมฝังศพ และบริเวณใกล้เคียงมีมากกว่า 3,000 เม็ด และมีอยู่จำนวนหนึ่ง มีลักษณะคล้าย ลูกปัด ที่พบในอินเดียตอนเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตลูกปัด มีอายุร่วมสมัยกับลูกปัดที่พบที่บ้านดอนตาเพชร

นอกจากลูกปัดแล้วยังพบ ภาชนะสำริดที่มีส่วนผสมตะกั่วซึ่งใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา และใช้ในชีวิตประจำวัน ภาชนะดังกล่าวมีลวดลายแบบอินเดีย แต่ส่วนผสมของวัสดุที่ใช้ผลิตน่าจะเป็นของชาวเมืองผลิตขึ้นใช้เอง และส่งไปขายยังที่อื่น เนื่องจากสำรวจพบว่า ภาชนะลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ในประเทศอินเดียด้วย

นอกจากนี้ยังพบขวานหิน กำไล ตะเกียงโรมัน โครงกระดุก หลุมฝังศพ ฯลฯ ล้วนสอดคล้องเชื่อมโยงกันได้ว่า แหล่งที่พบสิ่งของดังกล่าว และบริเวณใกล้เคียง เคยเป็นแหล่งอาศัยของชุมชนพื้นเมือง ที่มีขนาดต่าง ๆ กันกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณเมืองโบราณ ชุมชนแต่ละแห่งมีการ แลกเปลี่ยนติดต่อสัมพันธ์กัน และติดต่อค้าขายกับผู้ที่เดินทางมาจากที่อื่นด้วย โดยเฉพาะชาวอินเดีย มีหลักฐานจำนวนมากที่แสดงถึงอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดีย และวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างอินเดีย กับพื้นเมืองปรากฏอยู่ทั่วไป โดยมีศาสนาและภาษามีความสำคัญในอันดับต้น ๆ

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ และหลักฐานโบราณคดี ในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ว่า ดินแดนแถบนี้ประกอบด้วยหลายชนชาติ มีอารยธรรมของตนเอง รับอารยธรรมพุทธศาสนาตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 6 มีศาสนสถานขนาดใหญ่ ที่ยังปรากฏร่องรอยถึงปัจจุบัน เช่น ศาสนสถานที่พระปฐมเจดีย์ วัดพระประโทน วัดพระเมรุ วัดพระงาม วัดธรรมศาลา และที่เนินพระ ตำบลดอนยายหอม เป็นต้น

เมืองโบราณและศาสนสถานดังกล่าว มีมาแล้วก่อนพุทธศตวรรษที่ 11 และได้มีการ ก่อสร้างเพิ่มเติมอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา โบราณวัตถุที่พบในเมืองโบราณดังกล่าว มีอายุถึงศตวรรษที่ 11 เช่น พระปฐมเจดีย์ เมื่อแรกสร้างมีลักษณะคล้ายกับสถูปที่สาญจี ประเทศอินเดีย ซึ่งพระเจ้า

อโศกมหาราชสร้างไว้ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 3-4 ลวดลายส่วนประกอบของพระพุทธรูป เครื่องประดับ เข็มขัด เครื่องแต่งกายบางชิ้นมีลวดลายเป็นอิทธิพลจากศิลปะแบบอมรวดี และแบบคุปตะของอินเดีย ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ในอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7-13 ฐานเจดีย์ที่วัดพระงาม วัดพระประโทน และวัดพระเมรุ มีร่องรอยว่ามีการสร้างเสริมหลายครั้ง ลวดลายปูนปั้นที่ประดับฐานเจดีย์มีอิทธิพลลวดลายแบบอินเดีย สมัยพุทธศตวรรษที่ 11-12 ภาพปูนปั้นรอบฐานเจดีย์ จุลประโทน (ใกล้วัดพระประโทน) เป็นเรื่องชาดกในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ใช้ภาษาสันสกฤต รูปแบบโครงสร้างของเจดีย์วัดพระเมรุ คล้ายกับอาณันทเจดีย์ในอาณาจักรพุกามของพม่า สันนิษฐานว่า อาณันทเจดีย์อาจได้แบบอย่างจากวัดพระเมรุ นี้

ภาพที่ 4.2 ศิลปะนครปฐมในพุทธศตวรรษที่ 3-10

นอกจากนี้ ยังปรากฏโบราณสถานโบราณวัตถุอื่น ๆ เช่น ซากสิ่งก่อสร้าง เสาศิลา ธรรมจักรศิลา ระฆังหิน และกวางหมอบศิลา ตุ๊กตาปูนปั้นหน้าตาแบบแขก พระพิมพ์ดินเผา พระพุทธรูปขนาดต่าง ๆ ศิลปะจำหลักรูปนرسিংหนึ่งชั้นเข่า และโบราณวัตถุอื่น ๆ พบอยู่ทั่วไปในเขตเมืองโบราณ พบเหรียญเงิน ที่ตำบลพระประโทน อำเภอมะเมือง ฯ เมื่อปี พ.ศ.2502 ทำด้วยเงิน มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๙ มิลลิเมตร ด้านหน้าเป็นรูปหม้อกลศ (หม้อน้ำที่น้ำเต็ม) ด้านหลังจารึกข้อความด้วยภาษาสันสกฤตโบราณว่า ศรีทวารดิปถุญ และการพบเหรียญอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ทำให้ถือ เป็นหลักฐานสรุปได้ว่า ในภาคกลางของไทย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-13 เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดใหญ่ อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น ซึ่งคนสมัยหลังเรียกอาณาจักรนี้ว่า ทวารวดี มีการติดต่อค้าขายกัน ระหว่างเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักร ต่อมาได้มีผู้พบเหรียญเงินในลักษณะคล้ายคลึงกัน ในเขตเมืองโบราณอื่น ๆ เช่น ที่เมืองอู่ทอง (ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี) ที่บ้านเมือง (ในเขตจังหวัดสิงห์บุรี) และที่เมืองดงคอน (ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา) โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่พบนี้ จัดเป็นศิลปะแบบทวารวดีที่มีต้นเค้ามาจากศิลปะอินเดีย ผสมผสานกับศิลปะพื้นเมืองเดิม

นครปฐมในสมัยพุทธศตวรรษที่ 11-16 ในหนังสือบันทึกการเดินทางของภิกษุเหียนจิ่ง (พระถังซำจั๋ง) ที่เดินทางทางบกไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดีย ระหว่างปี พ.ศ. 1172 - 1280 และบันทึกการเดินทางของภิกษุฮู่จิ่ง ซึ่งเดินทางทางทะเล ในช่วงเวลาต่อมา ได้กล่าวถึงอาณาจักรหลายแห่งในขณะนั้น บันทึกทั้งสองฉบับนี้ ได้ระบุชื่ออาณาจักรแห่งหนึ่งอยู่ระหว่างอาณาจักรศรีเกษตร (อาณาจักรโบราณในพม่า) และอาณาจักรอริศานถปุระ (อาณาจักรเขมร) อาณาจักรดังกล่าวน่าจะเป็นอาณาจักรทวารวดี ภิกษุฮู่จิ่งทั้งสองไม่ได้มาถึงอาณาจักรทวารวดีด้วยตนเอง แต่เขียนจากที่ได้รับฟังจากชนพื้นเมืองในอินเดีย ในพงศาวดารจีนสมัยราชวงศ์ถัง กล่าวว่าสามารถเดินทางด้วยเรือ จากเมืองกวางตุ้งไปอาณาจักรทวารวดีได้ในห้าเดือน

นอกจากหลักฐานของจีน แล้วยังมีคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และนิทานพื้นเมืองอีกหลายฉบับ เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ คัมภีร์มหาวงศ์ (พงศาวดารลังกาทวีป) มิลินทปัญหา และกถาสริตสาคร เล่าถึงการเดินทางมาติดต่อกับผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งมีอาณาจักรทวารวดีตั้งอยู่ และที่สำคัญพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งสมณทูตในพระพุทธศาสนา คือ พระโสณเถระ กับพระอุตระเถระ มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้ ซึ่งเรียกว่า สุวรรณภูมิ

จารึกพบในอาณาจักรทวารวดี ที่นครปฐมซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุด อยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16 ได้แก่ จารึก เยธมา เหตุปภาวา... ซึ่งจารึกด้วยอักษรปัลลวะ (อินเดียใต้) เป็นภาษาบาลี พบจำนวนหลายชิ้น นอกจากนี้ยังมีจารึกรุ่นเก่าอีกชิ้นหนึ่งที่วัดโพธิ์ร้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ จารึกอักษรปัลลวะ เป็นภาษามอญ นับเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญเกี่ยวกับอารยธรรมมอญโบราณ ในพุทธศตวรรษที่ 12 ได้เป็นอย่างดี

จากหลักฐานจารึกดังกล่าวพอสรุปได้ว่า จังหวัดนครปฐม ในห้วงเวลาดังกล่าวเป็นแหล่งอาศัยของชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ถาวร มีอารยธรรมของตนเอง และต่อมาได้รับอารยธรรมจากภายนอกมาประสมกลุ่มชนอาจมีหลายเชื้อชาติ ให้ภาษาต่างกัน แต่บางกลุ่มที่อาศัยในแถบนครปฐม และเมืองใกล้เคียงใช้ภาษามอญในการบันทึก นอกเหนือจากใช้ภาษาบาลี สันสกฤตซึ่งเป็นภาษาทางศาสนา อาจสรุปได้ว่า กลุ่มชนที่มีจำนวนอยู่ในนครปฐม และในอาณาจักรทวารวดี เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษามอญเป็นภาษาพื้นเมือง

กล่าวโดยสรุป “นครปฐม” เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้นนครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ

“ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังผนวชได้จุดธูปไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังการอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น

4.1.1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

เมืองนครปฐมโบราณ เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาเมืองในสมัยทวารวดี และเป็นเมืองสำคัญที่ตั้งอยู่ทางพื้นที่ลุ่มเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก โดยพบหลักฐานโบราณวัตถุในสมัยทวารวดีเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันพัฒนาการของเมืองนครปฐมโบราณก็มีปัจจัยสำคัญจากสภาพภูมิศาสตร์และตำแหน่งที่ตั้งของเมืองซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาการกลายเป็นนครรัฐขนาดใหญ่ นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา

เมืองนครปฐมโบราณ เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ในพื้นที่ระหว่างแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำท่าจีน โดยมีลำน้ำสายต่าง ๆ เชื่อมระหว่างแม่น้ำทั้งสองสายและไหลไปออกทะเลอ่าวไทยทางทิศใต้ ลำน้ำที่สำคัญได้แก่ คลองบางแก้ว และ คลองบางแถม ทั้งสองลำน้ำไหลมาจากแม่น้ำแม่กลองแล้วไหลมาจรดที่แม่น้ำท่าจีน กล่าวคือ “คลองบางแก้ว” เกิดจากคลองทัพหลวงที่ไหลมาจากแม่น้ำแม่กลอง (ในเขตบ้านท่าเรือ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี) มารวมกับ คลองพะเนียงแตกซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองนครปฐมโบราณและไหลไปออกแม่น้ำท่าจีน (บริเวณตำบลบางพระ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม) โดยคลองบางแก้วไหลเข้ามาสู่เมืองนครปฐมโบราณทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือแล้วไหลผ่านตัวเมืองไปทางทิศตะวันออก ผ่านวัดธรรมศาลาไปรวมกับแม่น้ำท่าจีนที่บริเวณวัดกลางบางแก้ว ตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ส่วน “คลองบางแถม” เกิดจากคลองท่าผาที่ไหลแยกมาจากแม่น้ำแม่กลอง (ในเขตบ้านท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี) ผ่านวัดบางแถมและไหลเข้าสู่พื้นที่ทางทิศใต้ของเมืองนครปฐมโบราณ โดยแยกออกเป็นทางน้ำ 2 สาย ทางน้ำสายแรกไหลเข้าสู่ทิศใต้ของเมืองเป็นคลองเมืองทางด้านใต้ และรวมกับห้วยจรเข้มซึ่งเป็นคลองทางทิศตะวันตกของเมืองนครปฐมโบราณ มีชื่อเรียกคลองเมืองทางทิศใต้ในระยนี้ว่า *คลองพญาาง* และไหลออกไปทางทิศตะวันออกไปรวมกับลำน้ำบางแก้วทางวัดธรรมศาลา ส่วนทางน้ำอีกสายหนึ่งไหลผ่านพื้นที่ใต้เมืองนครปฐมโบราณ เรียกลำน้ำในระยนี้ว่า *คลองพญาพาน* ไหลผ่านวัดวังไทรไปสู่ที่ราบลุ่มทางทิศใต้ไปรวมกับแม่น้ำท่าจีนในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมและในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

ลักษณะผังเมืองของเมืองนครปฐมโบราณเป็นเมืองสี่เหลี่ยมมุมมนขนาดใหญ่ ตัวเมืองมีความกว้างประมาณ 2 กิโลเมตรและยาวประมาณ 3.6 กิโลเมตร ไม่มีคันดินแต่มีคลองคูเมืองล้อมรอบ มีคลองบางแก้วไหลผ่านในเมืองและมีคลองพระประโทนเป็นคลองกลางเมืองขนาดของเมืองเชื่อมคลองเมืองทางด้านทิศเหนือและทิศใต้เข้าด้วยกัน ส่วนนอกเมืองทางทิศตะวันตกก็เป็นก็เป็นที่ตั้งของกลุ่มชุมชนและโบราณสถานที่สำคัญ คือ โบราณสถานพระปฐมเจดีย์ โบราณสถานวัดพระเมรุ และบางส่วนที่อยู่ใกล้คลองบางแก้ว เช่น วัดพระงามและวัดห้วยจรเข้มะ เป็นต้น ขณะที่ทางทิศใต้ของเมืองนครปฐมโบราณแต่เดิมเคยมีการสำรวจพบแนวคันดินขนานลงมาที่คลองขุดทางทิศใต้เรียกว่า คลองถนนขาด ตัดผ่านคลองวังไทรหรือบางแถม (สันนิษฐานว่าเป็นทั้งทั้งถนนและคันดินชะลอน้ำ) ถัดลงมาจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร พบโบราณสถานเจดีย์เนินพระ ที่ตำบลดอนยายหอมซึ่งก็น่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กอีกแห่งหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งของโบราณสถานเนินพระแล้วพบว่าเป็นที่ดอนซึ่งต่อกับพื้นที่ราบลุ่ม สันนิษฐานว่าในช่วงสมัยทวารวดีพื้นที่ราบลุ่มถัดมาจากดอนยายหอมนั้นมีสภาพเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (swamp) ลักษณะเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึงไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานอันเป็นส่วนหนึ่งของดินดอนสามเหลี่ยมใหม่ (young delta) ในขณะนั้น และขอบเขตของพื้นที่สามเหลี่ยมดินดอนใหม่ยังครอบคลุมพื้นที่ในเขตฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาค่อนข้างกว้าง ดังจะเห็นว่าไม่พบหลักฐานใดที่บ่งบอกถึงการตั้งถิ่นฐานของผู้คนก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 ขณะเดียวกันแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานที่พบทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยทวารวดีพบว่าการตั้งอยู่ตามขอบพื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมใหม่ทั้งสิ้น เช่น โบราณสถานดอนยายหอม มาจนถึงแหล่งโบราณคดีโคกพลับ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์) และยังติดต่อกับแนวสันทรายเก่าจากเมืองคูบัว (ในจังหวัดราชบุรี) เป็นสันทรายยาวลงมาถึงเมืองเพชรบุรี เป็นต้น ดังนั้นด้วยสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวจึงทำให้เมืองนครปฐมโบราณไม่ได้ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวหากแต่มีการติดต่อสัมพันธ์กับเมืองในบริเวณใกล้เคียง เช่น ในกลุ่มเมืองที่ตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-เพชรบุรี ด้วยเช่นกัน

ครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย รวมทั้งสร้างสะพานเจริญศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดจนสร้างพระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม”

กล่าวโดยสรุป สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน รวมถึงอารยธรรมที่มีพระพุทธศาสนาอยู่ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ และศาสนวัตถุสถานที่มีความเป็นอัตลักษณ์สำคัญ

4.1.2 ผลการศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับสถานการณ์การดำเนินงานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 สถานการณ์ดำเนินงานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอูอารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

การเป็นเมืองท่าที่ตั้งอยู่ในภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมเอื้อต่อการเติบโตของบ้านเมือง ทำให้เห็นได้ว่าเมืองนครปฐมโบราณเต็มไปด้วยโบราณสถานโบราณวัตถุจำนวนมาก โบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์ในผังสี่เหลี่ยมยกเก็จ ซึ่งเจดีย์รูปแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบที่แพร่หลายและพบได้ตามเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี สำหรับในเมืองนครปฐมโบราณมีโบราณสถานที่หลงเหลือร่องรอยในปัจจุบัน ได้แก่ โบราณสถานพระประโทนเจดีย์ โบราณสถานเจดีย์จุลประโทน ในขณะที่นอกเมืองนครปฐมโบราณพบโบราณสถานในสมัยทวารวดีกระจายอยู่โดยรอบ ได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ โบราณสถานวัดพระเมรุ โบราณสถานวัดพระงาม โบราณสถานวัดห้วยจรเข้ม่า โบราณสถานวัดธรรมศาลา โบราณสถานเนินพระ (ดอนยายหอม) เป็นต้น โบราณสถานดังกล่าวหลายแห่งเกี่ยวข้องกับตำนานพญากง-พญาพาน ซึ่งเป็นตำนานของท้องถิ่นที่อธิบายความเป็นมาของโบราณสถานแต่ละแห่ง ในขณะที่โบราณวัตถุที่พบนอกเหนือจากโบราณวัตถุต่างถิ่นที่สันนิษฐานว่ามาจากการค้า ยังพบโบราณวัตถุในศาสนาพุทธและฮินดู โดยเฉพาะโบราณวัตถุในศาสนาพุทธได้แก่ ธรรมจักรกับ กวางหมอบ พระพุทธรูป เป็นจำนวนมาก (ขณะที่โบราณวัตถุในศาสนาฮินดูก็มีอยู่เช่นกัน อาทิ ประติมากรรมเทวรูป สวมหมวกทรงกระบอก) ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุทางศาสนาที่พบเป็นจำนวนมากย่อมสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของบ้านเมืองที่มีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงทรัพยากรและกำลังแรงงานในการสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุดังกล่าว

การเป็นเมืองท่าที่มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าทั้งกับชุมชนโดยรอบและชุมชนทางไกล ก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นเครือข่ายระหว่างชุมชน โดยมีเมืองนครปฐมโบราณเป็นเมืองหลักสำคัญ ในการติดต่อแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับชุมชนโดยรอบและชุมชนทางไกล จึงอาจกล่าวได้ว่าเมืองนครปฐมโบราณเป็นศูนย์กลางในกลุ่มเมืองทางฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาในระบบที่เรียกว่า ระบบมันดาลา หรือ มณฑล (Mandala) รวมกลุ่มกับชุมชนโดยรอบเป็นสหพันธรัฐทวารวดี อย่างไรก็ตามความเป็นศูนย์กลางเครือข่ายของโดยมีเมืองนครปฐมโบราณเป็นศูนย์กลางนั้น ก็มีใช้การใช้อำนาจทางการเมืองปกครองชุมชนโดยรอบ หากแต่เป็นความสัมพันธ์

ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันพัฒนาการของบ้านเมืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 ก็ไม่ได้มีเพียงเมืองนครปฐมโบราณเท่านั้น หากแต่ทางตอนใต้ในเขตบริเวณคาบสมุทรลพบุรีก็มีพัฒนาการของบ้านเมืองที่มีสถานะรวมกลุ่มเมืองทำด้วยเช่นกัน ดังเช่น มณฑลนครศรีวิชัย ที่มีพัฒนาการในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา และน่าจะมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับทางสหพันธรัฐทวารวดีที่มีเมืองนครปฐมโบราณเป็นศูนย์กลางด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4.3 ประติมากรรมพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาทแสดงวิตรรกมูทราพระหัตถ์ขวา ศิลปะทวารวดี

ภายหลังจากวัฒนธรรมทวารวดีเริ่มเสื่อมลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 พร้อมกับอิทธิพลทางเขมรแผ่กระจายมายังลุ่มน้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดชุมชนต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยโดยเฉพาะทางด้านฝั่งลุ่มน้ำแม่กลองและเพชรบุรี เช่น เมืองสิงห์ สระโกสินารายณ์ เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี บรรดาเมืองต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงเหลือร่องหลักฐานทางสถาปัตยกรรมและผังเมืองปรากฏเห็นมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่เมืองนครปฐมโบราณแม้จะเป็นเมืองขนาดใหญ่ก็ยิ่งปรากฏพบโบราณวัตถุในศิลปะเขมรด้วยเช่นกัน เช่น จากการค้นพบพระพุทธรูปนาคปรกในพื้นที่พระราชวังสนามจันทร์เป็นต้น จนกระทั่งในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 กลุ่มเมืองในมณฑลนครศรีวิชัยเสื่อมลง จากการเป็นเมืองท่า ส่วนเมืองนครปฐมโบราณยังคงสืบเนื่องต่อมาและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นเมืองท่ากลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับการจาริกแสวงบุญและกราบไหว้นมัสการ โดยเฉพาะที่ พระปฐมเจดีย์ที่มีประวัติของการได้รับการบูรณะโดยสมเด็จพระมหาเถรศรี

ศรัทธา แห่งราชวงศ์พ่อขุนผาเมืองเมื่อครั้งที่ท่านกลับจากลังกา จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการก่อครอบองค์พระปฐมเจดีย์ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ยังคงเป็นที่น่าสนใจของคนไทยและต่างชาติ เนื่องจากจังหวัด นครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่มีความน่าสนใจที่หลากหลาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

4.1.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

ในบรรดาบ้านเมืองโบราณสมัยทวารวดีทั้งหมดนั้น “เมืองนครปฐมโบราณ” หรือ “เมืองนครไชยศรี” ดูจะมีความสำคัญที่สุด ด้วยเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุหลงเหลืออยู่เป็น จำนวนมาก นักวิชาการจึงเชื่อกันว่านครปฐมเคยเป็นเมืองหลวงหรือ ศูนย์กลางของ บ้านเมืองทวารวดีเมืองนครปฐมเป็นที่รู้จักกันดีโดยเฉพาะในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทย เนื่องด้วยเป็นที่ตั้งขององค์พระปฐมเจดีย์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงมี พระราชวินิจฉัยว่า “เป็นองค์พระมหาสถูปเจดีย์ของโบราณแรกตั้ง พระพุทธศาสนา” ถึงแม้ว่า การศึกษาในชั้นหลังจะทำให้ได้ ความรู้เพิ่มเติมซึ่งไม่สอดคล้องกับพระราชวินิจฉัยข้างต้นแล้ว แต่ก็ไม่ อาจปฏิเสธได้ว่า นครปฐมเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญแห่งหนึ่ง เพราะในเขตเมืองนี้มี โบราณวัตถุ สถานหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุป เนื่องด้วยความเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน ร่องรอยและมรดกทาง วัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและเป็นจารีตปฏิบัติที่สืบทอด สืบสาน ให้คงเหลือไว้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้และ เป็นที่ให้เยี่ยมชมความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยก่อน

4.1.3 ผลการศึกษายุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการ ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.3.1 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศทำให้สังคมดีขึ้น โดยเอื้อประโยชน์ด้านสังคมและ เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทั้งสำหรับประเทศที่มีเศรษฐกิจร่ำรวยและประเทศที่ยากจน หลายประเทศส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ผลกระทบเชิงบวกของ ดุลการชำระเงิน ความเจริญก้าวหน้าของภูมิภาค การกระจายตัว ของเศรษฐกิจ ระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทั้งในภาครัฐและเอกชน ผู้คนเลือกเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน และมีความ ต้องการแตกต่างกันหลายหลาย ชุมชนซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางได้รับประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชนจึงเป็นแหล่งรวมธุรกิจหลายประเภทที่ก่อให้เกิดการ ขายสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว

ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา แบบครบวงจร ควรต้องดำเนินการให้เป็นแนวทางในการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม ให้มีการกำหนด กระบวนการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม และมีการเรียนรู้วิถี วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกได้รู้จัก โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน ท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายที่ได้ ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเมืองตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนาน แหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ควรต้องมีการเตรียมตัวให้ พร้อมในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นแบบแผนล่วงหน้าในการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็น การป้องกันความผิดพลาดที่ไม่คาดคิดอีกด้วย

4.1.3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหาร จัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ เป็นประเด็นการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญ กับการรักษาการเป็นจุดหมาย ปลายทางของการท่องเที่ยว โดยจะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ มุ่งเน้น นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของนักท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพ แต่ยังคงรักษา จุดเด่นของประเทศ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้ คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมไว้ได้

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนาน แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการเตรียมแผนที่จะขับเคลื่อนเนินการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.1.4 ผลการศึกษาผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับผลการดำเนินการการสื่อสารตำนาน แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.4.1 ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว การจัดอันดับความนิยม และมูลค่าทางเศรษฐกิจจากธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เนื่อง กับการท่องเที่ยว ด้วยไทยมีจุดแข็งหลายประการ อาทิทำเลที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์อัธยาศัยไมตรี ของคนไทย ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ รวมถึงโอกาสจาก การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวโลกและธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ เทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่สามารถเข้าถึง กลุ่มลูกค้าได้ อย่างสะดวกรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีการแข่งขันที่รุนแรง มากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลายประเทศจะใช้การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับ ประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องพัฒนายกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวทางน้ำ และ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค ทั้งนี้ หากประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน สอดคล้องกับ สถานการณ์และบริบทที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวไทยจะเป็นเครื่องมือ ในการสร้างและกระจายรายได้และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

กล่าวโดยสรุป ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นกระแสดอปรับการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เนื่องจาก

แหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ยังได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แต่ต้องวางแผนเรื่องของการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด เช่น โรคติดต่อที่ทำให้กิจการต้องหยุดชะงัก

4.1.4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

ผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจรด้านความเป็นอารยธรรมทวารดีเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาภายใต้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น 1) กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมือง โบราณ เช่น อนุรักษ์ฟื้นฟูโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่ รวมถึงปรับปรุง ภูมิทัศน์ในพื้นที่ โบราณสถานและชุมชนโบราณ 2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์เมืองโบราณนครปฐม เช่น จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของเมืองโบราณยุคทวารดี 3) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการตลาด เช่น จัดทำป้ายบอกทางประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างเว็บไซต์ และ 4) กลยุทธ์การเชื่อมโยงพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาถือได้ว่าเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว ที่ได้รับการตอบรับจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง เพราะนอกเหนือจากการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเชิงประวัติศาสตร์ นครปฐมยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันจะรองรับนักท่องเที่ยวได้

4.1.5 ผลการศึกษาภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.5.1 ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการ ทรัพยากร

ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจ คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมาย ร่วมกันคือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยภาคเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ต่างให้ความสำคัญนอกเหนือจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ประเด็นภารกิจคุ้มครอง ป้องกันอนุรักษ์บำรุง รักษา ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์เผยแพร่ จัดการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา สืบทอด ศิลปะ และทรัพย์สิน มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อธำรงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยและความมั่นคงของชาติ โดยแนวทางที่จะต้องดำเนินการคือ

- 1) ปกป้องคุ้มครองอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมธำรงจารีตประเพณีพระราชพิธีและรัฐพิธีให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศไทย
- 2) สืบทอด สร้างสรรค์เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม
- 3) ปรับเปลี่ยนระบบ และกลไกการบริหารจัดการมรดกศิลปวัฒนธรรม
- 4) บริหารจัดการองค์ความรู้และพัฒนา มรดกศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว
- 5) จัดการศึกษาเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ควรให้ความร่วมมือในการร่วมกันวางแผนงาน ขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ

4.1.5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

หน้าที่ของส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน ผังเมือง สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อ บูรณาการการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เข้ามา มีบทบาทพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพใน

ด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ยกย่องคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้เกิดความหลากหลายความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ครบวงจร

4.1.6 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.6.1 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว ไม่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ ชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว จึงให้เกิดการจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถ กระทำได้มีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ตามสื่อของ แหล่งท่องเที่ยว จึงส่งผลให้เกิดความไม่น่าสนใจ

จุดอ่อนความผันผวนทางเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยว เดินทางท่องเที่ยว น้อยลง ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

จุดแข็ง มีแหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ รัฐบาลมีนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ประการดังกล่าวข้างต้นล้วนแต่เป็นทั้งจุดอ่อนที่นำมาพิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างโอกาสและนำมาเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยว

4.1.6.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

นอกจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องมีความเข้มงวดในการตรวจตรา ควบคุม ดูแลนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแล้วนั้น ประชาชนรอบ ๆ พื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์แต่ละอำเภอนั้น ๆ ให้เกิดความหวงแหนที่นอกเหนือจากการได้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป ทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแล ปกป้อง รักษา ที่นอกเหนือจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากสถานที่ท่องเที่ยว

4.1.7 ผลการศึกษาวัฒนธรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับวัฒนธรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนาน แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ เพื่อให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญ นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.7.1 วัฒนธรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

สร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา แบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะวัดเป็นสถานที่ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านและเป็น ศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่า บทบาทของวัดและพระสงฆ์จะลดลงไปจากเดิม อีกทั้งวัดและพระสงฆ์ยังมีการปรับเปลี่ยนบทบาท ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์และ สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็น โบราณสถานโบราณวัตถุ และ ศิลปวัตถุ ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดในปัจจุบันจึงมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและ วัฒนธรรม สำหรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ เป็นการ ท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถาน และสถานที่ปฏิบัติธรรม เนื่องจากวัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มี เอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไป ตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาค ทาน ปฏิบัติบูชา จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะขอพรและสามารถสร้างเสริม กำลังใจให้ดีขึ้น ทำให้จิตใจผ่องใสโดยจะเห็นได้ว่าวัด เป็นทรัพยากร การท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึง อารยธรรม และสะท้อนไปถึงร่องรอยวิถีชีวิตในอดีตที่มีลักษณะ กลมกลืน ระหว่างชุมชนวัดและ สิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะการผสมกลมกลืนการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาใน พระพุทธรศาสนา ความเชื่อของท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา

ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ สังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จำนวนมาก กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มุ่งหวังที่จะได้รับความ เพลิดเพลินและได้บุญกุศลไปพร้อมกัน

กล่าวโดยสรุป จังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้างที่ยังเหลือสืบทอดจนถึงปัจจุบันนำมาสู่การสร้างนวัตกรรมการสร้างรูปแบบที่สร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกระแสสังคมวิถีใหม่

4.1.7.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไหว้พระเป็นการแสดงออกของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธรศาสนา โดยบรรดาพุทธศาสนิกชนนิยมเดินทางไปสักการะเพื่อความ เป็น สิริมงคลและความก้าวหน้าในชีวิตในโอกาสต่าง ๆ และเป็นการสร้างสรรค์และแสวงหาสิ่งที่ดีให้กับชีวิต เช่น วันครบรอบวันคล้ายวันเกิด เทศกาลสงฆ์ทำบุญปี เก้าเดือนรับปี ใหม่ เทศกาลตรุษจีน ประเพณี สงกรานต์อีกทั้งเป็นการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวและการเดินทางเพื่อไปศึกษาเรียนรู้ศิลปกรรม และวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรศาสนาที่นิยมปฏิบัติกันนั้นคือ การทำบุญ และบริจาคทานตามศาสนสถานหรือการสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ชำระจิตใจให้ผ่องแผ้ว ซึ่งได้ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ผนวกรวมกับการท่องเที่ยวอันเป็นพรชัยแก่การเริ่มต้นที่ดี ทั้งนี้ ต้องมีการจัดการท่องเที่ยวให้ดีเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา

กล่าวโดยสรุป การจัดการท่องเที่ยวถึงแม้จะวัดอุสสถานที่เป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดแต่ต้องมีการวางแผนโดยเฉพาะเรื่องของการบริการ และการจัดการ ที่จะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการสร้างและยืนยันรูปแบบจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และกำหนดประเด็นแนวทางการสร้าง อันเกิดจากผลการวิจัยในระยะที่ผ่านมา โดยการสนทนากลุ่ม การระดมสมอง จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ เพื่อลดแนวโน้มความลำเอียง (Bias) ของข้อมูล สร้างความมั่นใจในการใช้ได้ของผลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะที่ศึกษาได้ และสามารถที่จะสนับสนุนให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น

4.2.1 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.2.2 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.2.3 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.2.1 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรศาสนาเป็นการผนวกร่วมระหว่างผู้เข้าชมและวัดหรือศาสนสถานเข้าด้วยกันโดยมีความเชื่อที่มีมาแต่ช้านาน จิตใจที่นับน้อมแต่องค์พระศาสดาของศาสนาพุทธและความต้องการที่จะกราบไหว้ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงค่านิยมที่ศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติกันตามกระแส อีกทั้งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางเพื่อต้องการเยี่ยมชมสถานที่ที่มีลักษณะทางกายภาพอิงกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่มีมา อย่างช้านาน โดยมีความสวยงามด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมที่คงไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และเยี่ยมชม สำหรับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรศาสนาเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก

ทั้งนี้ เนื่องด้วยจังหวัดนครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้ทราบว่ามียุคชุมชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายยุคโลหะ ภายหลังสังคมเกษตรกรรม อายุประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ในสมัยทวารวดี และได้พัฒนาการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน

เมืองโบราณในสมัยทวารวดี จะมีความสัมพันธ์กับแนวชายฝั่งทะเลเดิมของอ่าวไทย มีความสูง 3-5 เมตร เมืองโบราณเหล่านี้ตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่สูงกว่าแนวชายฝั่งขึ้นไป แนวชายฝั่งดังกล่าวเป็นอ่าวลึกเว้าเข้าไปในแผ่นดิน ด้านเหนือจรดลพบุรี และสิงห์บุรี ด้านตะวันออกจรดนครนายก พนมสาคาม พนมสนิคม และชลบุรี ด้านตะวันตกจรดสุพรรณบุรี อุทอง กำแพงแสน และนครชัยศรี (เมืองพระประโทน) อำเภอกำแพงแสน เป็นดินแดนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองสมัยทวารวดี ร่วมสมัยกับเมืองโบราณสมัยทวารวดีแห่งอื่น ๆ เช่น เมืองโบราณนครปฐม เมืองอุทอง (สุพรรณบุรี) และเมืองคูบัว (ราชบุรี) นอกจากนี้ยังเป็นดินแดนที่ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์เคยอยู่อาศัยมาก่อน

ดังนั้น เมื่อข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์มีความเด่นชัด การออกแบบการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จึงมีความจำเป็นและสำคัญ เพื่อเป็นการสร้างวิธีการในการนำสิ่งที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของจังหวัดนครปฐม นำมาออกแบบสร้างเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) การค้นหาอัตลักษณ์ และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

อัตลักษณ์จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนั้น ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนเกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร ฉะนั้น การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนา
2. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนาด้านจิตรกรรม
3. อัตลักษณ์ด้านประติมากรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนา
4. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ของวัดไทยในพระพุทธศาสนามีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เป็นศูนย์กลางเมืองเก่าที่ได้รับการดูแลรักษา โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย
5. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนา ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา
6. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนา ด้านสภาพแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อม
7. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนาส่งผลต่อแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร มีความสำคัญมาก เพราะเป็นขั้นตอนแรกในการค้นหาสิ่งที่มีอยู่ทั้งตามประวัติศาสตร์ และที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2) การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดก ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวของวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังจะเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอีกหลาย ๆ ประเทศ ซึ่ง ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมจะสามารถหารายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและ ระดับภูมิภาคแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ ต่อไปสำหรับประเทศไทย

ตลอดระยะเวลายาวนานของประวัติศาสตร์มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์เริ่มพัฒนามาตั้งแต่สังคมดั้งเดิม สืบต่อมาจนเป็นสังคมการค้า สังคมอุตสาหกรรมเก่าอุตสาหกรรมใหม่มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ผ่านขั้นตอนอันยาวนานของเส้นทางพัฒนาการจากยุคล่าสัตว์มาสู่ยุคอุตสาหกรรมมาแล้วทั้งนั้น และไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ขั้นตอนใด สิ่งที่มีมนุษย์ขาดไม่ได้ อย่างหนึ่งคือจิตวิญญาณ เป็นสิ่งหล่อหลอม ให้มนุษย์มีความแตกต่างกันทางพฤติกรรมระหว่างมนุษย์เผ่าต่าง ๆ กับสัตว์ชนิดอื่น ๆ คำว่าจิตวิญญาณในสังคมมนุษย์ก็คือวัฒนธรรมที่หล่อหลอมและแสดงออกในพฤติกรรมแบบต่าง ๆ

ฉะนั้น การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ควรนำเอาสิ่งที่มีอยู่ตั้งแต่ประวัติศาสตร์มาออกแบบกิจกรรมให้

เป็นลักษณะของการอนุรักษ์ สืบต่อ สืบสาน และต่อยอด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ที่มีความเหมาะสมแก่ยุคสมัย โดยอาศัยแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมที่ตอบสนองการท่องเที่ยว
2. กำหนดเกณฑ์และคุณสมบัติของการท่องเที่ยว
3. จำลองกิจกรรมที่เป็นข้อค้นพบ
4. ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยว
5. ให้ข้อมูลย้อนกลับทบทวนกิจกรรมที่เหมาะสมแก่บริบทของตลาดการท่องเที่ยว
6. สรุปผลการออกแบบกิจกรรม

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร ถือเป็นส่วนหนึ่งในการหาข้อสรุปร่วมกัน โดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการที่มีความครอบคลุมกับบริบทของพื้นที่ประวัติศาสตร์ และกิจกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากเป็นการท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนา ยังต้องให้ครอบคลุมการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ อีก เพื่อให้ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย

3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร

ความจำเป็นในการออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร เพราะว่าโบราณวัตถุสถานเป็นอารมณ์มนุษย์ สร้างสรรค์ไปประดับโลกเป็นมรดกส่วนรวมของมนุษยชาติและเป็นเครื่องเตือนใจเราว่ามนุษย์ทุกเชื้อชาติต่างมีส่วนช่วยให้เกิดอารยธรรมขึ้นในโลกโบราณวัตถุสถาน เตือนให้เราระลึกว่าความรู้ทางเทคนิควิชาการได้เจริญควบคู่กับความชื่นชมบูชาในสิ่งสวยงามและถึงแม้มนุษย์เราจะนิยมในสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาแต่ขณะเดียวกันก็พยายามแสวงหาสิ่งที่เป็นอมตะอยู่เสมอ โบราณวัตถุสถาน จึงสอนให้มนุษย์เทิดทูนอัจฉริยะทางการสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความ ผูกพันมนุษย์ต่างเชื้อชาติและต่างรุ่นกันไว้ได้

ฉะนั้น การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จึงเป็นการจำลองโบราณวัตถุสถานเป็นอารมณ์มนุษย์ สร้างสรรค์ไปประดับโลกเป็นมรดกส่วนรวมของมนุษยชาติ ให้เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ แนวทางที่จะแสดงจุดยืนของอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมได้ จึงต้องดำเนินการตามหลักการ ดังนี้

1. การแยกประเภทของกิจกรรมและสร้างเส้นทางที่เหมาะสม
2. คำนวณพื้นที่ที่เหมาะสมกับลักษณะการท่องเที่ยว

3. ไม่ทำลายทรัพยากรและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์
4. สร้างตึกต่าจำลองให้เห็นภาพการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญในการนำมากำหนดสร้างเป็นผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุ่ออารยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร ประกอบด้วย

1. สร้างโบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
2. สร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
3. สร้างอาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
4. สร้างย่านประวัติศาสตร์ประจำจังหวัดนครปฐม
5. สร้างอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
6. สร้างนครประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
7. สร้างพิพิธภัณฑ์ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุ่ออารยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร ต้องพิจารณาส่วนประกอบสำคัญที่มีอยู่ตั้งแต่ประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว

รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุ่ออารยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.4 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุ่ออารยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.3.2 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนาน แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การบริหารจัดการถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะไม่ว่าเราจะมีตลาดการท่องเที่ยว แรงงานในการดำเนินการท่องเที่ยว ที่ดิน หรือทุน พร้อมสรรพแค่ไหน แต่หากขาดการบริหารจัดการที่ถูกต้อง ย่อมไม่มีทางดำเนินงานได้ราบรื่น สุดท้ายก็ต้องสะดุดหรือล้มลงในสักวัน

ดังนั้น ขั้นตอนนี้ เป็นส่วนที่เราจะต้องทำความเข้าใจและนำไปใช้งานให้ดีกว่าการบริหารจัดการที่ดีที่ควรแก่การนำไปการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เป็นแบบไหน จะนำเทคนิคและเทคโนโลยีที่จะทำให้การบริหารจัดการสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น ควรจำทำอย่างไร แนวทางนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม มีดังนี้

1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จากการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ พระสงฆ์ ผู้นำและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่อง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย เป็นการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา เป็นการใช้ความคิด ระดมสมองในดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว
3. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ เป็นการสร้างความห่วงแหนและบำรุงรักษา
4. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม เป็นการติดตามสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม เป็นการประสานภาคีเครือข่าย ให้มีความตื่นตัว และเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมต่อยุคสมัย และเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดอันจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในอนาคต

2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคง สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดย ชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมาย ร่วมกันคือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ การบริหารจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดการให้มีการจัดหาแหล่งท่องเที่ยวที่สมดุล ทันทสมัย ทันการณ์ และอนุรักษ์ ความเป็นธรรมชาติ
2. มีระบบและกลไกการจัดสรรทรัพยากรให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง
3. การพัฒนารูปแบบเพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงการตลาด การผลิต ในพื้นที่ที่มีความสำคัญ
4. การเตรียมความพร้อมทางบุคลากร สังคม สาธารณสุขและการสื่อสาร การพัฒนา เครื่องมือการจัดการ
5. การหาทุนจากแหล่งต่าง ๆ
6. การดำเนินการเพื่อสร้างสมดุล สร้างวินัยของชาวบ้านในการใช้น้ำและการอนุรักษ์ อย่างรู้คุณค่า
7. การศึกษา วิจัย พัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พร้อมทั้ง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ และรองรับ การเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเป็นความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ ร่วมด้วย ช่วยกันในการดูแล รักษา ต่อยอด และหาแนวทางในการขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง อุอารย์ธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

ประวัติศาสตร์อารยธรรมโบราณและร่องรอยประวัติศาสตร์ โดยการสร้างความตระหนัก ให้ชุมชนเห็นคุณค่าในการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันจะส่งผลถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงาม ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมแห่งตนและคงไว้เพื่อสืบทอด ควรจะต้องดำเนินการดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ เป็นหลักการแรกที่เราเห็นได้ชัด หากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ จำนวน นักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะ รองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณ ศักยภาพรองรับในด้านนิเวศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน

3. ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยาก ในระยะสั้น หากแต่ค่อยๆ ส่งผลกระทบท่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้าน วัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ ควรจะมีมาตรการในการควบคุม วัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิด การดัดแปลงวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม

4. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การได้รับ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียง ระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้ อาจมิได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนของนักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ๆ การปรับพอ กับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่น ๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่น ๆ อาจไม่มี ประโยชน์เลยหากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

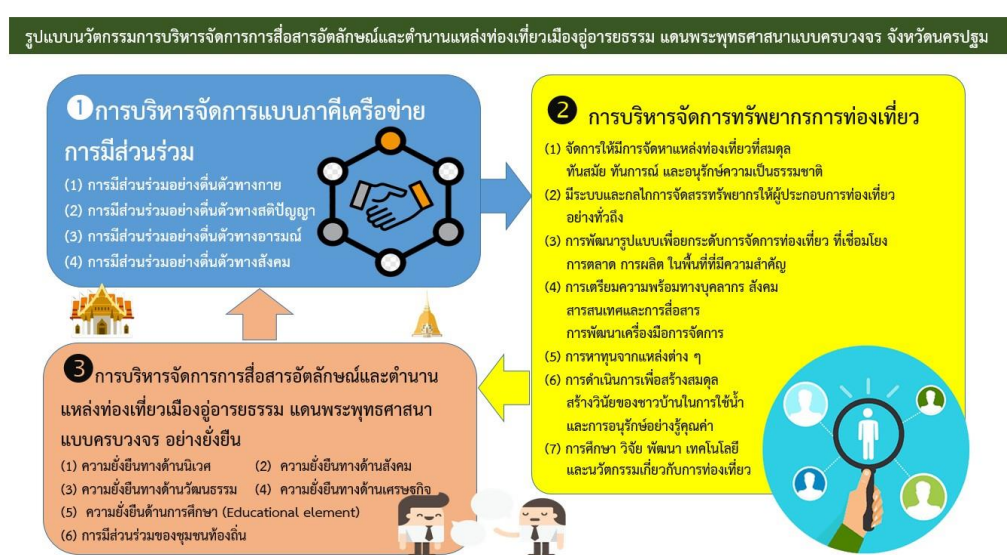
5. ความยั่งยืนด้านการศึกษา (Educational element) เป็นหลักการที่สำคัญประการ หนึ่งที่แบ่งแยกตัวของสภาพชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ ในการจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น แนวโน้มของการเปิดให้ ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามาจัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มองว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เปลี่ยนเป็นให้ชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือ จุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์ และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่จะต้องร่วมด้วยช่วยกันในการในการเอาใจใส่ โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่ักท่องเที่ยวต้อง เน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองอุอาร์ธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.5 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว เมืองอุอาร์ธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.3.3 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ จะต้องมึ้นักท่องเที่ยว มาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้ การเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีความจำเป็นที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคง ยั่งยืน โดยมี 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1) นวัตกรรมเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

การเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ต้องพิจารณาถึงเรื่องการตลาด ศักยภาพที่มีอยู่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านประเพณี ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น เพราะปัจจัยเหล่านี้ จะเป็นตัวกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยจะต้องส่งเสริมศักยภาพ ดังนี้

- 1.1 ศักยภาพในการส่งเสริมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
- 1.2 ศักยภาพทางกายภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 1.3 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
- 1.4 ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
- 1.5 ศักยภาพการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
- 1.6 ศักยภาพการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- 1.7 ศักยภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 1.8 ศักยภาพชุมชนมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า นวัตกรรมเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เป็นสิ่งที่ต้องหาแนวทางในการเข้ามาสนับสนุน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

2.1 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจข้อมูลของเมืองตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนา

2.2 จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนา

2.3 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในพื้นที่ ให้เด็กเยาวชน รวมถึงประชาชนในพื้นที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนา

2.4 จัดทำหลักสูตรสำหรับมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม

2.5 จัดแสดงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเมืองนครปฐมตั้งแต่ยุคทราวดี

2.6 จัดให้มีลานวัฒนธรรม หมู่บ้านวัฒนธรรมเมืองตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนา

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เป็นการแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีอยู่มาอย่างยาวนาน

3) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.1 จัดทำป้ายบอกทาง แผนที่ท่องเที่ยวเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.2 จัดทำขุมประตู่ หรือธรรมจักรขนาดใหญ่ แสดงเขตเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.3 สร้างเว็บไซต์ของเมืองเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ที่รวมแหล่งข้อมูลด้านต่าง ๆ

3.4 จัดโครงการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของสถานที่ต่าง ๆ ในพื้นที่ เมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.5 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว ในวันสำคัญและในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญภายใน เมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

4) นวัตกรรมการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

- 4.1 กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่เมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
- 4.2 อนุรักษ์ฟื้นฟูสถานที่วัดอุทยาน และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่
- 4.3 จัดการภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความเป็นประวัติศาสตร์
- 4.3 พัฒนาลำน้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์
- 4.4 จัดให้มีรถรางนำเที่ยวที่หลากหลาย
- 4.5 จัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมที่ชัดเจน
- 4.6 จัดให้มีรถสองแถววิ่งรอบเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับนักท่องเที่ยว
- 4.7 จัดกิจกรรม โครงการสร้างความรักความผูกพันของคนในชุมชนกับแหล่งเรียนรู้ทาง ประวัติศาสตร์
- 4.8 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนของตนเองที่เชื่อมโยงกับโบราณสถานและโบราณวัตถุในพื้นที่

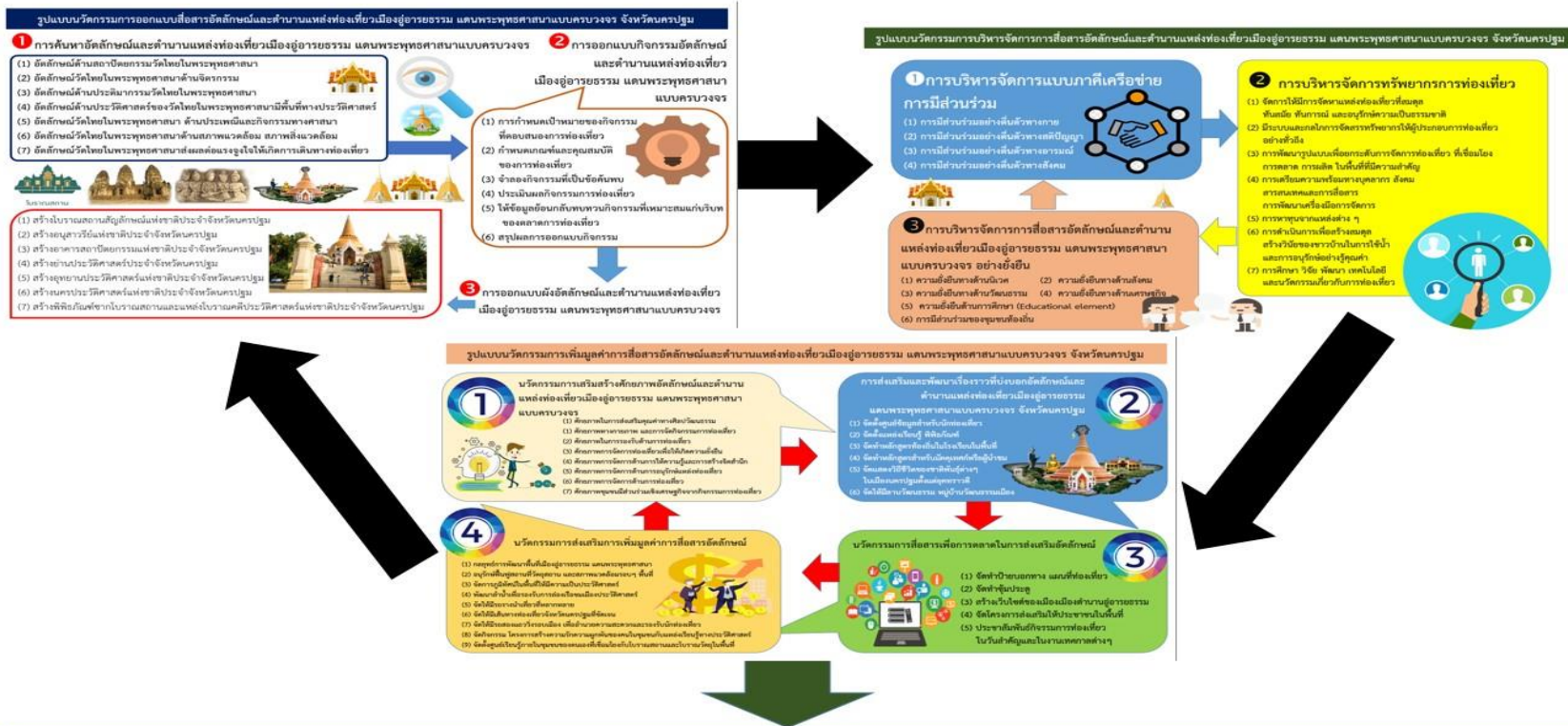
จากแนวทางดังกล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นว่า นวัตกรรมส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4.6 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุทัยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

4.3.4 ผลจากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

ผลจากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 4.7 ผลจากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

จากภาพที่ 4.7 ผลจากการสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้

การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของ ท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยถือเอาประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษา เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ ยาวนานที่สุด ซึ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่อยู่ยุคทวารวดี ทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในอารยธรรมทวารวดี โดยมุมมองของคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรา พวกเขา แตกต่างจากเขา พวกเขา และเข้าใจว่าชุมชนของเรามีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไรซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกัน และการหวงแหน และนำสิ่งที่วีรชนได้สร้างไว้ มาต่อยอด ออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 นครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา การนำสิ่งที่มีอยู่ในทางประวัติศาสตร์การกำหนดคุณค่า มาออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม จะเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี จึงเกิดเป็น **รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

รูปแบบที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของจังหวัดนครปฐมที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และได้มีการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวแล้ว จึงนำมาสู่การเกิดเป็น **รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากร

การท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

รูปแบบที่ 3 การดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นอกเหนือจากการได้มาซึ่งกิจกรรมที่มีความเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ **รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม** จะต้องเกิดจากการผสมความร่วมมือทั้งภายในจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศเพื่อตีแผ่ ขยายผลให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการไปพร้อมกันในหลากหลายมิติจึงเกิดเป็นนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) นวัตกรรมเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) นวัตกรรมสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 4) นวัตกรรมส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) เพื่อถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ เก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview Structure) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดจากบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 21 รูป/คน และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หลักร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ ยืนยันความถูกต้องของงานวิจัย และสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้พิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (inductive Analysis) เพื่อควบคุมคุณภาพและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Techniques) ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ อนุสาวรีย์/อนุสรณ์สถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ทั้งนี้ อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่ครอบคลุมรอบด้านและหลายมิติ ตั้งแต่สภาพแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จะเชิญนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้อย่างไรมีการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ปัญหาในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร และอุปสรรคในการจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ซึ่งแต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม

1. สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธรศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้ทราบว่ามียุคชุมชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายยุค

โลหะ ภายหลังจากสงครามอายุประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ในสมัยทวารวดี และได้พัฒนาการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน รวมถึงอารยธรรมที่มีพระพุทธศาสนาอยู่ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ และศาสนวัตถุสถานที่มีความเป็นอัตลักษณ์สำคัญ

1.2 สถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

1. สถานการณ์ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ยังคงเป็นที่น่าสนใจของคนไทยและต่างชาติ เนื่องจากจังหวัดนครปฐม มีประวัติศาสตร์ที่มีความน่าสนใจที่หลากหลาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม เนื่องด้วยความเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน ร่องรอยและมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและเป็นจารีตปฏิบัติที่สืบทอด สืบสาน ให้คงเหลือไว้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้และเป็นที่ยอมรับชมความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยก่อน

1.3 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

1. ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ควรต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นแบบแผนล่วงหน้าในการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่ไม่คาดคิดอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการเตรียมแผนที่จะขับเคลื่อนเนื้องานท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 ผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

1. ผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เป็นกระแสดอรับบริการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เนื่องจาก

แหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ยังได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แต่ต้องวางแผนเรื่องของการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด เช่น โรคติดต่อที่ทำให้กิจการต้องหยุดชะงัก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรที่ผ่านมา ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว ที่ได้รับการตอบรับจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง เพราะนอกเหนือจากการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเชิงประวัติศาสตร์ นครปฐมยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายอันจะรองรับนักท่องเที่ยวได้

1.5 ภาคิเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

1. ภาคิเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ควรให้ความร่วมมือในการร่วมกันวางแผนงานขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาคิเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ภาคิเครือข่ายควรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้เกิดความหลากหลายความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ครบวงจร

1.6 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

1. ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ประการดังกล่าวข้างต้นล้วนแต่เป็นทั้งจุดอ่อนที่นำมาพิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างโอกาสและนำมาเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแล ปกป้อง รักษา ที่นอกเหนือจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากสถานที่ท่องเที่ยว

1.7 นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1. นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้างที่ยังเหลือสืบทอดจนถึงปัจจุบันนำมาสู่การสร้างนวัตกรรมรูปแบบที่สร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกระแสสังคมวิถีใหม่

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม การจัดการท่องเที่ยวถึงแม้จะวัดอุทยานที่เป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดแต่ต้องมีการวางแผนโดยเฉพาะเรื่องของการบริการ และการจัดการ ที่จะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

2. นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินไปตามรูปแบบขั้นตอน ดังนี้

การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยถือเอาประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด ซึ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่อยู่ยุคทวารวดี ทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในอารยธรรมทวารวดี โดยมุมมองของคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรา พวกเขา แตกต่างจากเขา พวกเขา และเข้าใจว่าชุมชนของเรามีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไรซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกัน และการหวงแหน และนำสิ่งที่วีรชนได้สร้างไว้ มาต่อยอด ออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 นครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา การนำสิ่งที่อยู่ในทางประวัติศาสตร์การกำหนดคุณค่า มาออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม จะเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี จึงเกิดเป็น **รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม**

ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

รูปแบบที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากกรากเหง้าของจังหวัดนครปฐมที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และได้มีการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวแล้ว จึงนำมาสู่การเกิดเป็น **รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

รูปแบบที่ 3 การดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นอกเหนือจากการการได้มาซึ่งกิจกรรมที่มีความเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว สิ่งที่สำคัญในการจัดการคือ **รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม** ต้องเกิดจากการผสมความร่วมมือทั้งภายในจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศเพื่อตีแผ่ ขยายผลให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการไปพร้อมกันในหลากหลายมิติจึงเกิดเป็นนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) นวัตกรรมเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) นวัตกรรมสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 4) นวัตกรรมส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยว

นั้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ อนุสาวรีย์/อนุสรณ์สถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ดังที่ ลินด์ สโรบล (2551: 3) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้าน ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของ ชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคน ในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิด ประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติ เป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละแหล่งมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ดังที่งานวิจัยของอินทิดา พงษ์นาค และ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า คนในพื้นที่เห็นว่าอัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องได้ของชุมชนเมืองโบราณ อุททอง ได้แก่ 1) มีผังเมืองโบราณเป็นรูปวงรี มีคูน้ำคันดินล้อมรอบสภาพภูมิศาสตร์ด้านหนึ่งเป็นภูเขาอีกด้านหนึ่งเป็นน้ำ 2) มีหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแรกเริ่ม 3) มีโบราณสถาน เช่น เจดีย์ วัด 4) มีโบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปสมัยทวารวดีธรรมจักร ลูกปัด 5) มีมรดกทางธรรมชาติคือสวนหินธรรมชาติขุนนางนาค ส่วนอัตลักษณ์ที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ ได้แก่ 1) มีประเพณีตักบาตรเทโว-โรหณะ ณ วัดเขาทำเทียม 2) มีประเพณีลอยกระทงสวรรค์ 12 นักษัตร ณ วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม 3) มีเทศกาลกินเจ และงานจิวของชาวไทยเชื้อสายจีน 4) มีพิธีกรรมไหว้ผีเจ้านายผีเทวดาและงานประเพณีแห่ธงสงกรานต์ของลาวครั้ง 5) มีประเพณีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 5 ชนเผ่าอุททอง ได้แก่ ไทยพื้นถิ่น ไทยจีน ไทยเวียง ไทยทรงดำ และลาวครั้ง

ส่วนแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้อัตลักษณ์เมืองโบราณอุททอง มีดังนี้ 1) กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองโบราณอุททอง ด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูตัวโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่การจัดการภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถานและชุมชนโบราณ พัฒนาลำน้ำเพื่อรองรับการล่องเรือชมเมือง เป็นต้น 2) กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์เมืองโบราณอุททอง ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ต่าง ๆ จัดตั้งหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้/พิพิธภัณฑ์ลูกปัด เป็นต้น และ 3) กลยุทธ์สื่อสารเพื่อ

การตลาด ด้วยการสร้างตราสินค้าการท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณอุทองให้เป็นที่รู้จักและใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ผสมผสานสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

2. นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุทองอารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของ ท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยถือเอาประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือนและเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษา เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ ยาวนานที่สุด ซึ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่อยู่ยุคทวารวดี ทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในอารยธรรมทวารวดี โดยมุมมองของคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรา พวกเขา แตกต่างจากเขา พวกเขา และเข้าใจว่าชุมชนของเรามีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไรซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกัน และการหวงแหน และนำสิ่งที่วีรชนได้สร้างไว้มาต่อยอด ออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม อย่างไรก็ตาม ศ.ดร.นพ.สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล ปลัดกระทรวง อว., รศ.ดร.พาสีธี หล่อธีรพงศ์ รองปลัดกระทรวง อว., นายธวัชชัย เศรษฐจินดา รองประธานกรรมการหอการค้าไทย และนางสาวฐาปนีย์ เกียรติไพบูลย์ รองผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนโครงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สร้างสรรค์ เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามหมุดหมายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งเน้นคุณค่าและความยั่งยืน สามารถเพิ่มพูนมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ รัชพัชร ศรีมาร์ตัน (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า : กรณีศึกษาโรงแรมปิงนคราบูติกโฮเทลแอนด์สปา เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมล้านนาได้ถูกนำมาแปรรูป ดัดแปลงให้เป็นสินค้าที่สามารถให้คุณค่าแก่ผู้บริโภคและยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ประกอบการอัตลักษณ์ของปิงนครานี้เกิดจากการเปิดรับและซึมซับอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาที่มีอยู่อย่างยาวนาน และนำศิลปะทางตะวันตกมาผสมผสานกับความร่วมมือเพื่อมาผลิตสร้างความหมายให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตดั้งเดิม สัญญาทุกสัญญาที่ปรากฏตัวอยู่ในโรงแรมทั้งหมดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความหมาย และสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจโรงแรม อีกทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์และคุณค่าให้กับผู้บริโภคโดยอาศัยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมมาทำให้กลายเป็นสินค้าผ่านการเลือกสรรของผู้ประกอบการ สถาปนิก นักออกแบบ แต่สิ่งที่ได้ถูกนำเสนอออกมาั้นแท้จริงแล้วมักมีนัยยะแฝงอาศัย

อยู่ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการสร้างมายาคติที่ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในอดีตได้ ถูกลดทอน ปกปิด อำพราง บิดเบือน ในฐานะของการเป็นสัญญาะหนึ่ง ๆ ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กัน ระหว่างสัญญาะทุกสัญญาะให้กลายเป็นเรื่องของธรรมชาติถูกทำให้คุ่นชินจนกลายเป็นสามัญสำนึกและ ถูกปลูกฝังในความคิดของเราให้เผลอลืมไปกับความหมายเหล่านั้นอย่างแนบเนียน อีกทั้งกระบวนการ แปรรูปอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้ายังสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการบริโภคทาง ภาพลักษณ์มากกว่าความเป็นจริง กลยุทธ์ทางการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้สามารถสร้างความ โดดเด่นและแตกต่างได้นั้น จะต้องเกี่ยวข้องข้องกับการสร้างประสบการณ์ความพึงพอใจที่แตกต่างของ สถานที่อารมณ์และความรู้สึกเพื่อที่จะดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

ทั้งนี้ การที่จะทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) ได้ศึกษานวัตกรรม ท้องถิ่นจำนวน 65 ตัวอย่าง ซึ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสาธารณสุข 3) ด้านการ รักษาความปลอดภัย 4) ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 6) ด้านการเมืองและการมี ส่วนร่วม 7) ด้านการบริหารจัดการทั่วไป และ 8) ด้านการบริหารงานคลัง ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการ วิเคราะห์กรณีศึกษาต่อจากโครงการวิจัยเรื่องวิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปกครองท้องถิ่นของไทย หลังจากมีการ ดำเนินการกระจายอำนาจ รวมไปถึงเพื่อทราบถึงการนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ขององค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามภารกิจแต่ละด้านโดยเป็นศึกษาวิจัยเอกสาร (Document research) โดยได้สรุปว่า

นวัตกรรมท้องถิ่นมีจุดเริ่มต้นและคุณลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแต่สภาพบริบทสังคม และสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่มีการริเริ่มนวัตกรรม ซึ่งการปกครองท้องถิ่นไทยสามารถนำไปสู่การ จัดบริการในด้านต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสามารถปรับตัวให้ สอดคล้องกับ บริบทแวดล้อมได้เป็นอย่างดี อนึ่งการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่นนั้น ไม่ควรเลียนแบบจากกันและกันอย่างตรงไปตรงมา หากแต่ควรมีการปรับ ใช้ให้เหมาะสม กับบริบทแวดล้อมของแต่ละชุมชน อย่างไรก็ดี นวัตกรรมท้องถิ่นบางประเภทแม้จะเกิดขึ้นต่างกรรม ต่างเวลา แต่อาจมีความคล้ายคลึงกันในเชิงเป้าหมายและวิธีการได้ หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งคือ นวัตกรรมในกลุ่มนี้เป็นปัญหาสากลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารท้องถิ่นสมควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะความรู้ในด้าน กฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติของทางราชการเท่านั้น หากควรเสริมสร้างทักษะและการปรับเปลี่ยน ทิศนคติของผู้บริหารท้องถิ่นฝ่ายการเมืองให้สามารถบริหารจัดการแบบมีอาชีพได้ในขณะเดียวกัน ประการแรก คำนึงถึงเป้าหมายและผลสำเร็จของงานมากกว่าการปฏิบัติตาม กฎระเบียบ ประการต่อมา มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น (Outside-in) มากกว่าการคำนึงถึงความ

ต้องการของหน่วยงาน (Inside-out) ประการสุดท้ายนอกเหนือไปจากการที่ผู้บริหาร ฝ่ายประจำครมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแล้วนั้น ก็ควรมีทักษะในการปฏิบัติงานที่ หลากหลาย และยืดหยุ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ตบโจทย์การท่องเที่ยวในสังคมวิถีใหม่มากยิ่งขึ้น จึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร 2) การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

2. รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

3. รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จะต้องเกิดจากการผสมความร่วมมือทั้งภายในจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศเพื่อตีแผ่ ขยายผลให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการไปพร้อมกันในหลากหลายมิติจึงเกิดเป็นนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 4) นวัตกรรมการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
2. ให้ความรู้ความเข้าใจด้านการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
3. อนุรักษ์การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครปฐม
4. พัฒนาวีธีวิธีด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ทั้งผู้ประกอบการและสร้างจิตสำนึกในโบราณสถาน
5. ออกแบบอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอด

5.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทุกภาคส่วนควรนำเสนอการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
2. ทุกภาคส่วนควรบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
3. ทุกภาคส่วนควรหาวิธีการการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เพื่อก่อเกิดรายได้และรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

5.3.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษา เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม กับจังหวัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *เปิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สร้างสรรค์ มุ่งสร้างเศรษฐกิจรายได้สูงแก่พื้นที่*. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2565 จาก <https://www.ops.go.th/th/all-news/news-executive/item/7379-2022-09-15-07-17-39>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). *แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์*. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/Tourism.pdf
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). *แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2565 จาก <http://tourismdan1.blogspot.com/>
- จีณัสมมา ศรีหิรัญ และคณะ. (2564). การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ตามรอยวรรณกรรมพื้นถิ่นและบุญบั้งไฟพญานาคอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 17(2), 1.
- จุฑาภรณ์ หินชุย และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 10(1), 52.
- ชนกนารถ ชื่นเชย. (2550). รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภภูมิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2552). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม*. นครปฐม: คณะวิทยาการจัดการและคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐอร กীরติลาภิน. (2560). รูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรกรณีศึกษาโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน). ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์. (2564). *การสื่อสาร*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2564 จาก http://human.tru.ac.th/elearning/thai_for_com/lesson1/content14.html
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญพัชร ศรีมารัตน์. (2558). อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับกระบวนการกลายเป็นสินค้า : กรณีศึกษาโรงแรมปิงนคราบูติกโฮเทลแอนด์สปา เชียงใหม่. ใน *การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- นิตา ชัชกุล. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิษฐา หุ่นเกษม. (2549). *การสื่อสารกับปฏิบัติการสร้างภาพตัวตน ผ่านสื่อพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูอุตรภาวนาคุณ (สัจจาโสภ). (2563). แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 8(3), 1024-1025.
- พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์) และ ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2560). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 238-239.
- ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร. ใน *สารนิพนธ์*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์. (2559). *นวัตกรรมการท่องเที่ยว*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วัชรภรณ์ รัชย์ศรี. (2551). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร. ใน *ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คันสนีย์ กระจำนอม และคณะ. (2561). การศึกษาเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา. ใน *รายงานวิจัย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ศุภลักษณ์ อัครางกูล. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว. (2557). *เข็มทิศท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สมชาติ อุ๋อัน. (2552). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน*. นครปฐม: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สินธุ์ สโรบล. (2551). *ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ข้อเสนอเพื่อการปรับตัวของชุมชนดีเด่น ด้านการท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุนิชา กลิ่นขจร. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ. ใน *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนิสา มามาก. (2554). *รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อ สร้างศักยภาพโฮมสเตย์ กรณีศึกษา : บ้านอาลีโฮมสเตย์ อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- สุปรีดี สุวรรณ บุรณ . (2555). *การสื่อสาร*. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2555 จาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thaichapter1-1.html>
- แสงรวี เกตุสุวรรณ. (2563). องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป. ใน *สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- อินทิรา พงษ์นาค และ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์. (2558). อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(3), 510-511.
- Bardo, J. W. & Hartman, J. J. (1982). *Urban Society: A Systematic Introduction*. U.S.A.: F.E. Peacock.
- Brown, W.B. and Moberg, D. J. (1980). *Organization Theory and Management : A Macro Approach*. New York : John Wiley and Sons.
- Good, Carter V., (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw Hill Book, Co, Inc.
- Joyce B. and Weil M. (1985). *Model of Teaching*. (2nd ed). New Delhi : Prentice – Hall of India Private Limited.
- Keeves, Peter J. (1988). *Model and Model Building. Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford : Pergamon Press.
- T.Husen and N.T.Postlethwaite. (1975). *The International Encyclopedia of Education*. 2rd ed. New York : Simon and Schuster, Inc.
- Tosi, H.L., and Carrol, S.J, (1982). *Management*. 2nd ed New York : John Wiley and Sons.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดน พระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

_*****_

ด้วย พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ ได้รับทุนสนับสนุน การทำวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2565 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม”

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม
  2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
  3. เพื่อถ่ายทอดนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
- ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี
 ที่อยู่.....
 อาชีพหลัก.....
 วุฒิทางการศึกษา.....
 ตำแหน่ง.....
 สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. .... เวลา.....ถึง.....น.
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....
 ผู้บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ).....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
 แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 7 คำถาม ดังนี้

- 1) คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
 แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม
- 2) คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
 แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม
- 3) คำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนาน
 แหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร
- 4) คำถามเกี่ยวกับผลการดำเนินการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
 แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร
- 5) คำถามเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
 อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร
- 6) คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่ง
 ท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร
- 7) คำถามเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
 อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

**1) คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
จังหวัดนครปฐม**

1.1 สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

.....
.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม
แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

.....
.....

**2) คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
จังหวัดนครปฐม**

1.1 สถานการณ์การตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา จังหวัด
นครปฐม เป็นอย่างไร

.....
.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

.....
.....

**3) คำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่ง
ท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร**

1.1 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่ง
ท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นอย่างไร

.....
.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการ
ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร มีอะไรบ้าง

.....
.....

**4) คำถามเกี่ยวกับผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร**

1.1 ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยว
เมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร มีอะไรบ้าง

.....

.....

**5) คำถามเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร**

1.1 ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม
แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่ง
ท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร มีอะไรบ้าง

.....

.....

**6) คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร**

1.1 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
อุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร เป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่ง
ท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร มีอะไรบ้าง

.....

.....

7) คำถามเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม
แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

1.1 นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม
แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐมควรทำอย่างไร

.....
.....

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง
อู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

.....
.....

ขออนุโมทนาขอบคุณ
ที่ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ข

ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่
อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

_*****_

หลักการและเหตุผล

ด้วย พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ ได้รับทุนสนับสนุน การทำวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร ประจำปีงบประมาณ 2565 ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการ สื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” ซึ่งในการเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรักษาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มเฉพาะ

1) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณารูปแบบนวัตกรรมการสื่อสาร อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัด นครปฐม ที่ควรจะเป็น

2) เพื่อนำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรักษาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” ดังกล่าวนี้ให้สมบูรณ์ต่อไป

สถานที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วันเวลาที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

วันจันทร์ ที่ 14 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2563 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ในครั้งนี้ โดยการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 รูป/คน

ผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

พระครูธรรมศุต

ประเด็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ผู้วิจัย สร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มดังกล่าวนี้ เป็นการ 1) เพื่อขอรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเติมเต็มข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 3) เพื่อวิเคราะห์ พิจารณารูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 4) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) และ 5) สามารถหาลักษณะร่วม (common Character) ข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากการสังเคราะห์ร่างแบบจำลองของงานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม” เพื่อนำเสนอได้ต่อไป โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brainstorming) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบคำถามเบื้องต้นไว้ 3 ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้นนั้น มี 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1) การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

อัตลักษณ์จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนั้น ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยว

สนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของ
 ธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มี
 ความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนเกิด
 การพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและ
 เกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร ฉะนั้น การค้นหาอัตลักษณ์
 และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จึงต้องดำเนินการ
 ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนา
2. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนาด้านจิตรกรรม
3. อัตลักษณ์ด้านประติมากรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนา
4. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ของวัดไทยในพระพุทธศาสนาที่มีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์

เป็นศูนย์กลางเมืองเก่าที่ได้รับการดูแลรักษา โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย

5. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนา ด้านประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา
6. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนา ด้านสภาพแวดล้อม สภาพสิ่งแวดล้อม
7. อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะ

แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม

แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

.....

.....

.....

.....

2) การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดน

พระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาลรวมถึง
 มรดก ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทาง
 วัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังจะเห็นว่า
 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอีกหลายประเทศ
 ซึ่ง ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยว
 เชิง วัฒนธรรมจะสามารถหารายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและ

ระดับภูมิภาคแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสำหรับประเทศไทย

ตลอดระยะเวลายาวนานของประวัติศาสตร์มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์เริ่มพัฒนามาตั้งแต่สังคมดั้งเดิม สืบต่อมาจนเป็นสิ่งการค้า สังคมอุตสาหกรรมเก่าอุตสาหกรรมใหม่มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์

ผ่านขั้นตอนอันยาวนานของเส้นทางพัฒนาการจากยุคล่าสัตว์มาสู่ยุคอุตสาหกรรมมาแล้วทั้งนั้น และไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ขั้นตอนใด สิ่งที่มีมนุษย์ขาดไม่ได้ อย่างหนึ่งคือจิตวิญญาณ เป็นสิ่งหล่อหลอม ให้มนุษย์มีความแตกต่างกันทางพฤติกรรมระหว่างมนุษย์เผ่าต่าง ๆ กับสัตว์ชนิดอื่น ๆ คำว่าจิตวิญญาณในสังคมมนุษย์ก็คือวัฒนธรรมที่หล่อหลอมและแสดงออกในพฤติกรรมแบบต่าง ๆ

ฉะนั้น การออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ควรนำเอาสิ่งที่มีอยู่ตั้งแต่ประวัติศาสตร์มาออกแบบกิจกรรมให้เป็นลักษณะของการอนุรักษ์ สืบต่อ สืบสาน และต่อยอด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ที่มีความเหมาะสมแก่ยุคสมัย โดยอาศัยแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้

- 2.1 การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมที่ตอบสนองการท่องเที่ยว
- 2.2 กำหนดเกณฑ์และคุณสมบัติของการท่องเที่ยว
- 2.3 จำลองกิจกรรมที่เป็นข้อค้นพบ
- 2.4 ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2.5 ให้ข้อมูลย้อนกลับทบทวนกิจกรรมที่เหมาะสมแก่บริบทของตลาดการท่องเที่ยว
- 2.6 สรุปผลการออกแบบกิจกรรม

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

.....

.....

.....

.....

3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

ความจำเป็นในการออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เพราะว่าโบราณวัตถุสถานเป็นอารมณ์มนุษย์ สร้างสรรค์ไปประดับโลกเป็นมรดกส่วนรวมของมนุษยชาติและเป็นเครื่องเตือนใจเราว่ามนุษย์ ทุกเชื้อชาติต่างมี

ส่วนช่วยให้เกิดอารยธรรมขึ้นในโลกโบราณวัตถุสถาน เตือนให้เราระลึกว่าความรู้ทางเทคนิควิชาการ ได้เจริญควบคู่กับความชื่นชมบูชาในสิ่งสวยงามและถึงแม้มนุษย์เราจะนิยมในสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมาแต่ ขณะเดียวกันก็พยายามแสวงหาสิ่งที่เป็นอมตะอยู่เสมอ โบราณวัตถุสถานจึงสอนให้มนุษย์เกิดทุน อัจฉริยะทางการสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความ ผูกพันมนุษย์ต่างเชื้อชาติและต่างรุ่นกันไว้ได้

ฉะนั้น การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จึงเป็นการจำลองโบราณวัตถุสถานเป็นอารมณ์มนุษย์ สร้างสรรค์ ไปประดับโลกเป็นมรดกส่วนรวมของมนุษยชาติ ให้เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ แนวทางที่จะแสดงจุดยืน ของอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมได้ จึงต้องดำเนินการตามหลักการ ดังนี้

1. การแยกประเภทของกิจกรรมและสร้างเส้นทางที่เหมาะสม
2. คำนวณพื้นที่ที่เหมาะสมกับลักษณะการท่องเที่ยว
3. ไม่ทำลายทรัพยากรและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์
4. สร้างตุ๊กตาจำลองให้เห็นภาพการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญในการนำมากำหนดสร้างเป็นผังอัตลักษณ์และ ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ประกอบด้วย

1. สร้างโบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
2. สร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
3. สร้างอาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
4. สร้างย่านประวัติศาสตร์ประจำจังหวัดนครปฐม
5. สร้างอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
6. สร้างนครประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำจังหวัดนครปฐม
7. สร้างพิพิธภัณฑ์ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติประจำ

จังหวัดนครปฐม

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่ามีที่เหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะ แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมือง อู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

.....

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่ามีควมสอดคล้องหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถสร้างรูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้น นั้น มี 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทศศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม จากการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ พระสงฆ์ ผู้นำและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในแต่ละเรื่อง ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางกาย เป็นการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1.2 การมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสติปัญญา เป็นการใช้ความคิด ระดมสมองในดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว

1.3 การมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางอารมณ์ เป็นการสร้างความหวงแหนและบำรุงรักษา

1.4 การมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวทางสังคม เป็นการติดตามสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อ

ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคง สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของ การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดย ชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมาย ร่วมกันคือ การค้ำนึ่งถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว จะต้องดำเนินการ ดังนี้

2.1 จัดการให้มีการจัดหาแหล่งท่องเที่ยวที่สมดุล ทันทสมัย ทันการณ์ และอนุรักษ์ความเป็นธรรมชาติ

2.2 มีระบบและกลไกการจัดสรรทรัพยากรให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

2.3 การพัฒนารูปแบบเพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงการตลาด การผลิตในพื้นที่ที่มีความสำคัญ

2.4 การเตรียมความพร้อมทางบุคลากร สังคม สารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาเครื่องมือการจัดการ

2.5 การหาทุนจากแหล่งต่าง ๆ

2.6 การดำเนินการเพื่อสร้างสมดุล สร้างวินัยของชาวบ้านในการใช้น้ำและการอนุรักษ์อย่างรู้คุณค่า

2.7 การศึกษา วิจัย พัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ และรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอยู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

ประวัติศาสตร์อารยธรรมโบราณและร่องรอยประวัติศาสตร์ โดยการสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นคุณค่าในการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันจะส่งผลถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงาม ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมแห่งตนและคงไว้เพื่อสืบทอด ควรจะต้องดำเนินการดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ เป็นหลักการแรกที่ได้เห็นได้ชัด หากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ จำนวน นักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะ รองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณ ศักยภาพรองรับในด้านนิเวศ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน

3. ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยาก ในระยะสั้น หากแต่ค่อยๆ ส่งผลกระทบต่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้าน วัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ ควรจะมีมาตรการในการควบคุม วัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิด การดัดแปลงวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม

4. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การได้รับ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียง ระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้ อาจมิได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชนและนักท่องเที่ยว ในส่วนของ นักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ การปรับพอก กับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่น ๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่น ๆ อาจไม่มี ประโยชน์เลยหากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความยั่งยืนด้านการศึกษา (Educational element) เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่แบ่งแยกตัวของสภาพชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ใน การจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชน ทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาว

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น แนวโน้มของการเปิดให้ ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามา จัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มอง

ว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เปลี่ยนเป็นให้ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือจุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่

ท่านคิดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่ามีคุณสมบัติหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถสร้างรูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม
จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วเบื้องต้นนั้น มี 4 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

1) นวัตกรรมเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร

การเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร ต้องพิจารณาถึงเรื่องการตลาด ศักยภาพที่มีอยู่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านประเพณี ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น เพราะปัจจัยเหล่านี้ จะเป็นตัวกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยจะต้องส่งเสริมศักยภาพ ดังนี้

- 1.1 ศักยภาพในการส่งเสริมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
- 1.2 ศักยภาพทางกายภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 1.3 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

- 1.4 ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
- 1.5 ศักยภาพการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
- 1.6 ศักยภาพการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- 1.7 ศักยภาพการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 1.8 ศักยภาพชุมชนมีส่วนร่วมเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมการเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

.....
 .....
 .....
 .....

2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

2.1 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจข้อมูลของเมืองตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา

2.2 จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา

2.3 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในพื้นที่ ให้เด็กเยาวชน รวมถึงประชาชน ในพื้นที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา

2.4 จัดทำหลักสูตรสำหรับมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม

2.5 จัดแสดงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเมืองนครปฐมตั้งแต่ยุคทราวดี

2.6 จัดให้มีลานวัฒนธรรม หมู่บ้านวัฒนธรรมเมืองตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธศาสนา

ข้อค้นพบดังกล่าวเบื้องต้น ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างการส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และ
ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว
เมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.1 จัดทำป้ายบอกทาง แผนที่ท่องเที่ยวเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา
แบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.2 จัดทำซุ้มประตู หรือธรรมจักรขนาดใหญ่ แสดงเขตเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม
แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.3 สร้างเว็บไซต์ของเมืองเมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร
จังหวัดนครปฐม ที่รวมแหล่งข้อมูลด้านต่าง ๆ

3.4 จัดโครงการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของสถานที่ต่าง ๆ
ในพื้นที่ เมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

3.5 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว ในวันสำคัญและในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญ
ภายใน เมืองตำนานอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เพื่อดึงดูดให้
นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการตลาดในการส่งเสริม
อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร
จังหวัดนครปฐม

4) นวัตกรรมส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว
เมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

2.1 กลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่เมืองอุอาร์ยธรรม แดนพระพุทธรศาสนา

2.2 อนุรักษ์ฟื้นฟูสถานที่วัดอุทยาน และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่

2.3 จัดการภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความเป็นประวัติศาสตร์

2.3 พัฒนาลำน้ำเพื่อรองรับการล่องเรือชมเมืองประวัติศาสตร์

2.4 จัดให้มีรถรางนำเที่ยวที่หลากหลาย

2.5 จัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมที่ชัดเจน

2.6 จัดให้มีรถสองแถววิ่งรอบเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับนักท่องเที่ยว

2.7 จัดกิจกรรม โครงการสร้างความรักความผูกพันของคนในชุมชนกับแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

2.8 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนของตนเองที่เชื่อมโยงกับโบราณสถานและโบราณวัตถุในพื้นที่

ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสม สอดคล้องหรือไม่ และสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อสร้างนวัตกรรมการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ท่านมีความเห็นว่าจะมีความสอดคล้องหรือยังมีประเด็นอื่นที่สามารถสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธรศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

.....

.....

.....

.....

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. (หัวหน้าโครงการวิจัย)
ตำแหน่ง	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	ปี 2534 เปรียญธรรม 4 ประโยค (ป.ธ.4) ปี 2536 ศาสตราจารย์บัณฑิต (การสอนภาษาอังกฤษ) ปี 2539 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาและปรัชญา) ปี 2550 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ศาสนาและปรัชญา)
ประวัติการทำงาน	ปี 2548 - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี 2556 - ปัจจุบัน รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผลงานทางวิชาการ	1. พระมงคลธรรมวิธาน, สุทน ทองเล็ก, ฉัตรสุภางค์ สารมาศ และพระปลัดสุรศักดิ์ ปุณฺณวุฒโฑ. (2563). ข้อเสนอแนะการนำหลักสัปปุริสธรรม7 ไปใช้เพื่อป้องกันปัญหาท้องก่อนวัยอันควรของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 15(25). น. 54-60
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	รศ. ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ (นักวิจัย)
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์
ประวัติการศึกษา	การศึกษาระดับบัณฑิต (ชีววิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตรพัฒนการ) จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	พีรพัฒน์ พันศิริ และเกศินี ประทุมสุวรรณ. (2563, พฤษภาคม), “มรดกภูมิ ปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่องพิธีกรรม และบททำขวัญข้าวในจังหวัด นครปฐม.” วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5): 346- 362. เนตรสุดา สงสกุล และเกศินี ประทุมสุวรรณ. (2563, กรกฎาคม). “การ พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของ ชมรมผู้สูงอายุตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.” รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม วันที่ 9-10 กรกฎาคม 2563, 783-784. ปฐมพงษ์ จงศักดิ์สวัสดิ์ และเกศินี ประทุมสุวรรณ. (2563, กรกฎาคม), “การจัดการจุดเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในชุมชน บ้านท่าทราย อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.” รายงานการประชุม วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม วันที่ 9-10 กรกฎาคม 2563, 785-786.

